

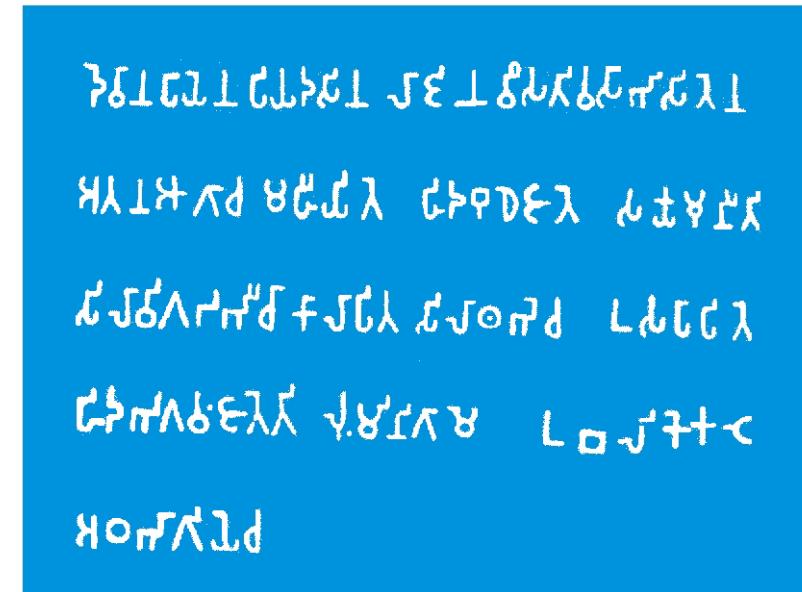
ನಾಮ್ರಾಜ ಅಶೋಕ

ಮತ್ತು

ಆರ್ಥಿಕ ಶಿಲಾಖಾಸನ

— ನಾದನ —

ଅଶୋକନ ଲୁଂବିନୀ ସୁଂଧ ଲେଖନ,
ବ୍ରାହ୍ମିଲୀପି ପ୍ରାକୃତ ଭାଷେ

ISBN : 978-81-930859-2-9

ಶಾಂಕರ್ ಅಶೋಕ

ಮತ್ತು

ಇತರ ಶಿರಾಶಾಸನ

ವೃ.ಬಿ. ನಂದನ

ಪ್ರಕಾಶನ
ಬುದ್ಧ ವಚನ ಟ್ರೈಸ್
ಮಹಾ ಬೋಧಿ ಸೌಸ್ಯೇಟಿ, ಬೆಂಗಳೂರು

Samrata Ashoka Mattu Atana Shilashasana

Written by : Shri Y.B. Nandana

Published by : Buddha Vachana Trust, Bangalore

ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ : ಕನಾಕಟಕ ಬೌದ್ಧ ಮಹಾಸಭಾ, 2002

ಎರಡನೇಯ ಮುದ್ರಣ : ಬುದ್ಧ ವಚನ ಟ್ರೈಸ್, 2009

ಪ್ರಕಾಶಕರು :

ಬುದ್ಧ ವಚನ ಟ್ರೈಸ್
14, ಕಾಳಿದಾಸ ರಸ್ತೆ, ಗಾಂಥಿನಗರ
ಬೆಂಗಳೂರು-560 009

ರೂ. 30/-

ಮುದ್ರಕರು :

ಶ್ರೀ ಅರವಿಂದ್ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್
ನಂ. 39, 7ನೇ ಅಡ್ಡರಸ್ಟೆ, ಸರಸ್ವತಿಪುರ
ನಂದಿನಿ ಲೇಜೆಟ್, ಬೆಂಗಳೂರು-96
ದೂ : 23498198, ಮೊ : 9916461691

ಸಬ್ಬ ದಾನಂ ಧಮ್ಮ ದಾನಂ ಜಿನಾತಿ
ಎಲ್ಲ ದಾನಗಳಲ್ಲಿ ಧಮ್ಮದಾನ ಶೈಷ್ವಾದುದು

ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಶ್ರೀ ಶಂಕರಪ್ಪ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬದವರು
ತಮ್ಮ ಗತಿಸಿದ ಸಂಬಂಧಿಗಳಾದ :

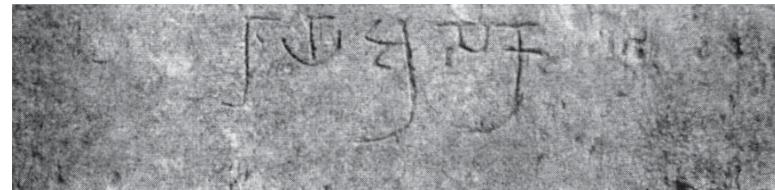
ದಿ॥ ಶ್ರೀ ಹೀರಪ್ಪ ಎಚ್. ಮಹಾಗಾಂವ್
(ಶಂಕರಪ್ಪನವರ ದೊಡ್ಡಪಣವರು)

ದಿ॥ ಶ್ರೀಮತಿ ಮರೆಮ್ಮೆ ಹಿ. ಮಹಾಗಾಂವ್
(ಶಂಕರಪ್ಪನವರ ದೊಡ್ಡಮನವರು)

ದಾ॥ ಪ್ರಭಾತ್ ಪದ್ಮ ನಯನಾ ಮಹಾಗಾಂವ್
MA. B.Ed. Ph.d
(ಶಂಕರಪ್ಪನವರ ಧರ್ಮಪತ್ರಿ)

ಇವರುಗಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸಲು
ಧನಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಈ ಮಹಾ ದಾನದ ಪುಣ್ಯಫಲವು
ಗತಿಸಿದ ಬಂಧುಗಳಿಗೆ ದೊರಕಲಿ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಶಂಕರಪ್ಪ ಮತ್ತು
ಕುಟುಂಬದ ಎಲ್ಲ ಸದಸ್ಯರು ಬೋಧಿ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಲಿ !
ಎಲ್ಲರೂ ಸುಖವಾಗಿರಲಿ !

ಅರ್ಪಣೆ
ಸಂವಿಧಾನ ಪಿತ, ಭಾರತ ರತ್ನ
ಡಾ॥ ಬಿ.ಆರ್. ಅಂಬೇಧ್ಕರ್ ಅವರಿಗೆ

ಫೋಟೋ 8 : ಕಣಗನಹಳ್ಳಿ, ಗುಲ್ಬಗ್ಡ ಜಿಲ್ಲೆ II -92, ಶಿಲ್ಬಾ ಶಾಸನ

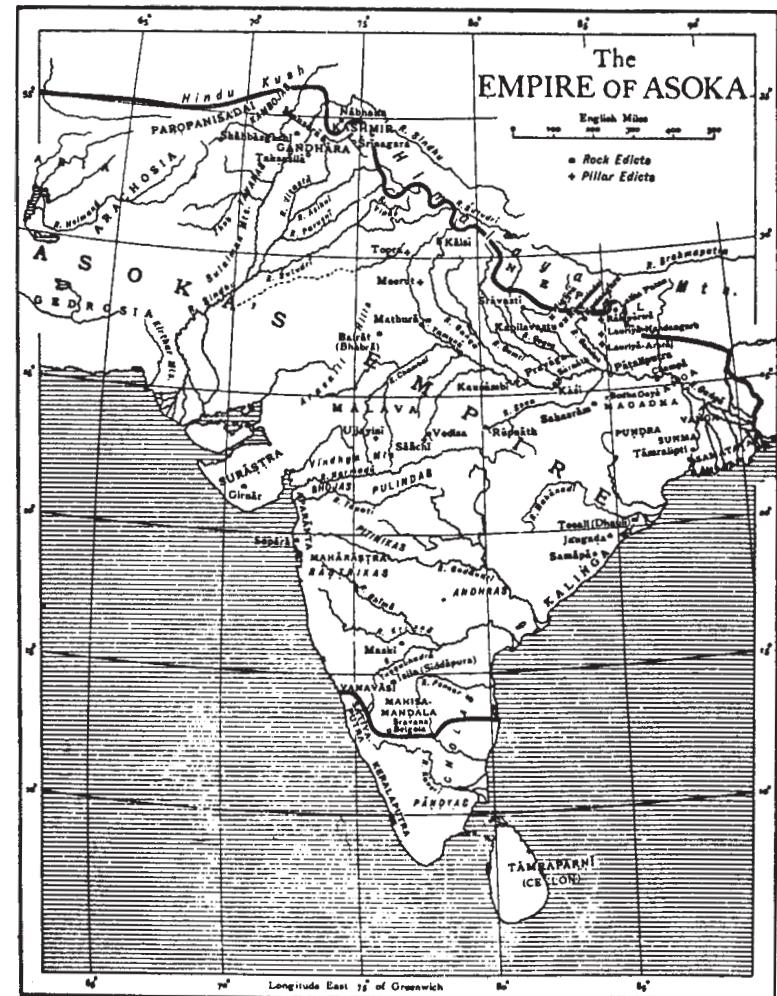
ಸಾಮಾಜಿಕ ಅರ್ಥಾತ್ ತನ್ನ ರಾಜೀಯರೊಂದಿಗೆ ಕನಾಟಕಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ
ಮಹಾಸೂಪ ಕಣಗನ ಹಳ್ಳಿ ಗುಲ್ಬಗ್ಡ ಜಿಲ್ಲೆ ಕೃಷ್ಣಪುರ. 2ನೇ ಶತಮಾನ

ಸಾಮ್ರಾಟ ಅಶೋಕ

"Amidst the tens of thousands of names of monarchs that crowd the columns of history, their majesties and graciousnesses and serenities and royal highnesses and the like, the name of Asoka shines, and shines almost alone, a star."

— H.G.W. Ells

ನಿವೇದನೆ

ನಮ್ಮುದು ಭವ್ಯ ಭಾರತವೆಂದು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದು ನಾಮ್ಮಾಟ ಅಶೋಕನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭರತವರ್ಷ. ಬಂಗಾಳ ಕೊಲ್ಲಿಯಿಂದ ಕಂದಹಾರದವರೆಗೆ, ಕಾಶ್ಮೀರದಿಂದ ಕಾಂಜಪುರಂವರೆಗೆ ವಿಶಾಲವಾದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಅಶೋಕನು ಜ್ಕ್ರವತ್ತಿಯಾಗಿದ್ದನು.

ಅಜ್ಞ ಜಂದ್ರಗುಪ್ತನು ಹೊಯ್ದ ನಾಮ್ಮಾಜ್ಯವನ್ನು ಸಾಹಿಸಿದನು. ತಂದೆ ಜಂದುಸಾರನು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹಿಗ್ಗಿಸಿದನು. ಅಶೋಕನು ರಾಜ್ಯ ವಿಸ್ತರಣೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದೂಗ ಕೆಂಗಡಲ್ಲಿ ಆದ ಸಾವು, ನೋವು ನೋಡಿ ಜನರ ಜಿಂತಾರ ಕೇಳ ಆತನ ಮನ ಕರಗಿತು. ಶಾಂತಿ, ಸೌಹಾದರತೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಬೌಧಧರುವನನ್ನು ಆತನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು.

ಎಷ್ಟಿದಿಂದ ಜನರನ್ನು ಗೆಲ್ಲುಪುದಕ್ಕಿಂತ ಧರುವುದಿಂದ ಗೆಲ್ಲುಪುದು ಶೈಲಷ್ಟವೆಂದು ನಾರಿದನು. ನಲವತ್ತು ವರ್ಷಕಾಲ ದಂಡಶಸ್ತರಗಳಲ್ಲಿದೇ ಅತೀ ದೊಡ್ಡ ನಾಮ್ಮಾಜ್ಯವನ್ನು ಅಳದನು. ಎಂತಲೇ ಆತನು ಶ್ರಿಯದರ್ಶಿ, ದೇವಾನಂತ್ರಿಯ, ಧರೂಢರುವನನ್ನು ಆತನು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದನು.

ಅಶೋಕನು ಮಾನವ ಧರುವನನ್ನು ವಿಶ್ವಧರುವನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ಜನರು ಧರುವನನ್ನು ಪಾಲಿಸಿ ಸ್ವರ್ಗನುಲಿ ಪಡೆಯಲ ಎಂದು ಹಾರ್ಡಿಸಿದನು. ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಂತೆ ಪ್ರೀತಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಂಪತ್ತಕ್ಕೆ ದಾನ ಹೊಣ್ಣಿಸಿದನು. ಆತನು ನಿಷ್ಠಾವಂತ ಶಾಸಕನೂ, ದಕ್ಷ ಆಡಳತ್ತಾರನೂ, ನಿಷ್ಣಳ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನೂ ಆಗಿದ್ದನು.

ಅಂಥ ಶ್ರದ್ಧೆಗಳನ್ನು, ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳನ್ನು, ಪಶುವರ್ಧಿಯನ್ನು ವಿನೋದ ಕೂಟಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿದನು. ಮಾಂಸಾಹಾರವನ್ನು ತ್ವರಿಸಿದನು. ಶಿಕ್ಷಣ, ಆರೋಗ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿದನು. ರಸ್ತೆ ಪಕ್ಕೆಲಪುಗಳಲ್ಲಿ ನೆರಳಗೆ ಗಿಡಗಳನ್ನು ನೆಡಿಸಿದನು, ಬಾಯಾರಿಕೆಯನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದನು. ಅರವಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಕೆಣಿದನು. ಜನರ ಹಿತಕ್ಕೂ, ಸುಖಕ್ಕೂ ಕಲ್ಯಾಣ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು.

ದೇಶಾಧ್ಯಂತ 84,000 ಬೌಧಧ ಸ್ತುಪ, ವಿಹಾರ, ಸಂಘಾರಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದನು. ಧರುವಾನವನ್ನು ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಬಂಡಗಲ್ಲಿಗಳ ಮೇಲೆ, ಕಂಬಗಳ ಮೇಲೆ, ಗುಹಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಿ ನೆಡಿಸಿದನು. ಬೌಧಧ ಪವಿತ್ರ ಸಾಂಗಳಿಗೆ ತೀರಿಸಿದ್ದ ಹೊದೆದನು. ಇನ್ನೂರಾ ಬವತ್ತಾರುದಿನ ಧರುವ ವಿಜಯದ ಅಂಗವಾಗಿ ದೇಶ ಸಂಭಾರವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡನು. ಪ್ರವಾಸದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜ

ಭೂಕ್ಷಣರನ್ನು ವೈದ್ಯರನ್ನು, ನಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ಕಂಡು ಧರುವಾಳಿಕೆ ನೀಡಿದನು, ಧರುವನನ್ನು ಚೆಚ್ಚಿಸಿದನು.

ಇಂಥ ಧರುವಾಳಿಕೆ ಜಂಡಾಶೋಕನೆಂದು ಹಗುರಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಅಕುಶಲ ಮನೋಭಾವದ ದೃಷ್ಟಾಂತ, ಆ ಪದವನ್ನು ಇಲ್ಲ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಳ್ಳುಹಾಕಲಾಗಿದೆ.

ಭಾರತದ ಕ್ರಮಬಂಧ ಇತಿಹಾಸವು ಹುಗ್ದ ಸಿಂಹಾಸನದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಅದೊಂದು ವಿಶ್ವವಾದ ಅಧಿಕಾರ ಸಾಫಾನ. ಹೊಯ್ದ ನಾಮ್ಮಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಗಧ ಸಿಂಹಾಸನವೇ ಅಡಿಪಾಯ. ಆಧ್ಯರಿಂದ ಅಶೋಕನ ಜರಿತ್ತಿಗೆ ಹಿನ್ನಲೆಯು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಬಗೆದು ಅದನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ಅಶೋಕನನ್ನು ಮತ್ತು ಆತನ ಧರುವನನ್ನು ಮತ್ತಾಂಥರೆಯ ಮಜ್ಜನಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧಿಷ್ಟವಾಗಿ ಮರೆದ್ದರಿಂದ ದೇಶವು ಅಥವ ನೆಲವನ್ನು, ಸಮಾಜವು ಅಥವ ಜನಾಂಗವನ್ನು, ಭಾರತೀಯ ನಾಗರಿಕತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿತು ಎಂದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿ ಆಗಿಲಾರದು.

ಇದನ್ನರಿತ ಇಂದಿನ ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತ, ಅಶೋಕನು ಕೆತ್ತಿಸಿದ ಸಿಂಹ ಮುದ್ರೆಯನ್ನು, ಧರುವಜಕ್ಕೆವನ್ನೂ, ಸಾವಣಭೌಪತ್ರದ ಕುರುಹನಾಗಿ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದೆ. ಅಶೋಕನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ಅಹಿಂಸಾ ತತ್ವವನ್ನು, ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಇರಬೇಕಾದ ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು, ಕಲ್ಯಾಣಕಾರಕ ರಾಜ್ಯ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಸಂಯುಕ್ತ ರಾಷ್ಟ್ರ ಸಂಭ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದೆ. ಅದನ್ನೇ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡ ನಮ್ಮ ಸಂವಿಧಾನವು ಸರ್ವಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಸರಿಸಮಾನತೆ, ಭೂತ್ವಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯ – ಇವುಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೂಪ ಹೊಳಿ ಹೊತ್ತಿದೆ.

ಇಂಥ ಸಾಧು-ಸಾಮ್ಮಾನ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಜರಿತ್ತೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಆತನ ಶಿಲಾ ಶಾಸನಗಳ ಕನ್ನಡಾನುವಾದವನ್ನು ಬರೆಯಲು ನನಗೆ ತುಂಬ ಸಂತೋಷದ ಸಂಗತಿ. ಇಂಥ ಬಿತ್ತಿಹಾಸಿಕ ಕಿರುಹೊತ್ತಿಗೆಯು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶ ಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದು ಇದೇ ಮೊದಲು ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಪಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಇದು ಓದುಗರ ಕ್ಷೇತ್ರಿಕೆಯಾಗಿಲೆಂದು ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ. ಮಕ್ಕಳಗೆ ಅಥವಾಗುವ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ಈ ಸತ್ಯಾಯ್ಯಕ್ಕೆ ಮಹಾಬೋಧಿ ಸಂಭ, ಬೆಂಗಳೂರು ಇವರು ನೀಡಿದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ತುಂಬ ಸಹಾಯವಾಗಿದೆ. ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಧನ್ಯವಾದಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ.

– ಪ್ರೇ.ಬಿ. ನಂದನ

ಮುನ್ನಡಿ

ಇಂದಿನ ಅವಂಡ ಭಾರತ ಇತಿಹಾಸ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದು ಹೊಯ್ದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದೊಂದಿಗೆ. ಸಾಮ್ರಾಟ ಅಶೋಕ 2300 ವರ್ಷಗಳ ಮೊದಲು ಇಂಥ ಒಂದು ಬೃಹತ್ ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಧರ್ಮದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಆಳದ್ದು ಜಗತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ರಾಜ ಮಹಾರಾಜರ ಉದಾಹರಣೆ ಇಲ್ಲ. ಸಾಮ್ರಾಟ ಅಶೋಕನ ಅತಿದೊಡ್ಡ ಕಾಣಿಕೆಯೆಂದರೆ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಅವನು ಧರ್ಮವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು.

ಸಿಬ್ಬ ದಾನಂ ಧರ್ಮ ದಾನಂ ಜಿನಾತಿ - ಎಲ್ಲ ದಾನಗಳಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದಾನ ಶೈಲಿವಾದುದು. ಧರ್ಮವು ಶೀಲ, ಸಮಾಧಿ, ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಮಾರ್ಗವಾಗಿದೆ. ಅಶೋಕನು ತನ್ನ ಹೈಯಕ್ಕಿಕ ಜಿಂವನದಲ್ಲಿ ಇದರ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅವನು ವಿಶಾಲ ಹೃದಯದಿಂದ ಇತರಿಗೆ ಈ ಅರ್ಮಾಲ್ಯ ಧರ್ಮವನ್ನು ಹಂಚಿದನು. ಅಷ್ಟು ಆಜವಾಗಿ ಶ್ರಿರತ್ನದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿದ ಆತನ ಶ್ರದ್ಧೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಅವನ ಧರ್ಮಪಾಲನೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಶೀಲ ಆಚರಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಮಧ-ವಿಪಸ್ಸನಾ ಧ್ಯಾನದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಿಗೆ ಅವನನ್ನು ಈ ಹಂತಕ್ಕ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊಂದಿದ್ದು.

ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧರು ಬೋಧಿಸಿದ ಈ ಧರ್ಮವು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುವಂಥದ್ದು, ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾಗಿರುವುದು. ಎಲ್ಲರೂ ಅನುಭವಿಸುವ ದುಃಖದ ಅಂತ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದೇ ಈ ಧರ್ಮದ ಉದ್ದೇಶ. ಅದನ್ನು ಸಾಮ್ರಾಟ ಅಶೋಕನು ಅತಿ ಕುಶಲತೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಲುಪಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಇಂಥ ಮಹಾನ್ ದೂರದೃಷ್ಟಿಯ ಸಾಮ್ರಾಟನ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ, ಆಗಿನ ಅಮೆರಿಕ, ಯೂರೋಪ್ ಬಂಡಗಳು ಅನಾಗರಿಕತೆಯ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗೆ, ಭಾರತವು ನಾಗರಿಕತೆಯ ಉತ್ತಂಗವನ್ನು ತಲುಪಿತ್ತು. ಒಂದು ಇರುವೆಯನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಬಾರದೆಂಬ ಆದೇಶವನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿದ ಈ ಜ್ಯೋತಿರ್ ಅದೆಂಥ ಕರುಣಾಮಯ, ಮಾನವಿಯ ಹೃದಯ ಹೊಂದಿದ್ದ !

ಇಂಥ ಅತುಲನಿಯ ಸಾಮ್ರಾಟನ ಜೀವನ ಕಲೆಯನ್ನು ಮಹಾ ಉಪಾಸಕ ಶ್ರೀ ಹೈ.ಜಿ. ನಂದನರವರು ಅತಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ, ಗೌರವದಿಂದ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಮಹಾವಂಸ, ದಿಲಹವಂಸ ಮತ್ತು ಇತರ ಬೌದ್ಧ ಗ್ರಂಥಗಳ ಮತ್ತು ಇತಿಹಾಸದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಈ ಜೀವನ ಕರ್ತೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಅಶೋಕನನ್ನು ಕಡೆಗಳಿಸಿದರೂ ಹಾಷ್ಮಿಮಾತ್ಯದ ಶೈಲಿ ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಅಶೋಕನಿಗೆ ತಕ್ಕ ಸಾಂಕೇತಿಕ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ನಂದನರವರು ಈ ಹೊತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲ ಇತಿಹಾಸ, ಆರ್ಥಾತ್ ಮತ್ತು ಮಾನವೀಯ ಗುಣಗಳ ಬೆಳೆವಣಿಗೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾಗಿ, ಸರಳ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಎಲ್ಲರೂ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಮಾಜ ಹಿತ್ಯಾಂಗಿಗಳು, ರಾಜಕಾರಣಿಗಳು, ಉದ್ದಿಮೆಗಾರರು ಅಶೋಕನ ಶೀಲಾಶಾಸನಗಳನ್ನು ಓದಲೇಬೇಕು. ಕನ್ನಡದ ಜನತೆಗೆ ಇದೊಂದು ಅರ್ಮಾಲ್ಯವಾದ ಆಸ್ತಿ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

- ಪ್ರಕಾಶಕರು

ನಾಮ್ರಾಟ ಅಶೋಕ ಮತ್ತು ಆತನ ಶಿಲಾಶಾಸನ

ಸುಮಾರು ಎರಡು ಸಾವಿರದ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಭರತವಿಂಡಕ್ಕೆ ಜಂಬೂದ್ವೀಪ ಎಂದು ಹೇಳಿತ್ತು. ಆಗ ಉತ್ತರ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರು ಜನಪದಗಳಿದ್ದವು. ಅವು ಅಂಗ, ಮಗಧ, ಕಾಶಿ, ಕೋಸಲ, ಕುರು, ಪಾಂಚಾಲ, ವಚ್ಛಿ, ಮಲ್ಲ, ಚೇತಿ, ವಂಸ, ಮಚ್ಚಿ, ಸೂರಸೇನ, ಅಸ್ಕರ, ಗಾಂಥಾರ, ಕಾಂಭೋಜ ಮತ್ತು ಆವಂತಿ. ಅವೆಲ್ಲ ಸ್ವತಂತ್ರ ರಾಷ್ಟ್ರ ಅಥವಾ ದೇಶಗಳೇ ಆಗಿದ್ದವು. ಆರೂ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಒಂದೊಂದು ಜನಾಂಗದ ಹೇಸರುಗಳನ್ನೇ ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದವು. ಆಗಿನ ರಾಜನೀತಿ, ಜನತಂತ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜತಂತ್ರ ಎಂದು ಎರಡು ವಿಧಾನದ್ವಾಗಿತ್ತು. ಒಂದೊಂದು ಜನಾಂಗವು ತಮ್ಮ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿರುವ ಓವೆ ಹಿರಿಯ ಅನುಭವಿಯನ್ನು ರಾಜನೆಂದು ಆರಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಆತನು ಮಾಡಿದ ಶಾಸನಗಳನ್ನೇ ಸರ್ವರೂ ವಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವು ಜನಾಂಗಗಳು ವಂಶಪರಂಪರೆಯ ರಾಜನನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರುವಂತಹವು.

ಆಗ ಮಗಧದ (ಇಂದಿನ ಬಿಹಾರ) ರಾಜಧಾನಿ ‘ರಾಜಗ್ರಹ’ವಾಗಿತ್ತು. ಬಿಂಬಿಸಾರನು ಮಗಧ ವಂಶದ ರಾಜನಾಗಿದ್ದನು. (ಕ್ರಿ.ಪೂ. 543–491). ಆತನು ಬುಧನ ಸಮಕಾಲೀನನೂ ಮತ್ತು ಚೌಧ್ರ ಧರ್ಮವನ್ನು ಖ್ರಿಸ್ತಿನಿಂದ ಪ್ರಾಧಿಕ ನರೇಶನಾಗಿದ್ದನು. ಮಗಧ ಸಿಂಹಾಸನವು ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅನುಪಮ ಶಕ್ತಿ ಆಯಿತು. ಬಿಂಬಿಸಾರನು ಕೋಸಲ ಅರಸ ಪ್ರಸೇನಜಿತನ ಸಹೋದರಿಯನ್ನು ಪಟ್ಟಿದ ರಾಣಿಯನ್ನಾಗಿಸಿದ್ದನು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಈ ಎರಡೂ ರಾಜ್ಯಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಅನುಸಂಧಾನದಿಂದ ಪ್ರಬುಳವಾಗಿ ಮೇರೆಯುತ್ತಿದ್ದವು.

ಅದರೆ ಬಿಂಬಿಸಾರನ ಮಗ ಅಜಾತಶತ್ರು, ದೇವದತ್ತನ ದುಷ್ಪ ಮಹಿಮೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ ತನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ಸಾಯಿಸಿ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿದನು (ಕ್ರಿ.ಪೂ. 491–459). ನಂತರ ಆತನು ಪಶ್ಚಾತ್ಯಾಪಪಟ್ಟಿ ಬುಧನ ಅನುಯಾಯಿ ಆದನು. ಪ್ರಾಧಿಕ ಧರ್ಮಸಂಗೀತಿಯನ್ನು ರಾಜಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ನಿಯೋಜಿಸಿದನು. ಅದರಲ್ಲಿ 500 ಅರಹಂತರು ಭಾಗವಹಿಸಿ ಬುಧನ ಉಪದೇಶವನ್ನು ‘ತ್ರಿಪಿಟಕ’ ಎಂದು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದರು.

ಅಜಾತಶತ್ರು ಸಹ ತನ್ನ ಕರ್ಮಾಫಲ ನಿಯಮಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ತನ್ನ ಮಗ ಉದಯಿಭದ್ರನಿಂದ ಮರಣವನ್ನುಪ್ಪಿಡನು. ಉದಯಿಭದ್ರನು (ಕ್ರಿ.ಪೂ. 459–443) ಮಗಧದ ನರೇಶನಾದನು. ಆತನು ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ರಾಜಗ್ರಹದಿಂದ ಪಾಟಲೀಪುತ್ರಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಿದನು. ಏಕೆಂದರೆ ಬುಧನು ಒಮ್ಮೆ ಆ ಪಾಟಲೀಪುತ್ರ ನಗರಕ್ಕೆ ದರ್ಶನವಿತ್ತು ಅದರ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಹಾರ್ಯಾಸಿದ್ದನು. ಮಗಧ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರವು ಅನುಕ್ರಮ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಕಾಲಾಶೋಕನವರಿಗೆ ಮುಂದುವರಿಯಿತು. (ಕ್ರಿ.ಪೂ. 343). ಆತನು ಎರಡನೇ ಧರ್ಮಸಂಗೀತಿಯನ್ನು ವೃಶಾಲೀಯಲ್ಲಿ ವಿರ್ಜಾಪುರಿಸಿದನು. ಅದರಲ್ಲಿ 700 ಅರಹಂತರು ಭಾಗವಹಿಸಿ ಸಂಘರ್ಷಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದ ವೃತ್ಯಾಸವನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿದರು.

ಮಹಾಪದುಮ ಎಂಬ ಶಾದ್ರನು ಕಾಲಾಶೋಕನನ್ನು ಕೊಂಡು ಪಟ್ಟವನ್ನೇರಿ ನಂದವಂಶವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು (ಕ್ರಿ.ಪೂ. 343). ಆತನ ಪೀಠಿಗೆಯವರು ಉತ್ತರ ಭಾರತವನ್ನು ಗೆದ್ದು, ಸಿಂಧೂ ನದಿಯವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದರು ಮತ್ತು 150 ವರ್ಷ ನಂದರ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದರು. ಧನಸಂದನು ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅಲೆಕ್ಷಾಂಡರನು ಭಾರತದ ಮೇಲೆ ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡಿದನು (ಕ್ರಿ.ಪೂ. 326). ಆದರೆ ಆತನು ಸಿಂಧು ನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿಪುರಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ನಂದರ ಸೈನ್ಯ ಬಲಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಅರಿತನು.

ಈ ಮಗಧ ರಾಜ್ಯವು ಮಹಾರಾಜ ಬಿಂಬಿಸಾರನಿಂದ ನಂದ ವಂಶದ ಧನಸಂದನವರಿಗೆ ರಾಜ್ಯ ವಿಸ್ತರಿಸಿ, ಪ್ರಬು ರಾಷ್ಟ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಬುಧಕಾಲದ ಹದಿನಾರು ಜನಪದಗಳೊಂದಿಗೆ ಕೆಲವು ಚಿಕ್ಕಪುಟ್ಟ ಜನಪದಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಅವುಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಜಿಪ್ಪಲಿವನದ ಮೌರ್ಯ ಜನಪದವೂ ಒಂದಾಗಿತ್ತು. ಮಗಧ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಈ ಮೌರ್ಯರನ್ನು ಸಲಿಸಿ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡಿತ್ತು.

ಮೌರ್ಯ ಮನೆತನದಿಂದ ಬಂದ ಓವೆ ಬಸುರಿ ರಾಣಿಯು ಚಂದ್ರಗುಪ್ತನಿಂಬ ಒಬ್ಬ ಮಗನಿಗೆ ಜನ್ಮಿತ್ತಳು. ಆತನು ಕಾಶ್ಮಾರವಂಶದವನಾದ್ದರಿಂದ ಆತನು ನಂದರ ಸೈನ್ಯದ ಸ್ಥಾಪಿತಾರಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಒಮ್ಮೆ ಆತನು ತನ್ನ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ನಂದರಿಗೆ ಅಪಮಾನಗ್ರಹಿತನು. ರಾಜನು ಆತನಿಗೆ ಮರಣ ದಂಡನೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತನು ತಲೆಮರೆಸಿಕೊಂಡನು.

ಇತ್ತು ಅಲೆಕ್ಷಾಂಡರ್ ಸೇರಿಹಿಡಿದ ಪ್ರೋರಸನನ್ನು ಪಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ಇರಿಸಿ, ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದ ತುಕಡಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಇಟ್ಟ, ಮರಣ ಹೋಗುವಾಗ ಆತನು ಬೆಬಿಲೋನಾದಲ್ಲಿ ಮರಣವನ್ನುಪ್ಪಿಡನು (ಕ್ರಿ.ಪೂ. 323). ಆಗ ಗ್ರೀಕ್ ಸೈನ್ಯದಾರಿಯು ಪ್ರೋಸರನ ಕೊಳೆಗ್ಯಾದನು. ಈ ಕಾರಣ ತಕ್ಕಿಲೆಯಲ್ಲಿ

ಅರಾಜಕತೆಯ ದೊಡ್ಡ ದಂಗೆ ಎದ್ದಿತು. ಆ ಸುಸಂಧಿಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಕೊಂಡು ತಲೆಮರೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತನು ಗ್ರೀಕರ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸದೆಬಡಿದನು ಮತ್ತು ಪಂಚಾಬದಲ್ಲಿ ಒಡೆತನವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು.

ಚಂದ್ರಗುಪ್ತನು ಸ್ಥಳೀಯ ದೊರೆಗಳನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸಿ ಬಲವಾದ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದನು. ಆಗ ಮಗಧ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಶಾಂತಿ ಎದ್ದಿತು. ರಾಜ್ಯನನಂದನು ಅದನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕುವುದರಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದನು. ಈ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ತಕ್ಷಶಿಲೆಯ ಆಚಾರ್ಯ ಚಾಣಕ್ಯನ ಸಲಹೆಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಮಗಧ ರಾಜ್ಯದ ಗ್ರಾಮ-ಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನು ಸದೆಬಡಿಯುತ್ತಾ, ಒಂದುಗೂಡಿಸುತ್ತಾ ಪಾಟಲೀಪುತ್ರಕ್ಕೆ ಧುಮುಕಿದನು. ಧನನಂದನು ವಿಲಾಸ ಭೋಗಿಯೂ ಅಹಂಕಾರಿಯೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಚಂದ್ರಗುಪ್ತನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಆತನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಸಿಂಹಾಸನಾರೋಹಣ ಮಾಡಿ, ಮೌರ್ಯವಂಶವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು (ಕ್ರಿ.ಪೂ. 322). ಅಂದಿನಿಂದ ಮೌರ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದಿತು.

ಈ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತನು ಮಗಧ ಮತ್ತು ಪಂಚಾಬ ಸೈನ್ಯಗಳನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸಿ ಬಲಾಡ್ಯ ರಕ್ಖಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೂ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದನು. ಆಗ ಅಲೆಕ್ಸಾಂಡರ್‌ನ ಓವರ್ ಸೈನ್ಯಾಧಿಕಾರಿ ಸೆಲ್ಯೂಕಸನು ಸಿರಿಯಾ ದೇಶದ ರಾಜನಾಗಿದ್ದನು. ಆತನು ಭಾರತದ ಮೇಲೆ ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡಿದನು. ಚಂದ್ರಗುಪ್ತನು ಬಲವಾಗಿ ಆಕ್ರಮಣವನ್ನು ಎದುರಿಸಿದನು. ಅಂತೂ ಯುದ್ಧವು ಶಾಂತಿ ಸಂಧಾನದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು. ಒಪ್ಪಂದದಲ್ಲಿ ಸೆಲ್ಯೂಕಸನು ಅಫಘಾನಿಸ್ತಾನವನ್ನು ಕಂದಹಾರದವರೆಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟನು. ಚಂದ್ರಗುಪ್ತನು ಆತನಿಗೆ 500 ಆನೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು ಮತ್ತು ಮೈತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಸೆಲ್ಯೂಕಸನು ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಚಂದ್ರಗುಪ್ತನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿ ಧಾರೆ ಎರೆದುಕೊಟ್ಟನು. ಆತನು ಕ್ರಿ.ಪೂ. 303ರಲ್ಲಿ ಮೆಗಸ್ತಾನೀಸೋ ಎಂಬ ರಾಯಭಾರಿಯನ್ನು ಚಂದ್ರಗುಪ್ತನ ಅಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಚಾಣಕ್ಯನು ಮೌರ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿಯಾದನು.

ಚಂದ್ರಗುಪ್ತನು ಮೌರ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಂದಹಾರದಿಂದ ಮೈಸೂರಿನವರೆಗೂ, ಬಂಗಾಲ ಉಪಸಾಗರದಿಂದ ಅರಬ್ಬಿ ಸಮುದ್ರದವರೆಗೂ ಕಟ್ಟಿ 24 ಮಣಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಗಿದನು. ಆತನು ಕ್ರಿ.ಪೂ. 298ರಲ್ಲಿ ಮರಣವನ್ನಾಗಿದನು. ಆತನ ಮಗ ಬಿಂದುಸಾರನು ಪಟ್ಟವನ್ನು ಪಡೆದನು.

ಬಿಂದುಸಾರನಿಗೆ ಹದಿನಾರು ರಾಣಿಯರೂ, ಒಂದು ನೂರಾ ಒಂದು ಮಕ್ಕಳೂ ಇದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಾಂಗ ಅಥವಾ ಸುಭದ್ರಾಂಗಿ ಎಂಬುವರು

ಇದ್ದಳು. ಅವರು ಚಂಪಾದ ಬಡ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮಗಳಾಗಿದ್ದಳು. ಅವರು ಸೌಂದರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಿಗಿಲಾದುದರಿಂದ ರಾಜನು ಅವಳನ್ನು ಪಟ್ಟದ ರಾಣಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ಅವಳ ಉದರದಲ್ಲಿಯೇ ಅಶೋಕನು ಜನಿಸಿದನು (ಕ್ರಿ.ಪೂ. 304). ಮಗು ಹುಟ್ಟಿತ್ತಲೇ ತಾಯಿ ಸುಭದ್ರಾಂಗಿ ‘ಇನ್ನು ನನಗೆ ಶೋಕವಿಲ್ಲ’ ಎಂದು ಉಧ್ವರಿಸಿದಳು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಮಗನ ಹೆಸರು ಅಶೋಕವೆಂದಿಟ್ಟರು. ಆದರೆ ಮಹಾವಂಸದ ಭಾಷ್ಯವಾದ ವಂಸತ್ತಪಕಾಸಿನಿಯಲ್ಲಿ ಸುಭದ್ರಾಂಗಿಯ ಹೆಸರು ಧರ್ಮಾಂಗ ಎಂತಲೂ ಮತ್ತು ಮಗು ಹುಟ್ಟಿದಾಗ ತಾಯಿಗೆ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ನೋವು ಬಾರದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಅಶೋಕನೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟರು. ಆತನಿಗೊಬ್ಬಿ ತಮ್ಮನು ಜನಿಸಿದನು, ಆತನ ಹೆಸರು ಸುಗತಾಶೋಕ ಅಥವಾ ತಿಸ್ಸಿ ಅಥವಾ ಏತಾಸೋಕ ಎಂದಿತ್ತು.

ಅಶೋಕನು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅತಿ ಜಾಗೃತನೂ ತೀವ್ರ ಬುದ್ಧಿವಂತನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಆತನು ಕಲ್ಲು ಹೃದಯಿ ಆಗಿದ್ದನು, ದೇಹವು ಕರ್ಮಾರವಾಗಿತ್ತು. ಆತನು ನಿಪ್ಪಣ ಯೋಧನೂ, ಕ್ಷಾತ್ರವಿಧ್ಯ ಕರಗತಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡವನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಆತನ ಮಾಲ ಅಣ್ಣಿ ಸುಸೀಮನು ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡವನಾದರೂ ವಾಂದಗತಿಯಂತಹನಾಗಿದ್ದನು. ವಂಶ ನಿಂಯಮದಂತೆ ಸುಸೀಮನೇ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯಾಗುವವನಿದ್ದನು. ತಂದೆಗೆ ಆತನೇ ಜೇಷ್ಠಪುತ್ರನಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಅವನೇ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಲೆಂದು ಇಚ್ಛೆ ಇತ್ತು. ಆದರೆ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲವು ಅಶೋಕನೇ ಯೋಗ್ಯ ರಾಜನಾಗುವವನೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಹೊಂದಿತ್ತು.

ಈ ಸಂದಿಗ್ಧತೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಯಾರಾದರೂ ರಾಜಕುಮಾರರು ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿ ಯಾಗಲು ಯೋಗ್ಯರಿರಬಹುದೇ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎದ್ದಿತು. ಮನಸ್ಸಿನ ತಾಕಲಾಟವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರು ಬಿಂದುಸಾರನು ರಾಜಕುಮಾರರ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಇಂಗಲ ವಶ್ವಜೀವ ಎಂಬ ಓವರ್ ಪರಿತ್ರೇ ಸಾಧು ಮಹಾರಾಜನಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದನು. ಸುವರ್ಣಮಂಟಪ ಉದ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಅಶೋಕನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಕುಮಾರರನ್ನು ಸುವರ್ಣ ರಥಗಳಲ್ಲಿ ಕರೆದೊಯ್ದನು.

ಅಶೋಕನ ತಾಯಿಯು ವಿಚಾರಿಸಿದಳು—‘ನೀನೇಕೆ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ ಮಗು?’ ಅಶೋಕನು ಉತ್ತರಿಸಿದನು, ‘ಅವರ್ಮಾ ತಂದೆಯು ನನ್ನನ್ನು ಇಷ್ಟಪಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಆತನು ನನ್ನ ನೇರಳನ್ನೂ ಸಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ’. ಆಗ ತಾಯಿಯು ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿಹೋಡಿತು — ‘ಮಗು ನೀನು ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಹೋಗು’ ಎಂದು.

ಅಶೋಕನು ತಾಯಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟ ಬುತ್ತಿಯನ್ನು, ನೀರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಆನೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಹೋದನು. ಅಪ್ಪರಲ್ಲಿ ಇತರ ರಾಜಕುಮಾರರು ಚಿನ್ನ-ಬೆಳ್ಳಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಆಸನಗಳೆಲ್ಲವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅಶೋಕನಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಕೂಡಲು ಸಾನ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆತನು ತನ್ನ ಮೇಲು ಹೊದಿಕೆಯನ್ನು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಹಾಸಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು. ಎಲ್ಲ ರಾಜಕುಮಾರರು ರಾಜಪ್ರಭವದ ಮೃಷಣನ್ನು ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಆದರೆ ಅಶೋಕನು ತಾಯಿ ಕೊಟ್ಟ ಮೊಸರನ್ನವನ್ನು ಪರಿಯಾಣದಲ್ಲಿ ತಿಂದನು ಮತ್ತು ಮಗಿಯಿಂದ ನೀರು ಕುಡಿದನು.

ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಪಿಂಗಲ ವತ್ತಜೀವನು ಎಲ್ಲವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿ, ರಾಜಕುಮಾರರ ದೃಷ್ಟಿಕ, ಮಾನಸಿಕ, ಏಂಎಫ್, ತ್ಯಾಗ, ಮುಖಿಚಯ, ರಾಜಸಂಕೇತಗಳನ್ನು ಕೂಲಂಕುಶವಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷೆಸಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಕೊಂಡನು. ರಾಜ ಬಿಂದುಸಾರನು ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವಿಚಾರಿಸಿದನು. ಸಾಧು ಮಹಾರಾಜನು ಬಿಂದುಸಾರನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅರಿತು ಹೀಗೆ ನುಡಿದನು— ‘ಯಾವನು ಎತ್ತರದ ವಾಹನದ ಮೇಲೆ ಚಲಿಸಿದನೋ, ಭದ್ರಪಾದ ಆಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತನೋ, ಉತ್ತಮ ಪಾತ್ರೀಯಲ್ಲಿ ಉಂಟ ಮಾಡಿದನೋ ಆತನೋವನು ನಿನ್ನ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಲು ಯೋಗ್ಯನಿರುತ್ತಾನೆ’ ಎಂದು. ರಾಜನು ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು ಮತ್ತು ಅಶೋಕನ್ನು ಉಜ್ಜ್ವಲಿನಿಯ ಉಪರಾಜನೆಂದು ನಿಯಮಿಸಿದನು.

ಅಶೋಕನು ಉಜ್ಜ್ವಲಿನಿಗೆ ತೆರಳುವಾಗ ವಿದಿಶಗಿರಿ ನಗರದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಶೈಂಘಿ ಮಗಳ ಭೇಟಿಯಾಯಿತು. ಅವಳು ಸೌಂದರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಿಗಿಲಾದದವರೂ ಬೊಂದ್ರ ಧರ್ಮಾಣಿಯೂ ಆಗಿದ್ದಳು. ಅವರೀವರೂ ಒಬ್ಬರನೇಂಬ್ಬರು ಪ್ರೀತಿಸಿ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡರು. ಅವಳಿಗೆ ‘ವಿದಿಶಾದೇವಿ’ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಶೈಂಘಿಯು ಮುಂದೆ ಉಜ್ಜ್ವಲಿನಿ ಉಪರಾಜನಾದ ಅಶೋಕನಿಗೆ ಮಗಳನ್ನು ವಧುವನ್ನಾಗಿ ಅರ್ಜಿಸಿ ವಿದಿಶಾದಲ್ಲಿ ವಿವಾಹ ಮಾಡಿದನು.

ಅಶೋಕನು ತನ್ನ ಪತ್ನಿ ವಿದಿಶಾಳೋಂದಿಗೆ ಉಜ್ಜ್ವಲಿನಿಗೆ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇ ಮಹಿಂದ್ರನೂ, ಪ್ರತ್ಯೇ ಸಂಘಮಿತ್ರೀಯು ಜನಿಸಿದರು. ಅವರೇ ಮುಂದೆ ಧರ್ಮಜೋತಿಯಾದರು. ಅಶೋಕನು ಉಜ್ಜ್ವಲಿನಿಯಲ್ಲಿ ಕೊತಲ್ಯತನದಿಂದ ಮುಕ್ತಾದಿಯಾಗಿ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡಹತ್ತಿದನು. ದಂಗ ದರೋಡೆಗಳನ್ನು ಸದೆಬಡಿದು ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿಟ್ಟಿಕೊಂಡನು ಮತ್ತು ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು.

ಕೆಲ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ತಕ್ಕಿಲೆಯಲ್ಲೂ ವಿದ್ರೋಹ ಉದ್ಘಾಟಿತು. ಆಗ ಸುಸೀಮನು ಅಲ್ಲಿ ಉಪರಾಜನಾಗಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಅವನಿಗೆ ಅದನ್ನು ಶಾಂತಗೊಳಿಸುವುದಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ರಾಜ ಬಿಂದುಸಾರನು ವಿದ್ರೋಹವನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕಿಲ್ಕೆ ಅಶೋಕನೇ ಯೋಗ್ಯನಾದವನೆಂದು ಬಗೆದು, ಆತನಿಗೆ ಪಾಟಲೀಪ್ತತ್ವಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ ಆಜ್ಞಾಪ್ತಿಸಿದನು. ಅಶೋಕನು ಪಾಟಲೀಪ್ತತ್ವಕ್ಕೆ ತೆರಳುವಾಗ ತನ್ನ ಪತ್ನಿ ವಿದಿಶಾದೇವಿಗೆ ಭೇಟಿ ಇತ್ತು. ಸಮಾಜಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು ಮತ್ತು ಸತಿಸುತ್ತರನ್ನು ಪಾಟಲೀಪ್ತತ್ವಕ್ಕೆ ಕರೆದೆಯಲ್ಲು ಇಜ್ಜ್ವಲಿಸಿದನು. ಬೊಂದ್ರ ಧರ್ಮಾಣಿಯಾದ ವಿದಿಶಾದೇವಿಯಾದರೋ ಯುದ್ಧ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು, ಹಾಗೆ ವಚನ ಕೊಟ್ಟರೆ ತಾನು ಪಾಟಲೀಪ್ತತ್ವಕ್ಕೆ ಬರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದಳು. ಆದರೆ ಅಶೋಕನು ಯುದ್ಧ ತೊರೆಯಾವುದು ಕ್ಷಾತ್ರಧರ್ಮ ಅಲ್ಲಿ ಎಂದು ಸ್ವಪ್ಪಪಡಿಸಿದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವಳು ವಿದಿಶಾನಗರದಲ್ಲಿಯೇ ಇರಲು ಇಜ್ಜ್ವಲಿಸಿದಳು. ಅಶೋಕನು ಮಕ್ಕಳಾದ ಮಹೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ಸಂಘಮಿತ್ರೀಯರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಪಾಟಲೀಪ್ತತ್ವಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದನು.

ರಾಜ ಬಿಂದುಸಾರನು ಅಶೋಕನಿಗೆ ಕೂಡಲೇ ತಕ್ಕಿಲೆಗೆ ತಲುಪಿ ವಿದ್ರೋಹವನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕಲು ಆಜ್ಞಾಪ್ತಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಸೈನ್ಯ, ಶಸಗಳನ್ನು ಕೂಡಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅಶೋಕನು ಇದ್ದಪ್ಪ ಸನ್ನಿಧಿತ್ಯೋಂದಿಗೆ ತಕ್ಕಿಲೆಗೆ ಹೊರಟನು. ತಕ್ಕಿಲೆಯ ಪ್ರಜೆಗಳು ಅಶೋಕನು ತಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವನೆಂದು ಸುಧಿ ತಿಳಿದಾಗ ಅವರು ಆತನಿಗೆ ಭವ್ಯ ಸಾಗತವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದರು ಮತ್ತು ವಿದ್ರೋಹಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳಿಕ ಮಂತ್ರಿಯೋವನ ಕುಕ್ಕತ್ಯವೇ ಕಾರಣ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದರು. ಅಶೋಕನು ಸರಿಯಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿ ತಕ್ಕುತ್ತಮೆಗಳನ್ನು ಜರುಗಿಸಿದನು. ವಿದೋಹವು ಕೂಡಲೇ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿ ಬಂದಿತು ಮತ್ತು ಶಾಂತಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿತು. 1915ರಲ್ಲಿ ಜಾನ್ ಮಾರ್ಕ್ಸಲ ತಕ್ಕಿಲೆಯಲ್ಲಿ ಆರಾಮಾಯಿಕ ಶಿಲೆಯನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಉಪರಾಜ ಪ್ರಿಯದಶೀ ಎಂದು ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ. ನಮಗೆಲ್ಲ ಈಗ ತಿಳಿದಿರುವಂತೆ ಪ್ರಿಯದಶೀ ಎಂದರೆ ಅಶೋಕನೆ. ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ತಂದಿದ್ದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಶೋಕನು ಕೆಲಕಾಲ ತಂಗಿದ್ದು, ಸುಸೀಮನಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಕಾರ್ಯಭಾರವನ್ನು ವಹಿಸಿ, ಉಜ್ಜ್ವಲಿನಿಗೆ ಮರಳಿದನು ಮತ್ತು ವಿದಿಶಾದೇವಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಭಾರ ನಡೆಸಿದನು.

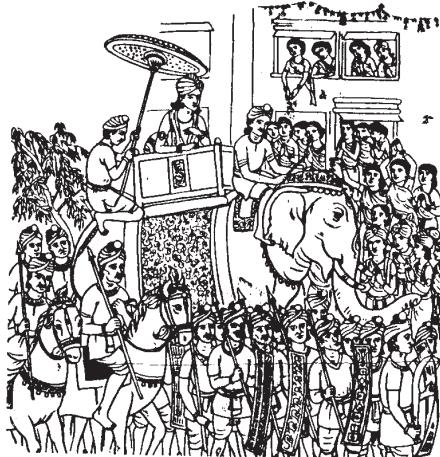
ಇತ್ತೆ ಸಾಮ್ರಾಟ ಬಿಂದುಸಾರನು ವರ್ಯೋವೃದ್ಧನಾಗಿ ಮರಣ ಶಯಾಗತನಾದನು. ಆಗ ಸುಸೀಮನು ತಕ್ಕಿಲೆಯಲ್ಲೂ, ಅಶೋಕನು ಉಜ್ಜ್ವಲಿನಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದರು. ತಂದೆಯು ಮರಣ ಶಯ್ಯೆಯಲ್ಲಿದ್ದುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಶೋಕನು ಕೂಡಲೇ ಪಾಟಲೀಪ್ತತ್ವಕ್ಕೆ ಧಾವಿಸಿದನು. ಸುಸೀಮನು ಇನ್ನೂ

ದಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದನು. ಬಿಂದುಸಾರನು ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿದನು. ಅಶೋಕನೊಬ್ಬನೇ ಕಾಣಿಸಿದನು. ರಾಜ ಬಿಂದುಸಾರನು ತನ್ನ ಕಿರೀಟವನ್ನು ಅಶೋಕನ ಮಸ್ತಕದ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಕೊನೆಯ ಉಸಿರನ್ನು ಎಳಿದನು. ಅಂದಿನಿಂದ ಅಶೋಕನು ಮೌಯ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಟನಾದನು (ಕ್ರಿ.ಪ್ರಾ. 273).

ಸುಸೀಮನು ಪಾಟಲೀಪುತ್ರಕ್ಕೆ
ಆಗಮಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ತಂದೆಯ
ಮೃತ್ಯು ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಮತ್ತು
ಅಶೋಕನಿಗೆ ಆದ ಕಿರೀಟ
ಧಾರಣೆಯ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು
ಕೇಳಿದನು. ಆತನು ಅಪಾರಾಗಿ
ನೋಂದುಕೊಂಡು ಅಶೋಕನ
ವಿರುದ್ಧ ಕಾಳಗವನ್ನು ಸಾರಿದನು.
ಆದರೆ ಸಮರದಲ್ಲಿ ಸುಸೀಮನು
ಮಡಿದು ಹೋದನು. ರಾಜಪಟ್ಟಕ್ಕೆ
ಆತುರಪಟ್ಟ ಇತರ
ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರನ್ನು ಅಶೋಕನು
ಸಂಹರಿಸಿದನು. ಅನೇಕಕಡೆ
ದಂಗೆ, ವಿದ್ರೋಹಗಳು ಎದ್ದವು. ಅಶೋಕನು ಅವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕಿದನು.
ಶಾಂತಿ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷ ಸಮಯ ತಗಲಿತು. ತದನಂತರವೇ ಅಶೋಕನು
ಅಧಿಕೃತ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಪಡೆದನು (ಕ್ರಿ.ಪ್ರಾ. 269).

ಗೃಹಕಾಲದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗಭರವತಿಯಾದ ಸುಸೀಮನ ರಾಣಿ ಸುಮನಾದೇವಿಯ ಬಡಜನರ ಓಣಿಯಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದಳು. ಅವಳು ಒಂದು ನಿಗ್ರೋಧ ಮರದಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗಂಡು ಮಗುವಿಗೆ ಜನ್ಮಿತ್ತಳು. ಆ ಕೂಸಿಗೆ ನಿಗ್ರೋಧವೆಂದೇ ಹೆಸರಿಟ್ಟರು. ಮಗು ಏಳು ವರ್ಷದವನಾದಾಗ ಮಹಾವರುಣ ನೆಂಬ ಚೌಧು ಭಿಕ್ಷು ಆತನಿಗೆ ಪಬ್ಬಜಿತ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೀಡಿದನು.

ಅಶೋಕನು ತನ್ನ ಅಜ್ಞ, ತಂದೆಯರಂತೆ ರಾಜ್ಯ ವಿಸ್ತರಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವಾಂಶ್ಯಯಲ್ಲಿವನಾಗಿದ್ದನು. ಪೂರ್ವಜರು ಅಧರ ಜಯಿಸಿದ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ತಾನು ಪೂರ್ಣ ಜಯಿಸಿ ತನ್ನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ಕಾಶೀರವನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಗರವೆಂಬ ಸುಂದರ ನಗರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದನು. ನೇಪಾಳವನ್ನು ಗೆದ್ದು ಅಲ್ಲಿ ಲಲಿತಪುರ ಎಂಬ ಭವ್ಯ ನಗರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದನು. ಅದನ್ನು ಪತನ್ ಎಂದೂ (ಇಂದಿನ ಕರ್ತವ್ಯವಾಂತರವಿನ ಆಗ್ನೇಯ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮೈಲಿಮಾರ)

ಮೌಯ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಟ ಅಶೋಕ (ಕ್ರಿ.ಪ್ರಾ. 273)

ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಅವನು ನಗರದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಜೇತಿಯ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿ ಅಂಚೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಜೇತಿಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ. ತನ್ನ ಇಂದಿನ ಪ್ರತಿ ಜಾರುಮತಿ ಅಳಿಯ ದೇವಪಾಲರನ್ನು ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಲಲಿತಪುರ ನಗರಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ಇತ್ತನು. ಜಾರುಮತಿ ಮತ್ತು ದೇವಪಾಲರು ನೇಪಾಳದಲ್ಲಿರೇ ವಾಸವಾಗಿದ್ದ ದಿಯೋಪಾತಾನ ನಗರವನ್ನು ಸಾಫಿಸಿದರು. ತನ್ನ ಇಳಿವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಜಾರುಮತಿ ತನ್ನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಹಾರವನ್ನು (ಇಂದಿನ ಭಜಾಹಿಲ) ದಿಯೋಪಾತಾನ ನಗರದ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಸಿ ನಂತರ ಸಾಯುವವರೆಗೆ ಅವಳು ಅಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷುಣಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ದಷ್ಟಿನಕ್ಕೆ ಕೊಯಮತ್ತಾರು, ಮಧುರ್ಯವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯ ವಿಸ್ತರಿಸಿದನು. ಜೋಳ, ಪಾಂಡ್ಯ, ಕೇರಳಪುತ್ರ ರಾಜರನ್ನು ಉಪಯುಕ್ತ ರಾಜರಿಂದನು.

ಮೌಯ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಬಹು ವಿಸ್ತಾರಗೊಂಡಿತ್ತು. ಆದರೆ ನೇರೆ ರಾಜ್ಯವಾದ ಕಳಿಂಗ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ವೈಪುವದಿಂದ ಮರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮಹಾನದಿ ಗೋದಾವರಿ, ಕೃಷ್ಣಾ ನದಿಗಳು ಮಧ್ಯ ಹರಿದಿದ್ದವು. ಬಂಗಾಳಕೊಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರ ತೀರವಾಗಿತ್ತು. (ಇಂದಿನ ಓರಿಸ್ತಾ ಮತ್ತು ಆಂದ್ರಪ್ರದೇಶದ ಕೆಲಭಾಗ) ಆನೇಕೋರೆಯಂತಹ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸರಕುಗಳನ್ನು ನಿಯಾರತ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದಿತ್ತು. ಬಿಂದುಸಾರನು ಅನೇಕಸಾರಿ ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡಿ ಕಳಿಂಗದ ಶಕ್ತಿಗೆ ತತ್ತ್ವರಿಸಿ ಹೋಗಿದ್ದನು. ಕಳಿಂಗವು ಅರವತ್ತು ಸವಿರ ಕಾಲ್ಪಳ, ಒಂದು ಸಾವಿರ ಅಶ್ವದಳ, ಏಳುನೂರು ಆನೆಗಳ ರಕ್ಖಣಾ ಪಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು.

ಅಶೋಕನು ತನ್ನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕದ ಎಂಟು ವರ್ಷಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಕಳಿಂಗ ದೇಶದ ಮೇಲೆ ಆಕ್ರಮಣವನ್ನೆಸ್ಥಿತಿದನು. ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿನಿಂದ ಆತನ ಸೈನ್ಯ ಸುತ್ತುವರಿಯಿತು. ಕಳಿಂಗದ ವೀರ ಸೈನಿಕರು ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಕಾದಾಡಿದರು. ಒಂಭತ್ತು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಫೋರ ಯುದ್ಧ ನಡೆಯಿತು. ಅಶೋಕನೇ ಸ್ವಂತಃ ಸಮರದ ನೇತ್ಯಕ್ತ ವಹಿಸಿದ್ದನು. ಮತ್ತು ಒಂದು ಪರಾತದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಯುದ್ಧವನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದನು, ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಆಜ್ಞೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ಫೋರ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೆ ಅಶೋಕನಿಗೆ ಜಯವಾಯಿತು. ಕಳಿಂಗ ರಾಷ್ಟ್ರ ಮೌಯ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಲೇನಗೊಂಡಿತು.

ಈ ಭಯಾನಕ ಯುದ್ಧವು ಒಂದು ಜ್ಞಾಲಾಮುಖಿಯಂತೆ ಭುಗ್ಗಂದಿತು. ಜನ, ಧನ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಅಪಾರ ಹಾನಿಗೊಳಿಸಿದರು. ಒಂದೂ ಲಕ್ಷ ಹೆಣಗಳು ಬಿದ್ದವು. ಒಂದೂವರೆ ಲಕ್ಷ ಜನ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಬೈದಿಗಳಾದರು. ಅಷ್ಟೇ ಜನ ಗಡಿಪಾರಾದರು. ಒಂದೂವರೆ ಲಕ್ಷ ಜನ ಗಾಯಗೊಂಡರು. ಅನೇಕ ಸಮಣ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ದಗ್ಗುದುಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟರು. ರಕ್ತದ ಕೋಡಿಗಳು

ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದವು. ರಾಶಿ ರಾಶಿ ಹೇಣಗಳು ಕೊಳೆತು ನಾರಹತ್ತಿದವು. ಅವುಗಳನ್ನು ಹದ್ದು, ಕಾಗೆಗಳು ಹರಿದು ತಿನ್ನಹತ್ತಿದವು. ತಾಯಂದಿರು ಪುತ್ರರನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡರು. ಮಕ್ಕಳು ತಂದೆಯರನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡರು. ಪತ್ನಿಯರಿಗೆ ಪತಿಗಳು ಇಲ್ಲವಾದರು. ತಂಗಿಯರು ಅಣ್ಣಂದಿರನ್ನು ಕಾಣಿದಾದರು. ಬದುಕುಳಿದವರು ಜೀವಂತ ಹೇಣಗಳಾದರು. ಹಸಿವೆಗೆ ಕೂಳಿಲ್ಲ, ಕುಡಿಯಲು ನೀರಿಲ್ಲ, ಉಡಲು ಬಟ್ಟೆ ಇಲ್ಲ, ಬೇನೆಗೆ ಬೈಷಧಿ ಇಲ್ಲ, ಜನರು ಅನಾಥರಾಗಿ ಕಂಗಳಾದರು. ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರಲ್ಲಿ ದು:ಃ-ಮಹಾನ್, ಅಳಲು-ಚೇತ್ತಾರ, ಆತನಾದವೇ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿತು.

ಕಳಂಗ ಯುದ್ಧ (ಕ್ರಿ.ಪ್ರ. 261)

ಅತ್ಯುಗ್ರ ಯುದ್ಧವನ್ನು, ಹೃದ್ರಾವಕ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಅಶೋಕನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡು ಆತನ ಹೃದಯ ಆಶಾವಾಗಿ ಗಾಯಗೊಂಡಿತು. ಮಾತೆ-ಮಕ್ಕಳ ಆತನಾದ, ಚೇತ್ತಾರದ ಧ್ವನಿ ಆತನ ಕಿರಿಪಟಲಕ್ಕೆ ಬಡಿದವು. ಕುಳಿತಾಗ, ನಿಂತಾಗ, ನಡೆಯುವಾಗ, ಮಲಗಿದಾಗ ಭಯಂಕರ ಯುದ್ಧದ ದೃಶ್ಯವೇ ಆತನ ಮುಂದೆ ಬರಹತ್ತಿತು. ಅಶೋಕನಲ್ಲಿ ಅಶಾಂತಿ ತುಂಬಿತು. ಆತನು ಬಹಳ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪಡೆಹತ್ತಿದನು. ಜೀತನ್ನುಶಾಸನಗೊಂಡಿತು. ಸುಂದರ ಅರಮನೆ ಸ್ಕೃಶಾನದಂತೆ ಕಾಣಹತ್ತಿತ್ತು. ಯುದ್ಧ ಜಯಿಸಿದರೂ ಮನಸೋತು ಹೋಯಿತು. ಏನು ಮಾಡಬೇಕು, ಏನು ಬಿಡಬೇಕು ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯಲ್ಲಾದು. ಆತನ ಮನ ನಿಷ್ಕಿಯಗೊಂಡಿತು.

ಅಶೋಕನು ಎಂದೂ ಸೋಲನ್ನೊಪ್ಪದವನು. ಆದರೆ ಮನೋಪರಾಭವವನ್ನು ವಿಜಯವನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುವ ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿದನು. ಅಶೋಕನ ಮನ ಕಡಡಿದ ಕಡಲಾಗಿತ್ತು. ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಶಿಂದಿತ್ತ ಗಾಯಗೊಂಡ ಸಿಂಹದಂತೆ ತಿರುಗುತ್ತ ಬಂದು, ಕಿಟಕಿಯ ಹೊರಗೆ ಗೂತ್ತು ಗುರಿಗಳಿಲ್ಲದೇ ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು.

ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಿಗ್ರೋಧ ಬೌದ್ಧಸಮಣ ಕಾಷಾಯವಸ್ತ ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಭಿಕ್ಷುಪಾತ್ರೀಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ದಿನದ ಭಿಕ್ಷುಟನೆಗೆ ಅರಮನೆಯ ಮುಂದೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಪಾರ ಶಾಂತಿ, ತುಂಬು ಕಾಂತಿ, ಸುಂದರ ಮೋಗದ ಸಮಣನು ರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಾಗಿಹೋಗುವುದನ್ನು ಅಶಾಂತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅಶೋಕನು ಕಂಡನು. ಸಾಮ್ರಾಟನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಕುಮಾರ ಸಮಣ ಮೇಲೆ ಅಪಾರ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಉದ್ಘಾವಿಸಿತು. ಕಾರ್ಮಣ್ಯದಗಳು ಮುಚ್ಚಿದ ಹೃದಯದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಕಾಶ ಕಿರಣವು ಕ್ರಮೇಣ ಚಾಚಿದಂತಾಯಿತು. ಪ್ರೇಮಭರಿತನಾದ ಅಶೋಕನು ಆ ಸಮಣನನ್ನು ಗೌರವಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅರಮನೆಗೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡನು ಮತ್ತು ವಿನಮ್ಯತೆಯಿಂದ ಹೀಗೆಂದನು - 'ಭಂತೆ ಆಸನದ ಮೇಲೆ ಆರೂಢರಾಗಿ' ಎಂದು.

ಸಮಣನು ರಾಜಸಿಂಹಾಸನದತ್ತ ಸಾಗಿದನು. ಆತನ ಗಾಂಭೀರ್ಯ, ನಿಭಯತೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಅಶೋಕನು ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕ್ಷಿತನಾದನು. ಸಮಣನು ತನ್ನವನೆಂಬ ಭಾವನೆ ಜಾಗೃತವಾಗಹತ್ತಿತು. ಆತನು ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಲೇ 'ಈ ಸಮಣನು ನನ್ನ ಹೃದಯ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಅಸೀನನಾಗಿರುವವನು!' ಎಂದು ಉದ್ಘರಿಸಿದನು.

ಕುಮಾರ ಸಮಣನು ಅಶೋಕನ ಕೈಸಹಾಯ ಪಡೆಯುತ್ತೆ, ರಾಜ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿ ಶ್ವೇತಭತ್ತದ ಕೆಳಗೆ ವಿರಾಜಮಾನನಾದನು. ಆತನು ರಾಜ ಗದ್ಯಗೆಯನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದನ್ನು ಕಂಡು ಅಶೋಕನ ಮನ ಸಂತಸದಿಂದ ಉಲ್ಲಾಸಗೊಂಡಿತು. ಸಮಣನಿಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಆದರ-ಸತ್ಯಾರ ಮಾಡುತ್ತ, ತನಗೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಭೋಜನದ ಭಾಗವನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದಲೇ ಆತನಿಗೆ ಉಣಬಡಿಸಿದನು.

ಭೋಜನದ ನಂತರ ಸಾಮ್ರಾಟ ಅಶೋಕನು ಕೆಳಗಿನ ಆಸನದ ಮೇಲೆ ಕೈಮುಗಿದುಕೊಂಡು ಕುಳಿತು ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದನು "ಭಂತೆ ! ತಮ್ಮ ಮುಖ ಕಾಂತಿಯಕ್ಕುವಾಗಿದೆ, ಮನ ಶಾಂತವಾಗಿದೆ ಇದಕ್ಕೇನು ಕಾರಣ?" ಸಮಣನು

ಹೀಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿದನು - “ಮಹಾರಾಜ! ನಾವು ಬುದ್ಧ ಭಗವಂತನ ಶಿಷ್ಯರು” ಎಂದು. ಅಶೋಕನು “ಭಂತೆ ಬುದ್ಧ ಭಗವಂತನು ಏನನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದಾನೆ?”

ನಿಗ್ರೋಧ ಬೌದ್ಧ ಸಾಮಣೇರನು ಸಾಮ್ರಾಟ ಅಶೋಕನಿಗೆ
‘ಅಪ್ರಮಾದ’ ವಗ್ಗವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತಿರುವುದು

ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಣನು “ಬುದ್ಧ ಭಗವಂತನು ದುಃಖ ಮತ್ತು ದುಃಖದಿಂದ ಮುಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಅಪ್ರಮಾದವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದಾನೆ” ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದನು. “ಭಂತೆ! ಅದೆಲ್ಲ ಹೇಗೆ?” ಎಂದು ರಾಜನು ಕೇಳಿದನು. ಆಗ ಸಮಣನು - “ಮಹಾರಾಜ! ವಿಶದವಾಗಿ ತಾವು ನಮ್ಮ ಆಚಾರ್ಯರಿಂದ ಅರಿಯವುದು ಸಾಧುವಾದುದು. ಆದರೂ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು. ಎಚ್ಚರವುಳ್ಳವನು ಸಾಯಂವುದಿಲ್ಲ, ಎಚ್ಚರಗೇಡಿ ಸತ್ತಂತೆಯೇ ಸ್ಯಾ” ಹೀಗೆನ್ನುತ್ತ ಸಮಣನು ಧಮ್ಮಪದದ ಅಪ್ರಮಾದ ವಗ್ಗವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದನು. ತಕ್ಣಾ ಅಶೋಕನು ಜಾಗ್ರತನಾದನು. “ಎಚ್ಚರಿ! ಪ್ರತಿಕ್ಷಣಾಕ್ಷ್ಯಾ ಎಚ್ಚರಿ!” ಎಂದು ಉದ್ದೇಶಿಸುತ್ತೆ “ಭಂತೆ, ನಾನು ಭಗವಂತವ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಈಗಲೇ ಸ್ವೀಕರಿಸುವೆನು” ಎನ್ನುತ್ತ ಸಾಮ್ರಾಟನು ಸಮಣನ ಪಾದಗಳಿಗೆ ಎರಿಗಿದನು. ಸಮಣನು “ಸಾಧು, ಸಾಧು, ಸಾಧು” ಎಂದು ಹೊರಡಲು ಉದ್ದ್ಯುಕ್ತನಾದನು.

ಅಶೋಕನು ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮ ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದನು. ಆತನ ಮನಸ್ಸು ಶಾಂತವಾಗಹತ್ತಿತು. ಮುಖಿದ ಮೇಲೆ ಕ್ರೈಸ್ತ ಮಾಯವಾಗಿ ಮುಗುಳ್ಳಗೆ ಮೂಡಿತು. ಮತ್ತೆ ಅಶೋಕನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು - “ಭಂತೆ! ನಾನು ಎಂಟು ಬಿಸಿ ಭೋಜನಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು. “ಆ ಭೋಜನಗಳನ್ನು ನನ್ನ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಿಗೆ ನೀಡುವೆನು” ಎಂದು ಸಮಣನು ನುಡಿದನು. ಮತ್ತೆ ಅಶೋಕನು “ಭಂತೆ! ನಾನು ಇನ್ನೂ ಎಂಟು ಭೋಜನಗಳನ್ನು ನೀಡುವೆನು” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. “ಅವುಗಳನ್ನು ನನ್ನ ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಅರ್ಹಸುವೆನು” ಎಂದು ಸಮಣನು ಉತ್ತರಿಸಿದನು. ಪ್ರನಃ ಅಶೋಕನು “ಭಂತೆ! ನಾನು ಮತ್ತು ಎಂಟು ಭೋಜನಗಳನ್ನು ನೀಡುವೆನು” ಎಂದನು. “ನಾನು ಅವುಗಳನ್ನು ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘಕ್ಕೆ ಅರ್ಹಸುವೆ” ಎಂದು ಸಮಣನು ಹೇಳಿದನು. ಅಶೋಕನು ಮತ್ತೆ ಎಂಟು ಭೋಜನಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ವಿನಂತಿಸಿಕೊಂಡನು. ಬುದ್ಧವಂತ ಸಾಮಣೇರನು ಅವೆಲ್ಲಪುಗಳನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ನಿಗ್ರಾಮಿಸಿದನು. ಅಶೋಕನಾದರೂ ನಂತರ ಆ ನಿಗ್ರೋಧ ಸಾಮಣೇರನು ತನ್ನ ಅಣ್ಣ ಸುಸೀಮನ ಮಗನೆಂದು ಅರಿತನು.

ಮರುದಿನ ಬೇಳಿಗೆ ನಿಗ್ರೋಧ ಸಮಣನು ತನ್ನ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರನ್ನು, ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು, ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘವನ್ನು ಒಟ್ಟು ಮೂವತ್ತೆರಡು ಪೂಜ್ಯರುಗಳನ್ನು ವೆಗ್ಗಲಿಪುತ್ತತಿಸ್ತ ಅರಹಂತನ ನೇತ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಭೋಜನ ದಾಸಕ್ಕೆ ಅಶೋಕ ಸಾಮ್ರಾಟನ ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದು ತಲುಪಿದನು. ಮಹಾರಾಜನು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಗೌರವದಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸಿ ಉಚಿತ ಆಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿಸಿದನು ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಮೃಷ್ಣಾನ್ನ ಭೋಜನವನ್ನು ತನ್ನ ಕ್ಷೇತ್ರಿಯಂದಲೇ ಬಡಿಸಿದನು ಮತ್ತು ಸಂತುಷ್ಟಪಡಿಸಿದನು. ಭೋಜನದ ನಂತರ ಸಾಮ್ರಾಟ ಅಶೋಕನು ಕೆಳ ಆಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು. ಆಗ ಪೂಜ್ಯ ಮೊಗ್ಗಲಿಪುತ್ತತಿಸನ್ನ ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ನೀಡತೊಡಗಿದನು. ದಾನ, ಶೀಲ, ಭಾವನ, ಕರ್ಮಫಲ, ಪಾಪ, ಪುಣ್ಯ, ಸ್ವರ್ಗ, ನರಕ, ಲೋಭ, ದ್ವೇಷ, ಮೋಹ ಮತ್ತು ಶೀಲ, ಸಮಾಧಿ, ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾ ಪಟಿಜ್ಞ ಸಮುಪ್ಪಾದ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಅವಿಂದವಾಗಿ ಧಾರಾಕಾರವಾಗಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ದಿಗ್ಂರಿಸಿದನು. ಆಗ ಸಾಮ್ರಾಟ ಅಶೋಕನು ಶುಭ್ರವಾದ ಬೀಳಿ ಬಟ್ಟೆಯು ಬಣ್ಣವನ್ನು ಹೀರಿಕೊಂಡಂತೆ ಪರಿಶುದ್ಧ ಭಾವನೆಯಿಳ್ಳವನಾಗಿ ಧರ್ಮದ ತಿರುಳನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡನು. ಕೂಡಲೇ ಬುದ್ಧ, ಧರ್ಮ, ಸಂಘ ತ್ರಿರತ್ನದಲ್ಲಿ ಶರೀಲ ಹೋದನು. ಹಾಗೆಯೇ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಆತನ ಸತಿಸುತ್ತೆಲ್ಲರೂ ತ್ರಿರತ್ನದಲ್ಲಿ ಶರೀಲ ಹೋದರು. ಅರಹಂತ

ಮೊಗ್ಗಲಿಪ್ಪತ್ತ ತಿಸ್ಸನು ಅಂದಿನಿಂದ ಅಶೋಕನ ಧರ್ಮಗುರು ಆದನು. ಅದೇ ಕ್ಷಣಾ ಸಾಮ್ರಾಟನು “ನಾನು ಇಂದನಿಂದ ಶಸ್ತರದಂಡಗಳಿಂದ ವಿಜಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ದಯಾ, ಶಾಂತಿ, ಅಹಿಂಸೆಯ ಧರ್ಮ ಮಾರ್ಗ ದಿಂದಲೇ ಜಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವೆನು” ಎಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಗೈಯತ್ತ ರಾಜಪ್ರಭುತ್ವದ ಲಿಂಗವನ್ನು ಗುರುವಿನ ಪಾದಕ್ಕೆ ಅರ್ಪಿಸಿದನು. ಆಗ ಎಲ್ಲರೂ “ಧರ್ಮವಿಜಯ” ಎಂದು ನುಡಿದರು. ಇಡೀ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ತುಂಬ “ಧರ್ಮವಿಜಯ”ವನ್ನು ಆಚರಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿದರು. ಆದನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ‘ವಿಜಯದಶಮಿ’ ಎಂದು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಧರ್ಮವಿಜಯದಿಂದ ಆತನು ಧರ್ಮಾಶೋಕನೆಂದು, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯನೂ, ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಪ್ರಿಯದರ್ಶಿಯೂ ಆದನು. ಕಳಿಂಗ ವಿಜಯದ ನಂತರ ಅಶೋಕನು ಮತ್ತಾವ ದೇಶದ ಮೇಲೂ ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಕಳಿಂಗ ದೇಶದ ನೇರೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಡುಜನರಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನು ಧರ್ಮಾಂಪದೇಶ ದಿಂದಲೇ ವಶದಲ್ಲಿ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ನೇರೆ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿಗೂ ಧರ್ಮ ಸಂದೇಶವನ್ನು ನೀಡಿ ಅವರ ಹೃದಯವನ್ನು ಮೈತ್ರಿಯಿಂದಲೇ ಗೆದ್ದನು.

ಮೌರ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಅತೀ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ನಿಂತಿತು. ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ನೇಪಾಳ, ಕಾಶ್ಮೀರ, ಹಿಮಾಲಯ, ಘಟ್ಟಗಳು, ವಾಯುವ್ಯಕ್ಕೆ ಹಿಂದೂ ಕೂಶಾ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಅಫ್ಘಾನಿಸ್ತಾನ, ಕಂದಹಾರ, ಸೌರಾಪ್ತ, ಅರಬ್ಬೀಸಮುದ್ರ; ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಮೈಸೂರು, ಉದಕಮಂಡಲ, ಮದರಾಸ ಪ್ರಾಂತ್ಯ; ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಬಂಗಾಳಕೊಲ್ಲಿ, ಹಿಂದೂ ಮಹಾಸಾಗರದವರೆಗೆ ಅಶೋಕನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಾಗಿತ್ತು.

ಅಶೋಕನು ತನ್ನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆಡಳಿತದ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಆರು ಭಾಗಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಪಾಟಲೀಪುತ್ರವನ್ನು ಕೇಂದ್ರಶಾಸನ ಸ್ಥಳವನ್ನಾಗಿಸಿ ಇದರ ಅಧಿನಿಯಮ ಉತ್ತರ ಪಥ, ರಾಜಧಾನಿ ತಕ್ಷಶಿಲೆ, ಪಶ್ಚಿಮ ಚಕ್ರ, ರಾಜಧಾನಿ ಉಜ್ಜಿಲಿನಿ; ದಕ್ಷಿಣ ಪಥ, ರಾಜಧಾನಿ ಸುವರ್ಣಾಗಿರಿ; ಮಧ್ಯದೇಶ, ರಾಜಧಾನಿ ಪಾಟಲೀಪುತ್ರ; ಕಳಿಂಗ ರಾಜಧಾನಿ ತೋಕಾಲಿ ಎಂದು ವಿಭಜಿಸಿದ್ದನು. ಪ್ರತಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೂ ರಾಜಕುಲದವರನ್ನು ಉಪರಾಜನೆಂದು, ಸ್ಥಳೀಯರನ್ನು ಅಮಾತ್ಯರನ್ನಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿದ್ದನು.

ಹತ್ತು ಗ್ರಾಮಗಳ ಸಮೂಹ ಸಂಗ್ರಹಣ; ಇಪ್ಪತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಣ ಸೇರಿ ಒಂದು ಚಾರ್ವಿಕ; ಎರಡು ಚಾರ್ವಿಕ ಕೂಡಿ ಒಂದು ದೋಣಾಮುಖಿ; ಎರಡು

ದೋಣಾಮುಖಿ ಕೂಡಿ ಒಂದು ಸಾಫ್ನೀಯ ಎಂದು ವಿಭಾಗಗೆಂದ್ದವು. ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಗ್ರಾಮಾಧಿಕಾರಿ, ಸಂಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ಗೋಪ, ಸಾಫ್ನೀಯಕ್ಕೆ ಸಾಫ್ನಿಕ ಮತ್ತು ಸಂಪೂರ್ಣ ಜನಪದಕ್ಕೆ ಸಮಾಹತಾ ಎಂಬ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿದ್ದರು.

ಸಾಮ್ರಾಟನಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ಮಂತ್ರಿ ಪರಿಷತ್ ಇತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಓವನು ಪ್ರಥಾನಮಂತ್ರಿ ಆಗಿರುತ್ತಿದ್ದನಲ್ಲದೇ ಆತನೇ ಪ್ರಮೋಹಿತ ಸಾಫ್ನನವನ್ನೂ ಅಲಂಕರಿಸಿದ್ದನು. ರಾಧಾಗುಪ್ತನೆಂಬುವನು ಈ ಎರಡೂ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಗುಪ್ತಚಾರದಳವನ್ನು ಮತ್ತು ವಿದೇಶಗಳಿಗೆ ರಾಜದೂತರನ್ನೂ ನಿಯಮಿಸಿದ್ದನು. ಶಿಕ್ಷಣವು ಮಂತ್ರಿ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಅಧೀನವಾಗಿತ್ತು. ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ, ಪ್ರಾರ್ಥಿತೆಯ ಉಪರಾಜರೂ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಜಕರ್ಮಚಾರಿಗಳ ಮೇಲಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ‘ಪುರುಷ’ ಎಂಬ ನಾಮವಿದ್ದು (ಇಂದಿನ ಸ್ಕೇಟ್ಟರಿಗಳು), ಅವರಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಪುರುಷ, ಮಧ್ಯಮ ಪುರುಷ ಮತ್ತು ಕನಿಷ್ಠ ಪುರುಷ ಎಂದು ವರ್ಗೀಕರಣವಿತ್ತು.

ಪ್ರಜೆಗಳ ಭೋತ್ತಿಕ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಹಾಗೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೊಳ್ಳುವುದರೆ ‘ಧರ್ಮಮಹಾಮಾತ್ರ’ ಎಂಬ ಒಂದು ಹೊಸ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಅಶೋಕನು ಹೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಸಾಫ್ನಿಸಿದನು. ಅವರು ರಾಜ್ಯದ ವಿವಿಧ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು, ದಾನ ವಿಶರಣ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಹು ಸಂತಾನ ಹೊಂದಿದ ಕ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಯಧ್ ಸರೆಯಾಳಗಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆಗೊಳಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ನ್ಯಾಯದ ಕರೋರತೆಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಅಶೋಕನು ರಾಜಕರ್ಮಚಾರಿಗಳಿಗೆ ಇದು ವರ್ಷಕ್ಕೊಳ್ಳುತ್ತೇ, ಮೂರು ವರ್ಷಕ್ಕೊಳ್ಳುತ್ತೇ ಪ್ರವಾಸ ಕ್ರೇಸ್‌ಗೊಂಡು ಸಾಮಾನ್ಯರೂಪನೆ ಬೆರೆತು ಅವರ ಸುಖ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಅರಿತು ರಾಜನಿಗೆ ತಿಳಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ್ದನು ಮತ್ತು ‘ಪಟೆವೇದಕ’ ಎಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ಹೊಸ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಸಾಫ್ನಿಸಿದನು. ಅವರಿಗೆ ನ್ಯಾಯ ನೀಡುವ, ದಂಡವಿಧಿಸುವ, ಶಾಸನವನ್ನು ಮಾಡುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ನೀಡಿದನು. ಅವರು ಸಾಮ್ರಾಟನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕದ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಆಚರಿಸುವಾಗ, ಸದ್ಗುರುನೆಯ ಬ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮೊಟಕುಗೊಳಿಸಿ ಬಂಧನ ಮುಕ್ತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು.

ಪಾಟಲೀಪುತ್ರಕ್ಕೆ ನಗರಸಭೆಯನ್ನು ಸಾಫ್ನಿಸಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಒಂಭತ್ತು ಸಮಿತಿಗಳಿದ್ದವು. ಶಿಲ್ಪಸಂಬಂಧಿ, ವಿದೇಶಿಯರ ಸತ್ಯಾರ ಮಾಡುವುದು, ಜನ್ಮ-

ಮೃತ್ಯು ಲೇಕ್ಕೆ ಇಡುವುದು, ಕ್ರಿಯ-ವಿಕ್ರಿಯ ನಿಯಮ, ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಗಾ ಇಡುವುದು, ಕ್ರಿಯ-ವಿಕ್ರಿಯ ಕರ ವಿಧಿಸುವುದು, ಪೂಜಾ ಸಾಫ್ನಗಳ ರಕ್ಷಣೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ನಗರಸಭೆ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದವು.

ಅಶೋಕನು ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಕೆಳಗೆ ಗ್ರಾಮ ಸಂಘ ಮತ್ತು ರಾಜಧಾನಿ ಪಾಟಲೀಪುತ್ರದಲ್ಲಿ ಶೈಷ್ವ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿದ್ದವು. ಶೈಷ್ವ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಗೆ 'ದಿವಾನಿ' ಮತ್ತು 'ಫೋಜಧಾರಿ', ಎರಡೂ ಅಧಿಕಾರಗಳಿದ್ದವು. ಎಲ್ಲದರ ಮೇಲೆ ಸಾಮ್ರಾಟನು ಅಧಿಕಾರ ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಮಂತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾತೆಗಳನ್ನು ಹಂಚಿದ್ದನು.

ವಿವಿಧರೀತಿಯ ಕರಗಳಿಂದ ರಾಜ್ಯದ ಬೋಕ್ಕಸ ತುಂಬುತ್ತಿತ್ತು. ವ್ಯವಸಾಯ, ಆಯಾತ, ನಿಯಾತ ಮತ್ತು ಉತ್ಪತ್ತಿ ಕರಗಳನ್ನು ಹೇರುತ್ತಿದ್ದನು. ಚಿನ್ನ, ಬೆಳ್ಳಿ, ರತ್ನ, ಮುಣಿ, ಮುತ್ತು, ಲೋಹಗಳು, ಉಪ್ಪು ಮತ್ತು ಇತರ ಲವಣಗಳು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸಂಪತ್ತಿಗಳಾಗಿದ್ದವು.

ರಾಜಕರ್ಮಚಾರಿಗಳಿಗೆ ಅವರವರ ಹುದ್ದೆ, ಕರ್ತವ್ಯಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ವೇತನವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಅಂದರೆ 5 ಪಣ, ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಂದರೆ 4000 ಪಣಗಳವರೆಗೆ ವೇತನವಿತ್ತು. ಕರ್ಮಚಾರಿಯು ಕರ್ತವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾಹೋದರೆ ಅವನ ಮಗ ಅಥವಾ ಅವನ ವಿಧವಾ ಪತ್ನಿಗೂ ಸಹಾಯಧನ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅದರಂತೆ ಯೋಧರಿಗೂ ವೇತನ ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು.

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಹಣವನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಇದಕ್ಕೆ 'ದೇವಪೂಜಾ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿತ್ತು. ಶಿಕ್ಷಣ ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸುವುದು, ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ವೇತನ ನೀಡುವುದು, ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಅನುದಾನ ಕೊಡುವುದು ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿತ್ತು.

ಬಲವಾದ ಗುಪ್ತಚರರ ದಳ ಇತ್ತು. ಅವರು ಮಂತ್ರಿ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಮೇಲೆಯೂ ಕೆಲ್ಲಾ ಇಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರಜೆಗಳ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು, ರಾಜ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಅವರ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಹೊಣೆ ಗುಪ್ತಚಾರರದಾಗಿತ್ತು. ಗುಪ್ತಚಾರರು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ, ಸನ್ಯಾಸಿ, ಬೃಹಾಗಿ, ವ್ಯಾಪಾರಿ, ತಪ್ಸಿ ಇತ್ಯಾದಿ ವೇಷಧಾರಿಗಳಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಗುಪ್ತಲಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸಂಕೇತಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಶ ಕಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ, ತರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಪಾರಿವಾಳಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಅಶೋಕನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸಾಯವೇ ಮುಖ್ಯ ಉಪಜೀವನದ ವಿಧಾನವಾಗಿತ್ತು. ಭತ್ತ, ಗೋಧಿ, ಉದ್ದ, ಹೆಸರು, ಕಡಲೆ, ಕಾಯಿಪಲ್, ಹಣ್ಣ ಹಂಂಪಲು, ಎಣ್ಣೆ ಕಾಳು ಮತ್ತು ಹತ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಅರಳಿ ಒಟ್ಟೆ, ಉಣಿ ಹೆದಿಕೆಗಳನ್ನು ಉದುಪನ್ನಾಗಿ ತಯಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಜನರು ವಾಂಸಾಹಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಅಕ್ಕಿ, ಗೋಧಿಯನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಮುದ್ರ ತೀರದಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಪೇಟಿಯಲ್ಲಿ ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳು, ಮದ್ಯ, ಮಾಂಸ, ಮೀನುಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಜೀವನಾವಶ್ಯಕ ಸರಕುಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿ ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ತೂಕ, ಅಳತೆ, ಗುಣಾಪಣವನ್ನು ಸರಿ ಇಡಲು ಬಿಗಿ ಕುಮಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು.

ವ್ಯಾಪಾರವು ಭೂಮಾರ್ಗ ಮತ್ತು ಜಲಮಾರ್ಗಗಳಿಂದ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಪಾಟಲೀಪುತ್ರದ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ರಾಟನು ರಾಜಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದನು. ಒಂದೊಂದು ಮಾರ್ಗವು ಮೂರು ಸಾವಿರ ಮೈಲುಗಳವರೆಗೂ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಮುದ್ರಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅಶೋಕನು ಭದ್ರಗೋಳಿಸಿದ್ದನು.

ಸಾಮ್ರಾಟನು ಮನುಷ್ಯರ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ, ಸುವಿಕ್ಕಾಗಿ ಮಾರ್ಗದ ಏರಡೂ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ನೆರಳು ಕೊಡುವ, ಹಣ್ಣ ಕೊಡುವ ಗಿಡಮರಗಳನ್ನು ನೆಟ್ಟಿನು. ಪಿಪಾಸೆಯನ್ನು ನೀಗಿಸಲು ಬಾವಿಗಳನ್ನು ಅಗೆಸಿದನು. ಕರೆ, ಸರೋವರಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದನು. ಮನುಷ್ಯರ ಮತ್ತು ಪಶುಗಳ ರೋಗೋಪಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಆಸ್ತ್ರೀಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ಜೀಷಧೋಪಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಗಿಡಮೂಲಿಕೆಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲಿಡೆಯಲ್ಲೂ ನೆಟ್ಟಿನು.

ಅಶೋಕ ಮಹಾರಾಜನು ಸುಭದ್ರ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಕಲ್ಯಾಣ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದನು. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪಶುವಢೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರಪೂರ್ಣಮಾವಾಗಿ ಅಶೋಕನು ಇಂತಹ ಪಶುವಢೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವಂತೆ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿದನು. ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಶು, ಪಕ್ಕಿ, ಮೀನುಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ವಾಡಿ, ಅವುಗಳ ವಢೆ ಆಗಬಾರದೆಂದು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿದನು. ಮೋಜಿಗಾಗಿ ಜಾತ್ರೆ, ಕುಣಿತಗಳಾಗಕೂಡದೆಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಏಕೆಂದರೆ ರಾಜನು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದೋಷಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಬ್ಬದ ದಿನಗಳಾದ ಪೌಣದ್ಯಮಿ, ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ಮತ್ತು ಅಷ್ಟಮಿ ದಿನಗಳಿಂದ ಪಶುವಢೆಯನ್ನು, ಮೀನು ಹಿಡಿಯುವುದನ್ನು, ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಬರೆ

ಹಾಕುವುದನ್ನು, ಕಸಿ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸಿದನು. ಹಬ್ಬದ ದಿನ, ಮಾಂಸ ಮದ್ಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸಬಾರದೆಂದು ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿದನು. ಏಕೆಂದರೆ ಜನರು ಅಹಿಂಸಾ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿ ಎಂಬುದೇ ಆತನ ಬಯಕೆ ಆಗಿತ್ತು. ತಾನು ಜನತೆಯ ಸೇವಕನೆಂದೂ ಪ್ರಜಾಪಿತನೆಂದೂ ಭಾವಿಸಿದನು. ಯಾವಾಗಲೂ ಜನರಲ್ಲಿ ಸುಖಿತಾಂತಿಯನ್ನು, ಧರ್ಮ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ನೀತಿಯನ್ನು ನೆಲೆಯೂರಿಸಲು ಮತ್ತು ಅವರು ಇಹಪರದಲ್ಲಿ ಸುಖಿಗಳಾಗಿರಲೆಂದು ಸದಾ ಯಶ್ಸಿಸಿದನು.

ಅಶೋಕನಿಗೆ ಇದು ರಾಣಿಯರಿದ್ದರು. ಅಸಂಧಿಮಿತ್ರಾ ಎಂಬುವಳು ಪಟ್ಟದ ರಾಣಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಉಜ್ಜಳಿಯಿನಿಯ ಉಪರಾಜನಾಗಿದ್ದಾಗ ವಿದಿಶಾದೇವಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದನು. ಅವಳು ಮಹಿಂದ್ರ ಮತ್ತು ಸಂಘ ಮಿತ್ರಳಿಗೆ ಜನ್ಮವಿತ್ತಿದ್ದಳು. ಮೂರನೆಯವಳು ಚಾರುವಾಕಿ. ಅವಳು ತೀವರ ಎಂಬ ಪ್ರತ್ರನ ತಾಯಿ. ನಾಲ್ಕನೆಯ ರಾಣಿ ಪದ್ಧಾವತಿ. ಅವಳು ಕುಣಾಲನಿಗೆ ಜನ್ಮವಿತ್ತಳು. ಆತನ ಕೆಳ್ಳಿಗಳು ಕುಣಾಲ ಪಕ್ಷಿಯ ಕೆಳ್ಳಿಗಳಂತೆ ಇದ್ದವು. ಆತನು ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸುಂದರನಿದ್ದನು.

ಪಟ್ಟದರಾಣಿ ತೀರಿಹೋದ ಮೇಲೆ ಅಶೋಕನು ತಿಷ್ಣರಕ್ಷಿತಾ (ತಿಸ್ಸರಕ್ಕಾ) ಎಂಬುವಳನ್ನು ಮದುವೆ ಆದನು. ಅವಳು ರೂಪದಲ್ಲಿ, ಯೌವನದಲ್ಲಿ ಮಿಗಿಲಾಗಿದ್ದಳು. ಅವಳನ್ನು ಪಟ್ಟದ ರಾಣಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ಆದರೆ ಅವಳು ಕುಣಾಲನ ರೂಪಕ್ಕೆ ಮನಸೋತು ಮುಗ್ಧಳಾದಳು. ಕುಣಾಲನು ಅವಳ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ಸಹಿಸದಾದನು. ಆತನ ಮೇಲಿಂದ್ರ ಅವಳ ಪ್ರೇಮವು ದ್ವೇಷದಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡಿತು. ಕುಣಾಲನ ಮೇಲೆ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹವಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಒಮ್ಮೆ ಅಶೋಕನು ಅನಾರೋಗ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅವಳು ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಳು. ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆಳೆದ ಕುಣಾಲನ ಕೆಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ಕೀಳಿಸುವ ರಾಜಾಳ್ಳಿಯನ್ನು ಹೇಳಿಸಿದಳು. ರಾಜಭಟ್ಟರು ಕುಣಾಲನ ಕೆಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತುಬಿಟ್ಟರು. ಅವಳು ಬುದ್ಧಗಂಯಾದ ಬೋಧಿವೃಕ್ಷವನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಬೇಕೆಂದು ರಾಸಾಯನವನ್ನು ಸಿಂಪಡಿಸಿದಳು. ಅವಳ ಈ ದುಷ್ಪಳ್ಳೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿದ ಸಾಮ್ರಾಟ ಅಶೋಕನು ತಿಷ್ಣರಕ್ಷಿತಾಳಿಗೆ ಮಹಾದಂಡವನ್ನು ವಿಧಿಸಿದನು ಮತ್ತು ಅವಳನ್ನು ಜೀವಂತ ಸುಡಲಾಯಿತು.

ಅಶೋಕನಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಸಹೋದರನಿದ್ದು ಆತನು ಒಂದು ಪ್ರಾಂತದ ಉಪರಾಜನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನು ಕೆಲದಿನಗಳ ನಂತರ ಬೋಧಭಿಕ್ಷು ದೀಕ್ಷು ಪಡೆದನು. ಸಂಘಮಿತ್ರಾ ಎಂಬ ಓರ್ವ ಸಹೋದರಿಯೂ ಇದ್ದಳು. ಅವಳ ಪತಿ ಅಗ್ನಿಭದ್ರ.

ಆತನೂ ಬೋಧಭಿಕ್ಷು ಆದನು. ಅವರಿಗೆ ಸುಮ ಎಂಬ ಪ್ರತ್ನಿದ್ಧನು. ಆತನೂ ಬೋಧಭಿಕ್ಷು ಆಗಿ ಮಹೇಂದ್ರನೂಡನೆ ಸಿಂಹಭಕ್ತಿ ತೆರಳಿದನು. ಹೀಗೆ ಅಶೋಕನ ಪರಿವಾರದಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ಸಜ್ಜನರಾಗಿದ್ದರೆ ತಿಷ್ಣರಕ್ಷಿತಾಳು ದುಷ್ಪಸ್ಥಿತಾವದವಳಾಗಿ ದ್ವಾರ್ಜಾಗಿದ್ದಳು. ವಿದಿಶಾದೇವಿ ಪಾಟಲೀಪುತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ವಿದಿಶಾದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದಳು.

ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧನ ಮಹಾಪರಿನಿವಾರಣದ ಸುಮಾರು 260 ವರ್ಷಗಳು ಮೇಲೆ ಸಾಮ್ರಾಟ ಅಶೋಕನು ಬೋಧಭರ್ಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. ಅಂದಿನಿಂದ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ರಾಜಾಶ್ರಯ ದೊರಕಿತು. ಆಗ ಪಾಟಲೀಪುತ್ರನಗರದಲ್ಲಿಯೇ ಅರವತ್ತು ಸಾವಿರ ಭಿಕ್ಷುಗಳಿದ್ದರು. ಇತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೇರಳವಾಗಿತ್ತು. ಅವರಲ್ಲಿರಿಗೂ ಆದರ, ಸತ್ಯಾರ ವಿಪುಲವಾಗಿ ಲಭಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಇದರ ಲಾಭವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅನೇಕ ದುಷ್ಪಮೀರಗಳು ಸಂಭದಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ದುರಾಚಾರವನ್ನೆಸಿದರು. ಸಂಘದ ಪಾವಿತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಆಪಾದನೆಯನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡಿದರು.

ಈ ದುಷ್ಪಶಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಮತಭೇದ ವಿದ್ದಿತು. ವ್ಯಾಜವು ಪ್ರಾಜ್ಯ ಮೊಗ್ಗಲಿಪುತ್ರತಿಸ್ಸರಿಗೆ ತಲುಪಿತು. ರಾಜಗುರು ಆದ ಅವರು ಪರಿಪರಿಯಿಂದ ತಿಳಿಹೇಳಿದರು. ಆದರೂ ಸಂಘವು ವಿನಯವನ್ನು ಮುರಿಯಹತ್ತಿತು. ಪೌರಣಿಯ ವಿನಯಾಚರಣೆಗಳೂ ಸ್ಥಿತಿಗೊಂಡವು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಮೊಗ್ಗಲಿಪುತ್ರತಿಸ್ಸರು ಬೇಸರಗೊಂಡು ಅಹೋಗಂಗಾ ಪರವತದ ಮೇಲೆ ಹೋದರು.

ಈ ವಿಷಯ ರಾಜನಿಗೆ ತಿಳಿದೊಡನೆ ಅಶೋಕನು ತನ್ನ ಓರ್ವ ಅಮಾತ್ಯನನ್ನು ಕಡನ ವಿರಾಮಕ್ಕೆ ಕೊಳ್ಳಿಸಿದನು. ಅಮಾತ್ಯನು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡರೂ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಜಗಳ ಶಾಂತಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಆತನು ಕೋಪಗೊಂಡು ಭಿಕ್ಷುಗಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸಹತ್ತಿದ್ದನು. ಭಿಕ್ಷು ತಿಸ್ಸನೆಂಬುವನು ಅಶೋಕನ ತಮ್ಮನಾಗಿದ್ದನು. ಆತನು ಅಮಾತ್ಯನಿಗೆ ‘ನೀನು ಖಿಡ್ಗದಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಬಂದಿದ್ದರೆ ಮೊದಲು ನನ್ನನ್ನು ಸಂಹರಿಸು’ ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅಮಾತ್ಯನು ಕೂಡಲೇ ಹಿಂಸಾಚಾರವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ವಿಷಯವನ್ನು ರಾಜನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು. ಅಶೋಕನು ಅಪಾರ ದುಃಖಿತಾದನು.

‘ಈ ಭಕ್ಷುವರ್ಥಗೆ ಯಾರು ದೋಷಿ?’ ಎಂದು ಅಶೋಕನು ಸಂಘಕ್ಕೆ ಪಶ್ಚಿಸಿದನು. ಅನೇಕರು ರಾಜನೇ ದೋಷಿ ಎಂದು ನುಡಿದರು. ಕೆಲವರು

ರಾಜನು ದೋಷಿ ಅಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ‘ಈ ದೋಷಾರೋಪಣೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತಿ ಹೇಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಹೇಳಬಲ್ಲಿರಾ?’ ಎಂದು ರಾಜನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು. ಆಗ ಕೆಲ ಧರ್ಮಾಷ್ಟ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಪೂಜ್ಯ ಮೋಗ್ಗಳಿಪ್ತತತ್ವಸ್ಥನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಬಲ್ಲನು’ ಎಂದು ನುಡಿದರು.

ಕೂಡಲೇ ಸಾಮ್ರಾಟ ಅಶೋಕನು ಪೂಜ್ಯ ಮೋಗ್ಗಳಿಪ್ತತತ್ವಸ್ಥನ್ನು ಅಹೋಗಂಗಾ ಪರವರ್ತದಿಂದ ಆದರ ಸತ್ಯಾರದಿಂದ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಮತ್ತು ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಚುಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ಆಗ ಪೂಜ್ಯ ಮೋಗ್ಗಳಿಪ್ತತತ್ವಸ್ಥನು ‘ಮನಃಪೂರ್ವಕ’ವಾಗಿ ವಾಡಿದ ಕರ್ಮವೇ ದೋಷಪೂರಣವಾದದ್ದು. ನೀನು ಮಹಾರಾಜ! ಅಮಾತ್ಯರನ್ನು ಭಿಕ್ಷುವರ್ಥಗಾಗಿ ಕಳಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ರಾಜನು ದೋಷಿ ಅಲ್ಲ’ ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿದನು. ಆಗ ರಾಜನು ಸಂತಸದ ಉಸಿರನೇಳಿದನು ಮತ್ತು ದುಷ್ಪಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಂಘದಿಂದ ಹೊರಹಾಕುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿಯೋಜಿಸಿದನು.

ಪೂಜ್ಯ ಮೋಗ್ಗಳಿಪ್ತತತ್ವಸ್ಥನ ನಾಯಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವನ್ನೂ ಅಶೋಕಾರಾಮಕ್ಕೆ ಕರೆಯಿಸಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಂದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದನು: ‘ಸುಗತನ (ಬುದ್ಧನ) ವಾದವು ಯಾವುದು?’ ಯಾರಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಲು ಬರಲಿಲ್ಲವೋ ಅವರ ಕಷಾಯ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಇಳಿಸಿ ಬಿಳಿವಸ್ತು ಉಡಿಸಿ ಕಟುಹಿಸಿದನು. ‘ಬುದ್ಧನ ಬೋಧನೆ ಸಮಗ್ರತೆ’ ಎಂದು ಯಾರು ಉತ್ತರಿಸಿದರೋ ಆ ಭಿಕ್ಷುಗಳ ಕಾಷಾಯವಸ್ತು ಹಾಗೇ ಉಳಿಯಿತು. ಈ ರೀತಿ ದುಷ್ಪಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಅಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ, ಪಾವಿತ್ರತೆ, ಒಗ್ಗಳ್ಳಿ ಮರಳಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿತು.

ಇಂತಹ ಮತಭೇದಗಳಿಂದ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಕಳಂಕ ತಗುಲಿದಂತಾಗಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ತರ ಮೋಗ್ಗಳಿಪ್ತತತ್ವಸ್ಥನು ಬಂದು ಸಾವಿರ ಅರಹಂತ ಭಿಕ್ಷುಗಳ ಸಭೆಯನ್ನು ಅಶೋಕಾರಾಮದಲ್ಲಿ ಕರೆದನು. ಸದ್ಧರ್ಮದ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥವು ಲಿಖಿತ ರೂಪದಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಎಲ್ಲ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಧರ್ಮವನ್ನು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡು ಕಂಠಪಾಠ ಮಾಡಿದರು. ಅವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ತಕ್ಷಿಸಿ, ವಿಚಾರಿಸಿ, ಕ್ಷೋಧಿಕರಿಸಿ, ಬುದ್ಧನ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭದಂತೆ ಪರಿಶುದ್ಧಿಸೊಳಿಸಿದರು. ಇದೇ ಮೂರನೆಯ ‘ಧರ್ಮಸಂಗೀತ’ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆಯಿತು. ಇದೇ ಸಂಗೀತಯಲ್ಲಿ ‘ಕಥಾವತ್ತಾ’ ಎಂಬ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥವೂ ಬುದ್ಧನ ಬೋಧನೆಯಂತೆ ರಚನೆ ಆಗಿ ಅದು ತ್ರಿಪಿಟಕಕ್ಕೆ ಹೊಡಿತು. ಈ ಆಯೋಜನೆಯು ಸಾಮ್ರಾಟ ಅಶೋಕನ ಮೇಲ್ಮೈಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಆತನ ಪಟ್ಟಾಭಿಪ್ರೇಕದ ಹದಿನೇಳನೆಯ ವರ್ಣದಲ್ಲಿ ಜರುಗಿತು.

ಇದೇರೀತಿ ಪ್ರಥಮ ಧರ್ಮ ಸಂಗೀತಿಯು ಬುದ್ಧನ ಮಹಾಪರಿಬಾಣಿದ ನಂತರ ನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜಗೃಹದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಏರಡನೆಯ ಧರ್ಮ ಸಂಗೀತಿಯು ಅದಾದ ನುರು ವರ್ಣದ ನಂತರ ವೈಶಾಲಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಾರ್ಪಿತಗೊಂಡಿದ್ದವು.

ಸಾಮ್ರಾಟ ಅಶೋಕನ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಜನತೆಯ ಧರ್ಮದ ಕಡೆಗೆ ಒಲಿಯಿತು. ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮದ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಮೇಲೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಪ್ರಚಾರ ಕಲ್ಯಾಂಬನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜ್ಯಕೋಶದ ಧನವನ್ನು ವಿಪುಲವಾಗಿ, ಧಾರಾಳವಾಗಿ ವ್ಯಯಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಭಿಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ಹೇರಳವಾಗಿ ದಾನವನ್ನೀಯತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಮಹದಾನಿ ಅಶೋಕನೆಂದು ಬಿರುದು ಬಂದಿತು.

ತನ್ನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವಂತೆ ಸುಖಿಶಾಂತಿ ನೆರೆಯ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನೆಲೆಸಲಿ ಎಂದು ಅಶೋಕನು ಹಾರ್ಯಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಧರ್ಮಗುರು ಪೂಜ್ಯ ಮೋಗ್ಗಳಿಪ್ತತತ್ವಸ್ಥನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಕೆಲಸ್ಥಾನಗಳಿಗೂ ಮತ್ತು ವಿದೇಶಗಳಿಗೂ ಧರ್ಮದೂತರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಸ್ಥಾವರನನ್ನು ಕಾಶ್ಯೀರ ಹಾಗೂ ಗಾಂಥಾರ ದೇಶಗಳಿಗೆ; ಮಹದೇವ ಸ್ಥಾವರನನ್ನು ಮಹಿಷ ಮಂಡಲಕ್ಕೆ; ರಕ್ಷಿತ ಸ್ಥಾವರನನ್ನು ಬನವಾಸಿಗೆ; ಧರ್ಮರಕ್ಷಿತ ಸ್ಥಾವರನನ್ನು ಅಪರಾಂತಕ್ಕೆ; ಮಹಾರಕ್ಷಿತ ಸ್ಥಾವರನನ್ನು ಹಿಮವಂತ ಪರವತಕ್ಕೆ; ಮಹಾ ಧರ್ಮರಕ್ಷಿತ ಸ್ಥಾವರನನ್ನು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ; ಸೋಣ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಸ್ಥಾವರನನ್ನು ತಾಮ್ರಪಣಿಗೆ ಧರ್ಮದೂತರೆಂದು ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದು. ಹಾಗೆಯೇ ತುರುವಾಯ, ಎಂಟಿಕಾನಿ, ಎಲೆಕ್ಕಾಂಡ್ರಿಯ, ಪಣಿಮ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿಗೂ ಮತ್ತು ಜೋಳ, ಪಾಂಡ್ಯ, ಕೇರಳಪುತ್ರ-ದಕ್ಷಿಣ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೂ, ಆಂಧ್ರ, ಪುಲಿಂದ ನಾಡುಗಳಿಗೂ ಧರ್ಮದೂತರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು.

ಪಾಟಲೀಪುತ್ರ ನಗರವು ಅನೇಕ ವಿಹಾರಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಅಶೋಕ ರಾಮದಿಂದ ರಮಣೀಯವಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ರಾಜನು ಹರ್ಷದಲ್ಲಿ ನಲಿಯತ್ತಿರಲು ಧರ್ಮಗುರು ಪೂಜ್ಯ ಮೋಗ್ಗಳಿಪ್ತತತ್ವಸ್ಥನಿಗೆ ನಮ್ಮತಾ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದನು – ‘ಭಂತೆ! ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂಗಿಯ ಮಹಾತ್ಮಾಗವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ?’ ಎಂದು. ‘ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧನ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ, ಮಹಾರಾಜ, ನಿಮ್ಮಂಥ ಮಹಾತ್ಮಾಗಿಯು ಇದ್ದಿರಲಿಲ್ಲ’ ಎಂದು ಸ್ಥಾವರನು ನುಡಿದನು. ‘ಹಾಗಿದ್ದರೆ, ಭಂತೆ! ನನ್ನಂಥ ವೈಕಿ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ದಾಯಾದಿ ವಾರಸುದಾರನೆಂದು ಆಗಬಹುದೆ?’ ಎಂದು ಅಶೋಕನು ಕೇಳಿದನು.

‘ನಿನ್ನಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಮಹಾರಾಜ! ಧರ್ಮದ ದಾಯಾದಿ, ವಾರಸುದಾರನಾಗ ಲಾರನು. ತನ್ನ ಪ್ರತ್ಯೇ ಅಧವಾ ಪ್ರತಿಯಿನ್ನು ಶುಧ್ಯ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ಚಿತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮಾತ್ರ ದಾಯಾದಿ ಹಾಗೂ ದಾಯಕನೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವನು’ ಎಂದು ಬದಂತನು ಅವಣಿಸಿದನು.

ಅಶೋಕ ಮಹಾರಾಜನು ತಾನು ಧರ್ಮದ ವಾರಸುದಾರನಾಗಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿತಪಟ್ಟಿ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಮಗ ಮಹಿಳೆಯು, ಮಗಳು ಸಂಘಮಿತ್ರೀಯನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಹೀಗೆ ಸಂಭೋಧಿಸಿದನು – ‘ಕಂದಮೃಗಳಾ! ನೀವು ಪ್ರವೃತ್ತಿವನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವಿರಾ? ಅದು ಗಂಭೀರವಾಗಿದೆ’ ಎಂದು. ತಂದೆಯ ವಾಣಿಯನ್ನು ಲಾಲಿಸುತ್ತ ಈವರು ಮಕ್ಕಳೂ ನುಡಿದರು – ‘ಅಪ್ಪಾ! ನಿಮ್ಮ ಆಜ್ಞೆಯಾದರೆ ಇಂದೇ ನಾವು ಪ್ರವರ್ಚಿತರಾಗುವೆವು. ನಮ್ಮ ಪ್ರವರ್ಚಿತೆಯಿಂದ ನಮಗೂ ಹಾಗೂ ತಮಗೂ ಪುಣ್ಯ ಲಭಿಸಲಿ’ ಎಂದು.

ಅಶೋಕ ರಾಜನು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಾದ ರಾಜಕುಮಾರ ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ರಾಜಕುಮಾರಿ ಸಂಘಮಿತ್ರಾ ಇವರನ್ನು ಪವಿತ್ರ ಸಂಘಕ್ಕೆ ಅರ್ಜಿಸುವುದು

ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಉಪರಾಜನಾಗುವವನಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಅಶೋಕನು ತನ್ನ ಮಗ ಉಪರಾಜನಾಗುವುದಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರವರ್ಚಿತನಾಗುವುದೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು ಎಂದು ಬಗೆದನು. ಹಾಗೆಯೇ ಮಹಾ ಸಮಾರಂಭವನ್ನು ಏವರಡಿಸಿ ಈವರೂ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿವನ್ನು ಕೊಡಿಸಿದನು. ಆಗ ಅವರು

ತಲೆ ಬೋಳಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾಷಾಯ ವಸ್ತುವನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಭಿಕ್ಷಾಪಾತ್ರೀಯನ್ನು ಕ್ರೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬೌದ್ಧ ಭಿಕ್ಷು, ಭಿಕ್ಷುಣಿ ಆದರು.

ಪ್ರವರ್ಚಿತವನ್ನು ಪಡೆದ ಮಹಾಮಹಿಳೆಯ ಭಿಕ್ಷುವು ತನ್ನ ಆರು ಮಿಶ್ರಕೋಂದಿಗೆ ಧರ್ಮದೂತನಾಗಿ ಲಂಕೆಗೆ ತೆರಳಿದನು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದೇನಾನಂಭಿಯ ತಿಸ್ಸನೆಂಬುವನು ಲಂಕೆಯ ನರೇಶನಾಗಿದ್ದನು. ಆತನು ಅಶೋಕನ ಪ್ರಿಯಮಿಶ್ರನಾಗಿದ್ದನು. ರಾಜನು ಪೂಜ್ಯ ಮಹಿಳೆಯನಿಗೆ ಸಡಗರದ, ಸಂಭೂತದ ಸಾಗ್ರಹವನ್ನು ನೀಡಿದನು. ಪೂಜ್ಯನಿಂದ ರಾಜ ಮತ್ತು ಪ್ರಜೆಗಳು ಎಲ್ಲರೂ ಧರ್ಮವನ್ನು ಕೇಳಿ ಬುದ್ಧ ಅನುಯಾಯಿಯಾದರು. ಒಂದೇ ದಿನದಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಒಂದು ದ್ವೀಪ ಬೌದ್ಧಮಯವಾಯಿತು.

ಕೆಲದಿನಗಳ ನಂತರ ಭಿಕ್ಷುಣಿ ಸಂಘಮಿತ್ರಾಳು ಬೋಧಗಯೆಯಿಂದ ಚೋಧಿವ್ಹಾಕ್ಷದ ಶಾಖೆಯೊಂದನ್ನು ಸಿಂಹಳ ದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದಳು. ಅಂದು ಆ ಬೋಧಸೆಸಿಯನ್ನು ಅನುರಾಧಪುರದಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಯಂಭಣೆಯಿಂದ ನೆಟ್ಟದ್ದು ಇಂದಿಗೂ ಶ್ರದ್ಧೆ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ಪೂಜ್ಯ ಅರಹಂತ ಭಿಕ್ಷು ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘವನ್ನೂ, ಪೂಜ್ಯ ಅರಹಂತ ಭಿಕ್ಷುಣಿ ಸಂಘಮಿತ್ರೀಯು ಭಿಕ್ಷುಣಿ ಸಂಘವನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಸಾಫಿಸಿದರು. ಅವರು ಅಲ್ಲಿಂದ ಮತ್ತೆ ಮರಳಲಿಲ್ಲ. ಪೂಜ್ಯ ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಆಗಮನದ ದಿನವನ್ನು ಅನುಬಂಧನ ದಿನವೆಂದು ಸಿಂಹಳೀಯರು ಇಂದಿಗೂ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀಲಂಕಾದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಧರ್ಮವು ಈಗಲೂ ಬಲವಾಗಿ ನಿಂತಿದೆ.

ಧರ್ಮವಿಜಯಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಮ್ರಾಟ ಅಶೋಕನು ಧರ್ಮಯಾತ್ರೀಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. ಆತನ ಪೂರ್ವಜರು ವಿಜಯಯಾತ್ರೀಯನ್ನು ಆನಂದಕ್ಕಾಗಿಯೋ, ಮೋಜಿಗಾಗಿಯೋ ಬೇಟೆಯಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೋ ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅಶೋಕನು ತನ್ನ ಧರ್ಮಯಾತ್ರೀಯನ್ನು ಸಮಾಂ-ಬಾಹ್ಯಾರ, ವ್ಯಾಧರ ಹಾಗೂ ಜನತೆಯ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ 256 ದಿನಗಳ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡನು. ಅವರಿಗೆ ದಾನ, ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತ ಧರ್ಮಪಾಠಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸುತ್ತ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ದರ್ಶನ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದನು.

ಅಶೋಕನು ಧರ್ಮಯಾತ್ರೀಯನ್ನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯಾಭಿಪ್ರೇಕದ ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ವರ್ಣದಲ್ಲಿ (ಕ್ರಿಪ್ತ. 248) ಕೈಗೊಂಡನು. ಆತನೊಡನೆ ಅನೇಕ ಅಮಾತ್ಯರು, ಸಾಮಂತರು, ಶಿಲ್ಪಕಾರರು, ಕಲಾಕಾರರು, ಜಾನ್ನಿಗಳು ಇದ್ದ ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ರಥಗಳು ಮತ್ತು ಜದುರಂಗದಳದ ಬಲಗಳೊಂದಿಗೆ ಅರಸೊತ್ತಿಗೆಯ ಆಡಂಬರದಲ್ಲಿ ಹೊರಟನು. ಆತನೊಡನೆ ಆತನ ರಾಣಿಯರು, ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿದನು.

ಬಂಧುಮಿತ್ರರೂ ಹೊರಟಿದ್ದರು. ಇದೊಂದು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯೂ ಆಗಿತ್ತು. ಧರ್ಮಗುರು ಹೊಗ್ಗಲಿಪುತ್ತತಿಸ್ತನು ಉಪದೇಶಿಸಿದಂತೆಯೇ ಅಶೋಕನು ಆಚಾರ್ಯ ಉಪಗುಪ್ತನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡನು.

ಸರ್ವಪ್ರಥಮ ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧನ ಜನಸ್ಥಳವಾದ ಲುಂಬಿನೆ ವನಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ಇತ್ತನು. ಪೂಜ್ಯ ಉಪಗುಪ್ತನು ತನ್ನ ಬಲಗೈ ಮುಂಬೆರಳನ್ನು ಚಾಚುತ್ತೇ ಮಹಾರಾಜ! ಇದೇ ಆ ಸ್ಥಳ, ಇಲ್ಲೇ ತಥಾಗತ ಬುದ್ಧನು ಜನಿಸಿದ್ದು ಎಂದು ತೋರಿಸಿದನು. ಅಶೋಕ ಮಹಾರಾಜರು ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಅಂಜಲಿಬದ್ಧನಾಗಿ ವಂದಿಸಿ ಶ್ರೇಷ್ಠಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಸಾಮ್ರಾಟನು ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶಿಲಾಸ್ತಂಭವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಹೀಗೆ ಕೆತ್ತಿಸಿದನು – ‘ರಾಜ ಪ್ರಿಯದರ್ಶ ದೇವಾನಂಭಿಯನು ತನ್ನ ಪಟಾಬ್ಜಿಷೇಕದ ಇಪ್ಪತ್ತನೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಂಡಃ ಬಂದು ಆ ಪವಿತ್ರ ಸಾಫಾನಕ್ಕೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದನು. ಇಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಕ್ಷಮುನಿ ಬುದ್ಧನ ಜನ್ಮವಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಬಂದು ಎತ್ತರವಾದ ಶಿಲಾಸ್ತಂಭವನ್ನು ಮತ್ತು ಒಂದು ಕಲ್ಲಿನ ಸ್ತಾರಕ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಯಿತು. ಭಗವಾನರು ಇಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಲುಂಬಿನಿಗ್ರಾಮದ ಭಾಕಂದಾಯವನ್ನು ಮನ್ಯಾ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಅಲ್ಲದೆ ಬೆಳೆಗಳ ಎಂಟನೆ ಒಂದುಭಾಗ ಮಾತ್ರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕು’ ಎಂದು. ಲುಂಬಿಯಲ್ಲಿ ಅಶೋಕನು ಬಹುದಿನ ತಂಗಿದ್ದನು.

ಸಾಮ್ರಾಟ ಅಶೋಕನು ಭೋಧಿವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಪೂಜಿಸಿದನು.
ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ ಗೌತಮನು ಬುದ್ಧನಾದ ಸಾಫಾನ (ಬುದ್ಧಗಿ)

ತದನಂತರ ಸಾಮ್ರಾಟ ಅಶೋಕನು ಬುದ್ಧಗಯಾಕ್ಷರೆ ಭೇಟಿ ಇತ್ತನು. ಆಚಾರ್ಯ ಉಪಗುಪ್ತನು ‘ಇದೇ ಹೋಧಿವೃಕ್ಷದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಧಿಸತ್ತೆ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ ಗೌತಮನಿಗೆ ಹೋಧಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಿ ಬುದ್ಧನಾದನು’ ಎಂದು ಹೋಧಿವೃಕ್ಷವನ್ನು ತೋರಿಸಿದನು. ದೇವಾನಂಭಿಯ ಅಶೋಕನು ಆ ಹೋಧಿವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಯಥೇಷ್ಠವಾಗಿ ಪೂಜೆಗೈದನು. ಆ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ವಜ್ರಸನವನ್ನು, ಸುಂದರವಾದ ಬುದ್ಧ ಮೂರ್ತಿ ಭೂಮಿಸ್ತರ್ಕ ಮುದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಒಂದು ಭವ್ಯ ವಿಹಾರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ಅದು ಕಾಲಾಂತರದಿಂದ ಅನೇಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಇಂದಿಗೂ ವಿಜ್ಯಂಭಿಸುತ್ತಿದೆ. ಅದೇ ಸಾಫಾನದಲ್ಲಿ ರಾಜನು ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಸುವರ್ಣ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ದಾನ ಹಾಗೂ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿನು.

ಅಲ್ಲಿಂದ ಆಚಾರ್ಯ ಉಪಗುಪ್ತನು ಸಾಮ್ರಾಟನನ್ನು ಸಾರನಾಧಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದನು. ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತು, “ಮಹಾರಾಜ! ಇದೇ ಮೃಗವನದಲ್ಲಿ ಈ ವಟವ್ಯಾಕದಿಯಲ್ಲಿ, ಇದು ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧನು ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ನೀಡಿ ಧರ್ಮಚಕ್ರ ಪ್ರವರ್ತನಗೈದನು” ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿದನು. ಸಾಮ್ರಾಟ ಅಶೋಕನು ಅಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದನು ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನೂ, ಅನೇಕ ವಿಹಾರಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ಒಂದು ಎತ್ತರವಾದ ಶಿಲಾಸ್ತಂಭವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಅದರ ಮೇಲೆ ಗರ್ಜಿಸುವ ಸಿಂಹಶಿಲಿರವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ಅದರ ಮೇಲೆ ದೊಡ್ಡ ಧರ್ಮಚಕ್ರ ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ಶಿಖರದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ನಂದಿ, ಹಸ್ತಿ, ಅಶ್ವ, ಸಿಂಹಗಳ ಜಿತ್ರಣವನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮಧ್ಯ ನಾಲ್ಕು ಧರ್ಮಚಕ್ರಗಳನ್ನೂ ಕೆತ್ತಿಸಿದನು. “ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧನು ಧರ್ಮವನ್ನು ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಸಿಂಹಫೂಜನೆ ಯಲ್ಲಿ ಮೌಳಗಿಸಿದನು” ಎಂದು ಸ್ತಂಭಲೇಖವನ್ನು ಕೆತ್ತಿಸಿದನು.

ತದನಂತರ ಅಶೋಕ ಮಹಾರಾಜನು ಉಪಗುಪ್ತನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಕುಶಿನಗರಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯನು ಬಲಗೈ ಮುಂಬೆರಳಿನಿಂದ ತೋರಿಸತ್ತೆ, “ಮಹಾರಾಜ! ಇಗೋ, ಇಲ್ಲಿಯೇ ಎರಡು ಸಾಲ ವೃಕ್ಷಗಳ ಮಧ್ಯ ಬುದ್ಧನು ಮಹಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು” ಎಂದು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿದನು. ಅಶೋಕನು ಆ ಸಾಫಾನಕ್ಕೆ ಪೂಜೆಗೈದನು. ಉಪಗುಪ್ತನು ಸ್ವಲ್ಪಮುಂದೆ ಸಾಗಿ “ಮಹಾರಾಜ! ಇದೇ ಮಲ್ಲರ ಮುಕುಟಧಾರಿ ಮಂಟಪ, ಇಲ್ಲಿಯೇ ತಥಾಗತ ಸಮಾಶಂಬದ್ಧನ ಅಂತ್ಯಕ್ಕಿಯೆಯಾಯಿತು” ಎಂದು ಅಪ್ರಣಿಸಿದನು. ಅಶೋಕನು ಅಲ್ಲಿಯೂ ಪೂಜೆಗೈದನು. ಮುಂದುವರಿದು ಉಪಗುಪ್ತನು “ರಾಜನಾ! ಈ ಸಾಫಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಬುದ್ಧಕಾಯ ಸುಷ್ಪಳಿದ ಪವಿತ್ರ ಅಷ್ಟಿಯನ್ನು ದ್ರೋಣಬಾಹ್ಯಣನು ಎಂಟು ಭಾಗ ಮಾಡಿ, ಎಂಟು ರಾಜರಿಗೆ

ಅರ್ಥಸಿದನು. ಅವರು ಪವಿತ್ರ ಅಸ್ತಿಯನ್ನಿರಿಸಿ ಸೂಪಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ಐಪ್ಪಲಿವನದ ಮೌಯರು ಅಲ್ಲಿಯ ಪವಿತ್ರ ಭಸ್ತುವನ್ನೊಯ್ದು ಸೂಪವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು” ಎಂದು ವಿವರಿಸಿದನು. ಅಶೋಕನ ಮೈ ರುಂ ಎಂದಿತು. ಒಂದು ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ದುಃಖಿ ಇನ್ನೊಂದರಲ್ಲಿ ಸಂಸತದ ಹನಿ ಉರುಳಿದವು. ಆ ಮೌಯರನು ಆ ಸಾಫಾಕ್ಕೆ ಅಂಜಲೀಬಢ್ಣಾಗಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ವಂದಿಸಿ ಪೂಜಿಗೈದನು. ಸಾಮ್ರಾಟನು ಆ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಪಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ವಿಹಾರಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು.

ನಾಲ್ಕು ಪವಿತ್ರ ಸಾಫಾಗಳ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿ ಸಾಮ್ರಾಟನು ಸ್ತಾಪಿಸಿಗೆ ತೇರಳಿದನು. ಅಲ್ಲಿ “ಜೀತವನದಲ್ಲಿ ಅನಾಧಬಿಂಡಿಕನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದ ಸುವರ್ಣಾಚಾದಿತ ಆರಾಮದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ವಿಶಾಖಿಯ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದ ಪೂರ್ವಾರಾಮದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ಬುಧನು ಇಪ್ಪತ್ತೆ ದು ಮಳಿಗಾಲದ ಚಾತುಮಾರ್ಗಗಳಿಗೆ ತಂಗಿದ್ದನು. ಇದೇ ಸಾಫಾನದಿಂದ ಹೊರಟು, ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ತಾಯಿ ಮಹಾಮಾಯಿಗೆ ಸ್ಥಗಿರಲ್ಲಿ ಅಭಿಧಮ್ಯವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದನು” ಎಂದು ಆಚಾರ್ಯನು ವಿವರಿಸಿದನು. ಆ ಸಾಫಾಗಳನ್ನೂ ಪೂಜಿಸಿ ರಾಜನು ಅನೇಕ ವಿಹಾರಸೂಪಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು.

ಅಲ್ಲಿಂದ ಪ್ರಿಯದರ್ಶಿ ಅಶೋಕನು ಕಪಿಲವಸ್ತು ನಿಗಮಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ಇತ್ತೆನು. ಅದು ಶುದ್ಧೋಧನನ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿತ್ತು. ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನು ತನ್ನ ಬಾಲ್ಯವನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಕಳೆದಿದ್ದನಲ್ಲದೇ, ಆ ಬೋಧಿಸತ್ತನು ಕಪಿಲವಸ್ತುವಿನಿಂದಲೇ ಮಹಾನಿಷ್ಠಮಾ ವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡನು. ಅಶೋಕನು ಅಲ್ಲಿ ಸೂಪವಿಹಾರಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು.

ಅಲ್ಲಿಂದ ಅಶೋಕನು ವೈಶಾಲಿಗೆ ತಲುಪಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯನು “ಮಹಾರಾಜ! ಇದೇ ಸಾಫಾನದಲ್ಲಿ ಸುಗತನು ಮೂರು ತಿಂಗಳೂಳಗೆ ಮಹಾಪರಿಭಾಷಣ ಹೊಂದುವನೆಂದು ಮಾರನಿಗೆ ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿದ್ದನು” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಅಶೋಕನು ಪೂಜೆಯನ್ನು ಪ್ರಿಯಸಿ ಒಂದು ವತ್ತರವಾದ ಶಿಲಾಸ್ತಂಭವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ಅದರ ಮೇಲೊಂದು ಸಿಂಹಶಿಲಿರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದನು.

ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯನು ತನ್ನ ಧರ್ಮವಿಜಯ ಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ಎಲ್ಲಿ ನಡೆದಿದ್ದನೋ, ತಂಗಿದನೋ, ಆ ಎಲ್ಲಾ, ಒಟ್ಟು ಮೂವತ್ತರಡು ಸಾಫಾಗಳಿಗೆ ದರ್ಶನವಿತ್ತು. ಸೂಪವಿಹಾರಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ತನಗೆ ಭೇಟಿ ಕೊಡಲಾಗದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿಸಿಟ್ಟನು.

ಅಶೋಕನಿಗೆ ಧರ್ಮಾಕಾಂಕ್ಷೆ ಹೆಚ್ಚತಲೇ ಇತ್ತು. ಒಮ್ಮೆ ಆತನು ತನ್ನ ಗುರು ಪೂಜ್ಯ ಮೋಗ್ಗಲಪ್ರತ್ಯಿಷ್ಠನನ್ನು ಕಂಡು “ಭಂತೆ! ಭಗವಾನ ಬುಧನು ಧರ್ಮವನ್ನು ಎಷ್ಟು ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವನು” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಆಗ

ಬದಂತನು, “ಎಂಭತ್ತನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ” ಎಂದು ವಿವರಿಸಿದನು.

ಸಾಮ್ರಾಟ ಅಶೋಕನು ಭಗವಾನ್ ಬುಧನ ಪವಿತ್ರ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನಿರಿಸಿ ಎಂಭತ್ತನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ಅಭಿಲಾಷೆಯನ್ನಾದನು ಮತ್ತು ಈ ಹೊದಲು ಎಂಟು ರಾಜರಿಂದ ನಿರ್ಮಿತಗೊಂಡ ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಬುಧನ ಪವಿತ್ರ ಅಸ್ತಿಯನ್ನು ಅಗೆಸಿ, ಹೊರತೆಗೆದು ಸಂಗ್ರಹಿಸಹತೀದನು. ಏಳು ಸೂತ್ರಗಳಾದ ಮೇಲೆ ರಾಮಪುರದಲ್ಲಿಯ ಎಂಟನೆ ಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಿದನು. ಕುಡಲೇ ಸರ್ವಪೂರ್ಣಂದು ಹೊರಬಂದು “ಮಹಾರಾಜ! ಈ ಸೂತ್ರಪೇ ಪ್ರಥಮವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿತಗೊಂಡದ್ದು. ಅದನ್ನು ನಾವು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಅಸ್ತಿಯನ್ನು ಅಗೆದು ಹೊರತೆಗೆಯಬೇಡ, ಅದು ನಿನಗೆ ಕೇಡನ್ನು ತರುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿತು. ಅಶೋಕನು ಆ ವಾಣಿಯನ್ನು ಅರಿತು ಅದನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿಸಿದನು.

ಏಳು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಬುಧನ ಪವಿತ್ರ ಅಸ್ತಿಯನ್ನು ಎಂಭತ್ತನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಒಂದೊಂದು ಭಾಗವನ್ನು ರೇತಿಮೆ ವಸ್ತೆದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿದನು. ಅದನ್ನು ಬಂಗಾರದ ಭರಣಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಅದನ್ನು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಭರಣಿಯಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿದನು. ಆ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಭರಣಿಯನ್ನು ಕಲ್ಲಿನ ಒರಳಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಕಲ್ಲಿನ ಬೆಣಿಯನ್ನು ಕೂಡಿಸಿದನು. ಈ ತಿಳಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟು ದೇಶಾದ್ಯಂತ ಎಂಭತ್ತನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು ಮತ್ತು ವಿಹಾರಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದನು. ಬಹು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಭಿಕ್ಷುಗಳ ಅನುಕಾಲಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಅವರ ಅಭ್ಯಾಸ ಅಧ್ಯಾಪನಕ್ಕಾಗಿ ಅನೇಕ ಸಂಘಾರಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದನು.

ದೂರದ ಗಾಂಥಾರ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ನೇರೆಹೊರೆಯ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸೂತ್ರ ವಿಹಾರಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು. ಪಾಟಲೀವುತ್ತದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮಹಾನ್ ಸಂಘಾರಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದನು. ಒಂದು ಅಶೋಕಾರಾಮ, ಇನ್ನೊಂದು ಕುಕ್ಕುರಾಮ. ಪಾಟಲೀವುತ್ತದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ವಿಹಾರಗಳು ನಿರ್ಮಾಣವಾದುದರಿಂದ ಆ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ‘ಬಿಹಾರ’ ಎಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿತು.

ರಾಣಿ ವಿದಿಶಾದೇವಿಯ ಆಗ್ರಹದಂತೆ ಅಶೋಕನು ಸಾಂಚಿಯ ಜೈತ್ಯಗಿರಿ ಪರ್ವತದ ಮೇಲೆ ಸೂತ್ರ ಮತ್ತು ವಿಹಾರಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸೂತ್ರಗಳಿವೆ. ಎಲ್ಲಾಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡದಾದ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ಬುಧನ ಪವಿತ್ರ ಅಸ್ತಿ ಇದೆ. ವಾಸ್ತುಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಸುಂದರ ಕಟ್ಟಡ ಇದಾಗಿದೆ. ಸುತ್ತಲೂ ಅಂದವಾದ ಕಟಂಜನಗಳಿದ್ದು, ಸೂತ್ರದ ಮೇಲೆ ಬುಧನ ಜೀವನದ ಕೆಲವು ಸನ್ನೇಶಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಬೋಧಿವೃಕ್ಷವನ್ನು ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲಿನ ದ್ವಾರಗಳಿವೆ. ಬಾಗಿಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಆನೆ, ಸಿಂಹ, ಯಕ್ಷ, ಗಂಥವರ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು

ಕೂಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಎರಡನೆಯ ಮತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಸ್ತಾಪಗಳಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧನ ಪರಮ ಶಿಷ್ಟರುಗಳಾದ ಸಾರಿಪುತ್ರ, ಮೋಗಲಾನರ ಪವಿತ್ರ ಅಸಿಗಳಿವೆ.

సాంచి చ్యాట్‌గిరి మేలె బుద్ధ పవిత్ర అవతేషపన్ను ఇరిం
అశోకను స్తోప నిమిషిదను

ಅಶೋಕನ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಶಿಲ್ಪಕಲೆಯೂ ಕೂಡ ಮಹತ್ವರ ಶಿಖಿರವನ್ನು ತಲುಪಿತು. ಸಾರನಾಥದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಸ್ತಂಭದ ಮೇಲೆ ಇರಿಸಿದ್ದ ನಾಲ್ಕು ಸಿಂಹಗಳು, ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ದೊಡ್ಡ ಧರ್ಮಚಕ್ರ, ಕೆಳಗೆ ಕೆತ್ತಿಸಿದ ವೃಷಭ, ಅಶ್ವ, ಆನೆ, ಆನೆ, ಸಿಂಹ ಹಾಗೂ ಧರ್ಮಚಕ್ರ ಇವು ವಾಸ್ತವಕಲೆಯ ಪರಮ್ಯಾಷ್ಟ ಚಿನ್ಹಗಳಾಗಿವೆ. ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧನ ಧರ್ಮವನ್ನು ಚಿತ್ರೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆತನು ಏಳು ಬಂಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಂದಿರಗಳನ್ನು ಹೊರೆಯಿಸಿದನು. ಅವುಗಳ ಪೈಕಿ ನಾಲ್ಕು ಬರಾಬರ ಪರವತದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಮೂರು ನಾಗಾಜುಂನ ಬೆಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ಇವೆ ಎಂದು ಶೋಧಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಚೀನಾ ದೇಶದ ಬೌದ್ಧ ಯಾತ್ರಿಕನಾದ ಘಾಣಿಯಾನನು (ಕ್ರಿ.ಶ. 399-410) ದಕ್ಷಿಣಾಪಥದಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಸಂಘಾರಾಮವನ್ನು ಹೀಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ : “ಕೌಶಾಂಬಿಯಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂರು ಯೋಜನ ದೂರದಲ್ಲಿ ‘ದವಿನ್’ ಎಂಬ ನಾಡಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕಾಶ್ಯಪಬುದ್ಧನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕಡೆದಿರುವ ಸಂಘಾರಮವಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಐದು ಅಂತಸ್ತುಗಳಿವೆ. ಮೊದಲನೆ ಅಂತಸ್ತು ಆನೆಯ ಆಕಾರದಲ್ಲಿದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಐದುನೂರು ಕೊತಡಿಗಳಿವೆ. ಏರಡನೆಯದು ಸಿಂಹದ ಆಕಾರದಲ್ಲಿದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ನೂರು ಕೊತಡಿಗಳಿವೆ. ಮೂರನೆಯದು ಕುದುರೆಯ

ಆಕಾರದಲ್ಲಿದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಮುನ್ನಾರು ಕೊರಡಿಗಳಿವೆ. ನಾಲ್ಕನೆಯದು ಎತ್ತಿನ ಆಕಾರದಲ್ಲಿದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂರು ಕೊರಡಿಗಳಿವೆ. ಇದನೆಯದು ಪಾರಿವಾಳದ ಆಕಾರದಲ್ಲಿದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿ ನೂರು ಕೊರಡಿಗಳಿವೆ. ತುಟ್ಟತುದಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚೆಲುಮೆ ಇದೆ. ಅದರ ನೀರು ಪ್ರತಿಕೋಣವೆಯ ಮುಂದೆ ಹಾಯ್ದು, ಅದನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಕೆಳಗಡೆಯ ಅಂತಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಇಳಿದು, ಆಯಾ ಅಂತಸ್ತಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಪ್ರತಿಕೊರಡಿಗಳ ಮುಂದೆ ಹರಿದು ಬಾಗಿಲಿನಿಂದ ಹೊರಬರುತ್ತದೆ. ಭಿಕ್ಕುಗಳ ಕೋಣವೆಯಲ್ಲಿ ಒಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಕೊರೆದ ಕಿಟಕಿಗಳಿವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕತ್ತಲೆ ಇಲ್ಲದೆ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಈ ವಿಹಾರದ ನಾಲ್ಕು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೊರೆಯಿಸಿರುವ ಮೆಟ್ಟಲುಗಳು ಇರುವುದರಿಂದ ಒಂದೊಂದು ಅಂತಸ್ತಿಗೂ ಸರಾಗವಾಗಿ ಹತ್ತಿಮೋಗಬಹುದು.

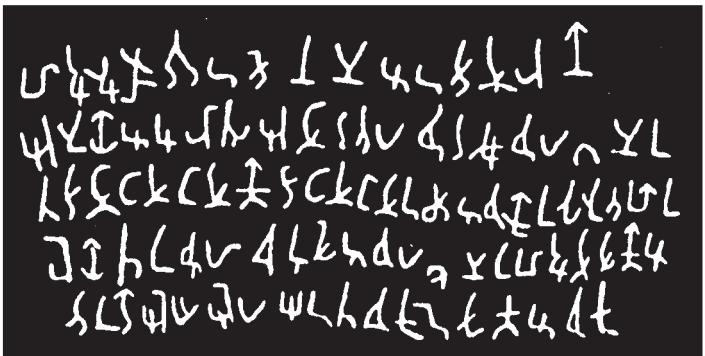
मुत्तोवर्ष जेना यात्रिक हुयेनोत्तांग (क्रि.श. 630-644) इल्ली सुत्तादि तन्नु टिप्पेणीयल्ली हींगे संग्रहिसिद्धाने : “कौंसलदिंद दक्षिणकै हेंदरे आंद्रानामु शिक्षुत्तदे. इदु फलवत्ताद देश. जन उरण्णु सृष्टावदवरु. इवर भाषे मुद्दे देशद भाषेगिंत भिन्नुवागिदे. आदरे लिपि बंदे आगिदे. सुमारु इप्पत्तारु संफारामगजु, मुरु साविर भिक्षुगजिद्दारे. तो नाडिन राजधानीय बळि कलाप्तोनवाद हलवारु अंतस्तुगज भव्ये संफारामवु इदे. तो संफारामवद सुत्तम्मुत्तलो हलवारु सोपगजिव” एंदु.

ಅಶೋಕನು ತನ್ನ ಅರಮನೆ ಹಾಗೂ ಅಂತಃಪುರಗಳನ್ನು ಸುಂದರವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದನು. ಪಾಟಲೀಪುತ್ರದ ರಾಜಮಹಲು ಒಂದು ವಿಶಾಲ ಉದ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಮೀನುಗಳನ್ನು ಸಾಕಿದ, ವಿಧಿ ಬಣ್ಣಗಳ ಕಮಲಗಳಿಂದ ಸರೋವರವಿತ್ತು. ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಪರಿಮಳ ಬೀರುವ ಹೂಬಣಿಗಳು, ಗಿಡ-ಮರಗಳು ಬೆಳೆದಿದ್ದವು. ಮಹಲಿನ ಕಂಬಗಳಿಗೆ ಸುವರ್ಣ ಹಾಗೂ ರಚತದಲ್ಲಿ ಎಲೆ, ಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಶ್ರಂಗರಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

ಕಳೆಂಗ ಸಮರದಲ್ಲಿ ಆದ ಹತ್ಯಾಕಾಂಡದಿಂದ ಕಂಡ ದೃಶ್ಯ, ಕೇಳಿದ ಅಲಾಪ, ಜೀತ್ತಾರು ಆತನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೋಲಾಹಲವನ್ನೇ ತಂದಿತ್ತು. ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಬುದ್ಧನ ಅನುಯಾಯಿ ಆದ ಆತನಿಗೆ ಮನಃಶಾಂತಿ ದೊರಕಿತ್ತು. ಕ್ಷಾರ ಹೃದಯದಿಂದಾದ ವಿಜಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಧರ್ಮಶಾಸನದಿಂದಾದ ವಿಜಯವೇ ಶೈಷ್ಣಿವೆಂದು ಬಗೆದು ತನ್ನ ಸಾಮಾಜಿಕದಲ್ಲಿಲ್ಲ ನೀತಿ, ಕರುಣೆ,

ಮೈತ್ರಿ ಹಾಗೂ ಜಾಹ್ನದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿ ಜನರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅಂತಸ್ತನ್ನು ಎತ್ತರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದನು. ಆತನು ಶಾಂತ, ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಕಲ್ಯಾಣ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೆಟ್ಟಪುದರ ಜೊತೆಗೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಸದ್ಭಾವನೆಯನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿದನು.

ಅಶೋಕನು ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮದ ಸಂರಕ್ಷಕನಾದನು. ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಪೂರ್ಣ ರಾಜಾಶ್ರಯವನ್ನಿತನು. ಆತನ ರಾಜನೀತಿ, ಧಾರ್ಮಿಕ ನೀತಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕನೀತಿ ಆತನ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಮನಗಾಳು ವಂತಾಗಿದೆ. ಆತನ ರಾಜ್ಯದ ಸೀಮೆಯೂ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಆತನು ಬಂಡೆಗಲ್ಲಿಗಳ ಮೇಲೆ, ಸ್ತಂಭಗಳ ಮೇಲೆ ರಾಜಾಜ್ಞಿಗಳನ್ನು ಕೊರೆಯಿಸಿದನು.

ಅಶೋಕನ ಶಿಲಾಶಾಸನ (ಶಾಹಬರ್ಹೂರಿ ಪಾಠ)
ಕರ್ಮಾಣಿ ಲಿಪಿ, ಪ್ರಾಕ್ತ ಭಾಷೆ

ಈ ಶಿಲಾಶಾಸನದ ಲಿಪಿಯು ಬ್ರಾಹ್ಮಿಯಾಗಿದ್ದು, ಭಾಷೆ ಪಾಲಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಆಗಿನ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರು ಆಡುವ ಭಾಷೆಯೇ ಅದಾಗಿತ್ತು. ಬ್ರಾಹ್ಮಿಲಿಪಿಯಾದರೋ ಮೂಲತಃ ಜಂಬೂ ದ್ವಿಪದಲ್ಲಿಯೇ ಪರಿಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿತ್ತು. ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ದೇವನಾಗರಿ ಮತ್ತು ದ್ವಾವಿಡ ಲಿಪಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಪಣಿತ್ತು.

ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳ ಮೂಲಧ್ಯೇಯ ಸಾಮಾನ್ಯರು ಮಾನವಧರ್ಮ ಅಥವಾ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮವನ್ನು ಅರಿಯಲಿ ಎಂಬುದಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು ಜನರು ಅದನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲಿ ಎಂಬುದು ಅಶೋಕನ ಬಯಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸ್ನೇತಿಕರೆಯನ್ನು, ಆಧ್ಯಾತ್ಮವನ್ನು ನೆಲೆಯೂರಿಸುವ ವಿಧಾನವಾಗಿತ್ತು. ಮಾತಾಪಿತ ರೋಂದಿಗೆ ಮಕ್ಕಳ ಸಂಬಂಧ, ಗುರು-ಶಿಷ್ಯರ ಸಂಬಂಧ, ಬಂಧು-ಮಿತ್ರ ಸಂಬಂಧ,

ದೊರೆ-ದಾಸ ಸಂಬಂಧ, ಪರಸ್ಪರ ಗೌರವ, ಆದರ, ಸತ್ಯಾರ, ತ್ವೀತಿ, ದಯೆ, ಕರುಜೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದಾಗಿದ್ದು, ಸಾತ್ತಿಕ ಗುಣಗಳು ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಉತ್ತಮ ಕೆರುಫಳಲ ಲಭಿಸಲಿ ಎಂದು ಆತನ ದೃಢವಾದ ಬಯಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಇದಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳು, ಮೊಮ್ಮೆಕ್ಕೆಳು ಮತ್ತು ಮರಿಮೊಮ್ಮೆಕ್ಕೆಳು ಈ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲಿ ಮತ್ತು ಅವು ಬಹುಕಾಲ ಬಾಳಲಿ ಎಂಬುದು ಆತನ ಆಸೆಯಾಗಿತ್ತು. ಈ ಅಂಶಗಳನ್ನು ರಾಜಾಜ್ಯಯ ಮೂಲಕ ಕಲ್ಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಕೆತ್ತಿಸಿದನು. ಇವು 'ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಕಲರವ' ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ 47 ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ 172 ಅಶೋಕನ ಶಿಲಾಶಾಸನ ಅವಶೇಷಗಳು ದೊರಕಿವೆ. ಅವಗಳ ಪೈಕಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ 36 ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ 140 ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳು; ನೇಪಾಳದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಶಿಲಾಶಾಸನ; ಪಾಕಿಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ 28 ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳು; ಅಪಘಾನಿಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳ ಅವಶೇಷಗಳು ದೊರಕಿವೆ. ಅವಗಳನ್ನು ಶಿಲಾಶಾಸನ, ಸ್ತಂಭಶಾಸನ ಮತ್ತು ಗುಹಾಶಾಸನ ಎಂದು ಮೂರು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ವಿಭಜಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇನ್ನೂ ನಿಖಿರವಾಗಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಶಾಸನ, ಲಘು ಶಿಲಾಶಾಸನ, ಬೃಹತ್ ಸ್ತಂಭಶಾಸನ, ಲಘು ಸ್ತಂಭಶಾಸನ ಮತ್ತು ಗುಹಾಶಾಸನಗಳಿಂದು ಒಂದು ಬಗೆಯಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಬ್ಬಿದೆ. ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳು 1989ರಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲುಗ್ರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸನ್ನತೀಯವು. ಒಂದು ಶಾಸನ ಅನೇಕ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳು ಒಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿವೆ. ಈ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳ ಪೈಕಿ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳು ಕರೋಜ್ಜೀ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ, ಅಪಘಾನಿಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಎರಡು ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗ್ರೀಕ್ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ, ಇನ್ನೊಂದು ಅರಮ್ಯೂಕ್ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಭಾರತದ ಎಲ್ಲಾ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳು, ಸ್ತಂಭ ಶಾಸನಗಳು ಮತ್ತು ಗುಹಾಶಾಸನಗಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಿ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿವೆ.

ಅತಿಹೆಚ್ಚು ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳು ಕನಾಟಕದಲ್ಲಿ ದೊರಕಿವೆ. ಜಿತ್ರಂಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಿದ್ಧಾಪುರದಲ್ಲಿ 1, ಬ್ರಹ್ಮಗಿರಿಯಲ್ಲಿ 1, ಜ್ಯೇಷ್ಠಿಂಗ-ರಾಮೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ 1, ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಸ್ಕಿಯಲ್ಲಿ 1, ಕೊಪ್ಪಳ ಗವಿಮರದಲ್ಲಿ 1, ಅಲ್ಲಿಯ ಪಾಲ್ಕೆ ಗುಂಡಿಯಲ್ಲಿ 1, ಬಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ನಿಟ್ಟುರಿನಲ್ಲಿ 1, ಉದುಂಗೋಳದಲ್ಲಿ 1 ಮತ್ತು ಗುಲ್ಬಗಾ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸನ್ನತೀಯಲ್ಲಿ 3. ಹೀಗೆ ಕನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 11 ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳು ದೊರಕಿವೆ. ಅವಗಳ ಪೈಕಿ ಸನ್ನತೀಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಶಾಸನವಿದ್ದು ಉಳಿದ ಹತ್ತು ಲಘು ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳಾಗಿವೆ.

ಮಹಿಯ ಶಿಲಾಶಾಸನದಲ್ಲಿ ‘ಅಶೋಕ ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯ’ ಎಂದು ಇದ್ದು ಉಳಿದ ಎಲ್ಲಾ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ‘ರಾಜ ಪ್ರಿಯದಶೀ ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯ’ ಎಂದು ಇದೆ. ಮಹಿಯ ಶಿಲಾಶಾಸನದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ದೇಶದಲ್ಲಿ ದೊರಕೆ ಎಲ್ಲಾ ‘ಪ್ರಿಯದಶೀ ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯ’ ಎಂದು ಇದ್ದ ಶಾಸನಗಳು ಅಶೋಕನ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳೆಂದು ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಅಶೋಕನು ತನ್ನನ್ನು ರಾಜನೀತಿಗಾಗಿ ಮತ್ತು ಸಂಘವನ್ನು ಧರ್ಮನೀತಿಗಾಗಿ ಮುಡಿಪು ಇಟ್ಟನು ಮತ್ತು ಸಂಘದೊಂದಿಗೆ ತನ್ನ ಸಂಬಂಧ ಹೇಗೆ ಹೊಂದಿದ್ದ ಎಂಬುದು ಈ ಮುಂದಿನ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳಿಂದ ಸ್ವಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

‘ನಾನು ಬೌದ್ಧ ಉಪಾಸಕನಾಗಿ ಎರಡೂವರೆ ವರ್ಷ ಮೀರಿದೆ ಮತ್ತು ಈಗ ಒಂದೂವರೆ ವರ್ಷದಿಂದ ಭಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ನಿಷ್ಠಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಂಘಕ್ಕೆ ಅಂಟಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ ಮತ್ತು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಸ ಪಡಹತ್ತಿದ್ದೇನೆ. (ಮಹಿ ಪಾಠ).

“ನಾನು ಬೌದ್ಧ ಉಪಾಸಕನಾಗಿ ಎಡರೂವರೆ ವರ್ಷ ಆಗಿದೆ. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ, ಪ್ರೇಕಾರದಲ್ಲಿ ಆಸ್ತಕ್ಯಾಯಿಳ್ಳವನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇಂದಿಗೆ ಒಂದು ವರ್ಷಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲದಿಂದ ಬೌದ್ಧ ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘಕ್ಕೆ ತೀರ್ಥಹತ್ತಿರದವನಾಗಿದ್ದೇನೆ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹಭರಿತನಾಗಿದ್ದೇನೆ” (ರೂಪನಾಥ ಪಾಠ).

“ನಾನು ಬುಧನ ಅನುಯಾಯಿಯಾಗಿ ಎರಡೂವರೆ ವರ್ಷಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಈಗ ಒಂದೂವರೆ ವರ್ಷದಿಂದ ಸಂಘವು ನನ್ನೊಡನೆ ಸಂಯೋಜನಗೊಂಡಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಶೀಲನಾಗಿದ್ದೇನೆ” (ಗುಜ್ಜರಾಪಾಠ).

ಈ ಲಘು ಶಿಲಾಶಾಸನವೇ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲನೆಯದು. ಇದು ಹದಿನಾರು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ದೊರಕಿದೆ. ಇದರ ಪೂರ್ಣಪಾಠ ಮುಂದೆ ತೋರಿಸಿದ ರೂಪಾಂತರದಲ್ಲಿದೆ.

ಕೆಲಸಮಯ ಸಾಮ್ರಾಟ ಅಶೋಕನು ಸಾಮಾರ್ಥ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಭಿಕ್ಷು ಜೀವನವನ್ನು ಸಾಗಿಸಿದನು. ಜ್ಯೇಪುರದ ಒಂದು ವಿಹಾರದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಅಶೋಕನು ಸಾಮ್ರಾಟನೂ, ಶ್ರಮಣನು ಇದ್ದಾಗ ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘವು ಆತನಿಂದ ಕೆಲಥರ್ಮಪಾಠಗಳನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿತು. ಆಗ ಅಶೋಕನು ಏಳು ಧರ್ಮನಿಯಮಗಳನ್ನು ನಿರ್ವೇದಿಸಿದನು.

ಈ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಭಾಬು (ಬೈರಾತ) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಶಿಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೊರೆಯಿಸಿದನು. ಅದು ಈಗಿನ ರಾಜಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಜ್ಯೇಪುರದ ಗುಡ್ಡದ ಮೇಲೆ ದೊರಕಿದೆ. ಅದನ್ನು ಕಲ್ಪತ್ರಾ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದಲ್ಲಿರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮುಂದಿನ ಧರ್ಮಶಾಸನಗಳಿಗೆ ಭಾಬು ಶಿಲಾಶಾಸನವೇ ಹೀಗಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಅದರ ಕನ್ನಡಾನುವಾದ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿದೆ.

“ಪ್ರಿಯದಶೀ ಮಗಧರಾಜನು ಸಂಘವನ್ನು ಅಭಿವಂದಿಸಿ ಸಂಘದ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯ ಮತ್ತು ಸುಖನಿವಾಸವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಬದಂತರೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಬುಧ, ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಸಂಘದ ಬಗ್ಗೆ ಎಷ್ಟು ಆದರ, ಶ್ರದ್ಧೆ, ನಿಷ್ಠೆಗಳಿವೆ ಎಂಬುದು ತಮಗೆ ಅರಿತ ವಿಷಯ. ಭಗವಾನ್ ಬುಧನ ಉಪದೇಶವೆಲ್ಲ ಸುಭಾಷಿತವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಬದಂತರೆ ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುವುದು ಈ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ : ಸದ್ಗುರುವು ಚಿರಸಾಧ್ಯಾಯಿಯಾಗಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅದನ್ನು ಸಂಭಾಷಿಸುವುದು ಯಂತೋಗ್ಯವನಿಸುತ್ತದೆ. ಬದಂತರೆ ಇವು ನಾನು ಆಯ್ದು ಹೇಳುವ ಧರ್ಮಪರಯಾಯ ಸೂತ್ರಗಳು - ‘ವಿನಯಸಮುಕ್ಸೆ, ಅಲಿಯವಸಾನಿ, ಅನಾಗತಭಯಾನಿ, ಮುನಿಗಾಥ, ಮೋನೆಯಸೊತ, ಉಪತಿಸಪಸಿನೇ ಮತ್ತು ರಾಹುಲೋವಾದೋ.’ ಅನೇಕ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಮತ್ತು ಭಿಕ್ಷುಣಿಯರು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಲಾಲಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಪಾಠ ಮಾಡಬೇಕು. ಬದಂತರೆ! ಈ ಸೂತ್ರಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಿದು. ಅದೇತರಹ ಉಪಾಸಕರು ಮತ್ತು ಸಹ ಉಪಾಸಕಿಯರೂ ಎಂದು. ಬದಂತರೆ ಈ ಶಾಸನವನ್ನು ಕೆತ್ತಿಸಲು ಹಚ್ಚಿರುವೆ. ಏಕೆಂದರೆ ನನ್ನ ಅಭಿಹಿತ ಸಕಲರಿಗೂ ತಿಳಿಯಲಿ”.

ಬುಧನ ಉಪದೇಶಗಳನ್ನು ಶ್ರಿತಿಟಕದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆಯೇ ಅಶೋಕನು ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳನ್ನಾಗಿ ಇರಿಸಿದನು. ಅವುಗಳನ್ನು ಭಿಕ್ಷು ಧರ್ಮಾನಂದ ಕೋಶಂಬಿಯವರು ಹೀಗೆ ಅಧ್ಯೇತಿಸಿದ್ದಾರೆ.

‘ವಿನಯಸಮುಕ್ಸೆಯ ಧರ್ಮಾಚಕ್ಷಪವತ್ತನ ಸುತ್ತ (ಸಂಯುಕ್ತ ನಿಕಾಯ)ದಲ್ಲಿ; ಅಲಿಯವಸಾನಿಯ ಅರಿಯವಂತ, ಇದು ಅಂಗಸ್ತರ ನಿಕಾಯದ ನಾಲ್ಕರ ಪಾಠ; ಅನಾಗತಭಯಾನಿಯ ಅನಗಧಭಯಾನಿ, ಅಂಗಸ್ತರನಿಕಾಯದ ಏದನೇ ಪಾಠ; ಮುನಿಗಾಥವು ಮುನಿಸುತ್ತ ಸುತ್ತನಿಪಾಠದಲ್ಲಿ; ಮೋನೆಯ ಸೋತೆಯು ನಾಲಕುಸುತ್ತ ಸುತ್ತನಿಪಾಠದಲ್ಲಿ; ಉಪತಿಸಪಸಿನೆಯು ಸಾರಿಪುತ್ರ ಸುತ್ತ, ಸುತ್ತನಿಪಾಠದಲ್ಲಿ; ರಾಹುಲೋವಾದೋ ಇದು ರಾಹುಲೋವಾದ ಸುತ್ತ ಮಜ್ಜೆಮನಿಕಾಯದಲ್ಲಿ. ಈ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನೇ ಅಶೋಕನು ತನ್ನ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಿಸಿದನು.

ಅಶೋಕನು ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಸಮಗ್ರತೆಯನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧತೆಯನ್ನು ಶಿಸ್ತನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ರಾಜಾಜ್ಞಾಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿದನು. ಆ ಕೆಲವು ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ:

“ನಾನು ಭಿಕ್ಷುಸಂಘ ಮತ್ತು ಭಿಕ್ಷುಣಿ ಸಂಘಗಳನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಯವುದೇ ಪಾಷಂಡಿಯನ್ನು ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಅಪ್ಪಣಿ ಕೊಡಬಾರದು. ಯಾವ ಭಿಕ್ಷು ಆಗಲಿ, ಭಿಕ್ಷುಣಿಯಾಗಲಿ ಒಂದುವೇಳೆ ಸಂಘದ ಸಮಗ್ರತೆಯನ್ನು ಒಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಹವಣಿಸಿದರೆ ಅಂಥವರಿಗೆ ಸಂಘದಲ್ಲಿರಲು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ಬಿಳಿಬಟ್ಟೆಯನ್ನುಡಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಸಾಧು ಜನರ ವಾಸಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಅಯೋಗ್ಯವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿರಿಸಬೇಕು”. (ಅಲ್ಲಾಬಾದ-ಕೊಸ್ತಮ ಪಾಠ)

“ಯಾವುದೇ ಪಾಷಂಡಿಯು ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಒಗ್ಗಟನ್ನು ಮುರಿಯದಂತೆ ನೀವು ವರ್ತಿಸಬೇಕು. ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳು, ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು ಹಾಗೂ ಮರಿಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುವವರೆಗೂ ಮತ್ತು ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವವರೆಗೆ ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘ ಮತ್ತು ಭಿಕ್ಷುಣಿ ಸಂಘ ಒಡೆಯದಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ” (ಸಾಂಚಿಪಾಠ).

“ಯಾವುದೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸಂಘದ ಸಮಗ್ರತೆಯನ್ನು ಭಿದ್ರಪಡಿಸದಂತೆ ನೀವು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅಥವಾ ಯಾವ ಭಿಕ್ಷು ಆಗಲಿ ಅಥವಾ ಭಿಕ್ಷುಣಿಯಾಗಲಿ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಒಡಕನ್ನೊಡಿದರೆ ನಿಜಕ್ಕೂ ಅವರು ಬಿಳಿಬಟ್ಟೆಯನ್ನುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಮತ್ತು ಅವರು ಸಾಧು ಜನರ ವಾಸಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿರಬೇಕು. ಈ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘಕ್ಕೂ ಮತ್ತು ಭಿಕ್ಷುಣಿ ಸಂಘಕ್ಕೂ ಕೆಳಿಸಬೇಕು” (ಸಾರನಾಥ ಪಾಠ).

ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಹದಿನ್ಯೇದು ಅಶೋಕನ ಸ್ತಂಭಗಳನ್ನು ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಸ್ತಂಭಗಳ ಮೇಲೆ ಅಕ್ಷರಗಳಿಲ್ಲ. ಇನ್ನುಳಿದ ಏಳು ಸ್ತಂಭಗಳ ಮೇಲೆ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಸ್ತಂಭಶಿಲಿರಗಳು ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ಒಸವ, ಸಿಂಹಗಳ ಸಂಕೀರ್ತಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದವು. ಅವು ಬುದ್ಧನ ಜೀವಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವು. ಒಂದೊಂದು ಸ್ತಂಭವು 40 ಅಡಿಯಿಂದ 50 ಅಡಿ ಎತ್ತರ, 50 ಅಂಗುಲ ಪರೀಷ, 50 ಟಿಂಗ್‌ಗಳಷ್ಟು ಭಾರ, ಎಂಟರಿಂದ ಹತ್ತು ಅಡಿ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಮಗಿಯಲಾಗಿದೆ. ಕೆಲಸ್ತಂಭಗಳು ಮೂಲಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಕೆಲವುಗಳು ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಕೆಲವು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದರೆ ಹಲವು ಸಿಡಿಲೀನಿಂದ ತೋಪುಗಳಿಂದ ತುಕಡಿಗಳಾಗಿವೆ.

ಈ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳನ್ನು ಅಶೋಕನು ತನ್ನ ಪಟ್ಟಾಭಿಪ್ರೇಕದ ಹನ್ನೆರಡನೇ ವರ್ಷದಿಂದ ಇಪ್ಪತ್ತೇಳನೇ ವರ್ಷದವರೆಗೆ ಕೆತ್ತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಕೊನೆಯ ಸ್ತಂಭಲೇಖನ ಇಂದು ದೇಹಲಿಯ ಫೋರ್ಮಾಟ್‌ಲ್ಯಾದಲ್ಲಿದೆ. ಇದು ಪ್ರೇಕ್ಷಣೆಯ ಸ್ಥಳವಾಗಿದೆ.

ಲಘು ಶಿಲಾಶಾಸನದ ಪಾಠ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಆಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ದೊರೆತ ಮೂವತ್ತೇರಡು ಲಘು ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳ ಪೂರ್ಕಿಂದಿರಿದ ಬದಲು, ಮುರರ ಕನ್ನಡಾನುವಾದನವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಜಿತ್ರಮುಗ್ರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬ್ರಹ್ಮಗಿರಿಯ ಶಿಲಾಶಾಸನದ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಸಹ ಪಾಲಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಕೃತವಾಗಿರಬಹುದು, ಅದು ಮತ್ತು ಅದರ ಕನ್ನಡಾನುವಾದ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿದೆ.

ಲಘು ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳು

ಲಘು ಶಿಲಾಶಾಸನ I (ಬ್ರಹ್ಮಗಿರಿ ಪಾಠ)

“ಸುವಂಣಿ ಗಿರಿಕೆ ಆಯಪ್ಪತನ ಮಹಾಮಾತ್ರಾಣಿಂ ಚ ವಚನೇನ ಇಸಿಲಿಸಿ ಮಹಾಮಾತಾ ಆರೋಗಿಯಂ ಏತವಿಯಾ ಹೇವಂ ಚ ವಚನೇನ ಇಸಿಲಿಸಿ ದೇವಾಣಿಂ ಪಿಯಿ ಅಣಿಪಯತಿ. ಅಧಿಕಾನಿ ಅಧಾತಿಯಾನಿ ವಸಾಸಿಯ ಹಕಂ-ಸಕೆ ನೋ ತುಕೊ ಬಾಢಂ ಪ್ರಾಕಂತೆ ಹ್ರಸಂ ಏಕಂ ಸವಭರಂ ಸಾತಿರೇಕೇ ತುಖೋ ಸಂವರೇಂ. ಯಂ ಮಯಾ ಸಂಘ ಉಪಮೀತೆ ಬಾಢಂ ಚ ಮೆ ಪಕಂತೆ ಇಮಿನಾ ಚು ಕಾಲೇನ ಆಯಿಸಾ ಸಮಾನಾ ಮನಿಸಾ ಜಂಬುದೀಪಸೀ ಮಿಸಾದೇವೇಹೀ. ಪಕಮುಸ ಡಿ ಇಯಂ ಫಲೇ ನೋ ಹೀಯಂ ಸಕ್ಕೇ ಮಹಾತ್ವೇ ನೇವ ಪಾಪೋತೇ ಕಾಮಂ ತುಖೋ ಇಂದಕೇನಪಿ. ಪಕಮಿಣೇಣ ವಿಮಲೇ ಸ್ವರ್ಗೀ ಸಪೀ ಆರಾಧತ-ವೇ ಏತಾಯ ದಾಯ ಇಯಂ ಸಾವಣಿ ಸಾವಾಪೀತೇ. ಮಹತ್ವಾ ಚ ಇಮಂ ಪಕಮೇಯು ಆ ಅಂತಾ ಚಮ್ಮೆ ಜಾನೇಯು ಜರಮೀ ತೇಕೇ ಚ ಇಯಂ. ಪಕ.... ಇಯಂ ಚ ಅತೇ ವಧಸಿತಿ ಒಪುಲಂ ಪಿ ಚ ವಧಸಿತಿ ಅವರಧಿಯಾ ದಿಯಧಿಯಂ. ವಧಸತಿ ಇಯಂ ಚ ಸಾವಣೀ ಸಾವಾಪೀತೇ ವ್ರೂಧೇನ ಲಿಂಗ ಸೇ ಹೀಯಂ ದೇವಾಣಿಂಪಿಯೇ. ಅಹ ಮಾತಾಪಿತಿಸು ಸುಸೂನಿತವಿಯೆ ಹೇಮೇವಗರಸು ಪಾಣೀಸು ದ್ರವ್ಯತ್ವೇಂ ಸಚಂ. ಏತವಿಯಂ ಸೇ ಇಮೆ ಧಮಗುಣಾ ಪವಸಿತವಿಯಾ ಹೇಮೇವ ಅಂತೇವಾಸಿನಾ. ಅಚರಿಯೆ ಅಪಚಾಯಿತವಿಯೇ ಇಲಾತಿಕೇಸು ಚ ಕಯಂ ರಹಂ ಪವತಿತಿವಿಯೇ. ಏಸಾ ಪೋರಾಣೌ ಪತಲೇ ದೀಘಾಪುಸೇ ಚ ವಸ ಹೇಯಂ ಏಸಕಟವಿಯೇ. ಚಪಡೆನ ಲಿಂಬಿತೇ ಲಿಪಕರೇಣ.”

ಕನ್ನಡಾನುವಾದ :

“ಸುವರ್ಣಾಗಿರಿಯಿಂದ ಆಯ್ದಪ್ತತ ಮಹಾಮಾತ್ರರು ಇಸಿಲದಲ್ಲಿರುವ ಮಹಾಮಾತ್ರಿಗೆ ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ಈ ರೀತಿ ತಿಳಿಸಬೇಕು. ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯ ಹೀಗೆ ಅಜ್ಞೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ : ನಾನು ಉಪಾಸಕನಾಗಿ ಎರಡೂವರೆ ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯಿತು. ಆದರೆ ಒಂದು ವರ್ಷದವರೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಆಸಕ್ತಿಯಿಳ್ಳವನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಸಂಘವನ್ನು ಸೇರಿ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷ ಆಸಕ್ತಿಯಿಳ್ಳವನಾಗಿ ಒಂದು ವರ್ಷಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. (ಮೊದಲು) ದೇವತೆಗಳೂಂದಿಗೆ ಮಿಶ್ರಿತರಾಗದಿದ್ದ ಜಂಬೂದ್ವೀಪದ ನನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳು ಈಗ ಮಿಶ್ರಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ನನ್ನ ಪರಿಶ್ರಮದ ಫಲ. ಶ್ರೀಮಂತರು ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಬಡವನು ಸಹ ಪರಿಶ್ರಮಪಟ್ಟರೆ ವಿಪುಲವಾದ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಬಡವನಾಗಲಿ, ಶ್ರೀಮಂತನಾಗಲಿ ಈ ರೀತಿ ಪರಿಶ್ರಮಪಡಬೇಕೆಂದು, ನನ್ನ ರಾಜ್ಯದ ಗಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಜನರೂ ಇದನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಮತ್ತು ಈ ಪರಿಶ್ರಮವು ಬಹುಕಾಲ ನಡೆಯುವಂತಾಗಬೇಕೆಂದು ಈ ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ನಾನು 256 ರಾತ್ರಿಗಳನ್ನು ಸಂಚಾರದಲ್ಲಿ ಕಳೆದಾಗ ಹೊರಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯನು ಇನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ: ತಾಯಿತಂದೆ ಮತ್ತು ಹಿರಿಯರ ಅಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕು. ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ದಯೆ ತೋರಿಸಬೇಕು. ಇಂತಹ ಧರ್ಮಗುಣಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಅದರಂತೆ ಶಿಷ್ಯನು ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಗೌರವ ತೋರಿಸಬೇಕು. ಇದು ಪುರಾತನವಾದ ನಿಯಮವಿದ್ದ ದೀಪರ್ಥ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗುವುದು. ಈ ರೀತಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. (ಈ ಶಾಸನ) ಲಿಪಿಕಾರ ಚಪಡದಿಂದ ಬರೆಯಲಷ್ಟಿತು.”

ಲಘು ಶಿಲಾಶಾಸನ II (ಎರಗುಡಿ ಪಾಠ) ಅನಂತಪುರ ಜಿಲ್ಲೆ, ಅಂದ್ರಪ್ರದೇಶ

“ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯ ಹೀಗೆ ಆಜ್ಞಾಪ್ತಿಸುತ್ತಾನೆ. ನಾನು ಉಪಾಸಕನಾಗಿ ಎರಡೂವರೆ ವರ್ಷ ದಾಟಿದೆ. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ (ಧರ್ಮಾರಚರಣಯಲ್ಲಿ, ಪ್ರಜಾರದಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ). ಆದರೆ ಇಂದಿಗೆ ಒಂದು ವರ್ಷಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲದಿಂದ (ಬೌದ್ಧ ಭಿಕ್ಷು) ಸಂಘದೊಂದಿಗೆ ಹತ್ತಿರದವನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಮತ್ತು (ಧರ್ಮಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ) ಉತ್ಸಾಹವಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಯಾರು ದೇವತೆಗಳೂಡನೆ ಬೆರೆತುಕೊಂಡಿರಲ್ಲವೋ ಅವರೆಲ್ಲ ಈಗ ದೇವತೆಗಳೂಡನೆ ಬೆರೆತುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ನನ್ನ (ಧರ್ಮ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ) ಪರಿಶ್ರಮದ ಫಲ. (ನಿಜಕ್ಕೂ) ಇದರ ಲಾಭವನ್ನು ಸಿರಿವಂತರಹ್ಯೆ ಅಲ್ಲ, ಬಡವನಾಗಿದ್ದರೂ (ಧರ್ಮ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ) ಉತ್ಸಾಹಿ ಆದರೆ, ಆತನು ಸಹ ಸ್ವರ್ಗಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ (ನನ್ನಿಂದ) ಈ ಘೋಷಣೆಯು ಹೊರಡಿಸಲಷ್ಟಿತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬಡವನು, ಬಲ್ಲಿದನು (ಧರ್ಮಾರಚರಣಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾರದಲ್ಲಿ) ಈ ಯತ್ನದಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಉತ್ಸಾಹಭರಿತರಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು. ಮತ್ತು ನನ್ನ ನೆರೆಯ ರಾಜ್ಯದ ಜನರು ಸಹ ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದಿರತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ನನ್ನ ಪರಿಶ್ರಮದ ಫಲವು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಉಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಇದರ ಒಂದೂವರೆ ಪಟ್ಟಿ ಹೆಚ್ಚಾಗತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ರಾಜಾಜ್ಯಯು ನಾನು 256 ರಾತ್ರಿ (ದಿನ) ದೇಶಸಂಚಾರ ದಲ್ಲಿದಾಗ ಹೊರಡಿಸಲಷ್ಟಿತ್ತದೆ.”

ಲಘು ಶಿಲಾಶಾಸನ III (ರಾಜುಳ - ಮಂಡರಗಿ ಪಾಠ)

ಅಂದ್ರಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಗುಂಟಕಲ್ಲು-ಭೇಜವಾಡ ರೈಲು ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಪುಗ್ಗಲಿ ರೈಲ್ಸ್ ನಿಲ್ಲಾಣದ ಹತ್ತಿರ ದೊರೆತ ಶಿಲಾಲೇಖನದ ಕನ್ನಡಾನುವಾದವು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿದೆ:

“ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯ ಹೀಗೆ ಅಜ್ಞಾಪ್ತಿಸುತ್ತಾನೆ. ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೋ ಹಾಗೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ಅಜ್ಞೆಯನ್ನು ರಜ್ಜುಕರಿಗೆ (ಅಧಿಕಾರಿಗೆ) ಹೊರಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆತನು ಈ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನತೆಗೂ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೂ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಅದೇರಿತಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ಹಿರಿಯರ ಅಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ತಾಯಿ ತಂದೆಯರ ಅಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮೇಲೆ ದಯೆ ತೋರಬೇಕು. ಪ್ರತಿಯೋವನ ಸತ್ಯವನ್ನೇ ಮಾತನಾಡಬೇಕು. ಪ್ರತಿಯೋವನ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಶಂಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ತರಹ ನೀವು ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯನ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಬೇಕು. ಈ ರೀತಿ ಆನೆ ಸವಾರರಿಗೂ, ಲಿಪಿಕಾರರಿಗೂ, ರಥ ಓಡಿಸುವವರಿಗೂ ಹಾಗೂ ಭಾಷ್ಯಾ ಆಚಾರ್ಯರಿಗೂ ಅಜ್ಞೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ನೀವು ಅವರ ಶಿಷ್ಯರಿಗೂ ಪುರಾತನತತ್ವಕ್ಕೆ ಅನುಸರಿಸಿ ತಿಳಿಯಪಡಿಸಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕು. ಗುರುವಿಗೆ ಇದ್ದ ಗೌರವ ನಿಜಕ್ಕೂ ಇದರಲ್ಲಿದೆ ಮತ್ತು ಈ ಅಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ತತ್ವವನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರ ಪುರುಷ ಬಂಧುಗಳಿಗೂ ಮತ್ತು ಅವರ ಸ್ತೋಂಧು ಬಂಧುಗಳಿಗೂ ಸರಿಯಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರ ಬಂಧುಗಳು ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಪುರಾತನ ಸಂಪೂರ್ಣಾಯದಂತೆ ಕಲಿಸಬೇಕು. ಈ ರೀತಿ ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಕಲಿಸುವುದರದಿಂದ (ಈ ಅಜ್ಞೆಯ ಅರ್ಥವು) ಅವರಲ್ಲಿ ಅಪಾರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವುದು. ಹೀಗೆ ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯ (ಅಶೋಕ)ನು ಅಜ್ಞಾಪ್ತಿಸುತ್ತಾನೆ.”

ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳು

ಶ್ರೀ ಡಿ.ಸಿ. ಸರಕಾರ, ಇವರು ಬರೆದ “ಇನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ಅಶೋಕ”, ಭಾರತ ಸರಕಾರ ವಾತಾವ ಮತ್ತು ಮಾಹಿತಿ ಇಲಾಖೆ, ದೇಹಲಿ ಇವರು 1987ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಪಡಿಸಿದ ಮತ್ತು ನಂತರದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅವಶೇಷಕೆಯ ಕನ್ನಡಾನುವಾದವು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿದೆ.

ಶಿಲಾಶಾಸನ I (ಗಿರಿನಾರ ಪಾಠ)

“ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಈ ಶಾಸನವು ರಾಜ ಪ್ರಿಯದರ್ಶಿ ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯ (ಅಶೋಕ)ನಿಂದ ಬರೆಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ”.

ಇಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಣಿ ವಥೆ ಆಗಕೊಡದು ಮತ್ತು ಮೋಜಿನ ಹಬ್ಬದ ಕೂಟಗಳಾಗಬಾರದು. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಹಬ್ಬಕೂಟಗಳಲ್ಲಿ ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯನು ಅನೇಕ ಅನಿಷ್ಟಕನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಆದರೂ ಒಂದು ಹಬ್ಬದ ಸಂತೋಷಕೊಟಿವು ಉತ್ತಮವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಪ್ರಿಯದರ್ಶಿ ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯನು ಬಗೆಯುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಿಯದರ್ಶಿ ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯನ ಪಾಕಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಂಸದ ಸಾರಿಗಾಗಿ ಪ್ರತಿದಿನ ನೂರಾರು ಸಾವಿರಾರು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸಂಹಾರ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ (ಈಗ) ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿಸುವಾಗ ಮಾಂಸದ ಸಾರಿಗಾಗಿ ಪ್ರತಿದಿನ ಮೂರು ಜೀವಿಗಳ ವಥೆ ಮಾತ್ರ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ಎರಡು ಪ್ರಕಿಗಳು (ನವಿಲು) ಮತ್ತು ಒಂದು ಮೃಗ. ಈ ಪ್ರಾಣಿಯ ಸಹ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲ. ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಮೂರು ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ.”

ಶಿಲಾಶಾಸನ II (ಗಿರಿನಾರ ಪಾಠ)

“ರಾಜ ಪ್ರಿಯದರ್ಶಿ ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯನ ರಾಜ್ಯಾಧ್ಯಂತ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ನೇರ ರಾಜ್ಯಗಳಾದ ಹೋಡ, ಪಾಂಡ್ಯ ಹಾಗೂ ಸತಿಪುತ್ರ ಮತ್ತು ತಾಮ್ರಪರ್ಣಿ ಮತ್ತು ಅಂತಿಯೋಕ ರಾಜನ ಯವನ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅಂತಿಯೋಕ ರಾಜನ ನೇರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಿಯದರ್ಶಿ ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯನು ಎರಡು ತರಹದ ಜೀಷಧೋಪಚಾರವನ್ನು ವನ್ನುಷ್ಟಿಗಾಗಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಜೀಷಧಿಗಳ ಗಿಡಮೂಲಿಕೆಗಳು ಮನುಷ್ಯರ ಉಪಚಾರಕ್ಷಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಉಪಚಾರಕ್ಷಾಗಲಿ ಒದಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಆ ಜೀಷಧಿ ಗಿಡಮೂಲಿಕೆಗಳನ್ನು ಆಮದು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲಿಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ನೆಟ್ಟು ಬೆಳೆಸುವುದನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಅದೇರೀತಿ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಹಣ್ಣು ಹಂಪಲುಗಳು ಬೆಳೆಯದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಆ ಹಣ್ಣು

ಹಂಪಲುಗಳ ಸಸಿಗಳನ್ನೂ ಆಮದು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳನ್ನು ನೆಟ್ಟು ಬೆಳೆಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ, ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ನೇರಳನ್ನು ನೀಡುವ ಗಿಡಮೂಲಿಕೆಗಳನ್ನು ರಸ್ತೆಯ ಎರಡೂ ಬದಿಗಳಲ್ಲಿ ನೇಡಲಾಗಿದೆ, ಮತ್ತು ಪಿಪಾಸೆಯನ್ನು ನೀಗಿಸಲು ಭಾವಿಗಳನ್ನು ಅಗೆಸಲಾಗಿದೆ.”

ಶಿಲಾಶಾಸನ III (ಗಿರಿನಾರ ಪಾಠ)

“ರಾಜ ಪ್ರಿಯದರ್ಶಿ ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯನು ಹೀಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸುತ್ತಾನೆ. ನನ್ನ ಪಟ್ಟಾಫಿಷೆಕದ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಈ ನನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯು ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಹೊರಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ನನ್ನ ರಾಜ್ಯಾಧ್ಯಂತ ರಜ್ಜುಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಪ್ರತಿ ಇದು ವರ್ಷಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಅಧಿಕೃತ ತಪಾಸಣೆಗಾಗಿ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಇತರ ಕರ್ತವ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ಹಾಗೂ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುವುದಕ್ಕೂಸ್ವರ ಪರ್ಯಾಟನೆ ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮಾತಾಪಿತರ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದು ಸ್ತುತಿ. ಬಂಧು-ಮಿತ್ರರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಸಮಾಂ-ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಉದಾರವಾಗಿರುವುದು ಮತ್ತು ಸುಪರಿಚಿತರಾಗಿರುವುದು ಪ್ರಶಂಸನೀಯ. ಜೀವಿಗಳನ್ನು ವಥೆ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಕಡಿಮೆ ಹಿಡಿದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ಯೋಗ್ಯ. ಸಚಿವ ಸಂಪುಟವು ನನ್ನ ಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ, ವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆ ಈ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸತಕ್ಕದ್ದು.”

ಶಿಲಾಶಾಸನ IV (ಗಿರಿನಾರ ಪಾಠ)

“ಈ ಹಿಂದೆ, ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಸಮಯದಿಂದ ಜೀವಿಗಳನ್ನು ವಧಿಸುವುದು, ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುವುದು, ಬಂಧು ಬಳಗದವರಿಗೆ ಅಗೋರವವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಮಾಂರಿಗೆ ಪೂಜ್ಯ ಭಾವನೆಯನ್ನು ತೋರಿದುರುವುದು ಇಂಡಿತವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿತ್ತಲ್ಲಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇಂದು ರಾಜ ಪ್ರಿಯದರ್ಶಿ ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯನು ಧರ್ಮನಗಾರಿಯನ್ನು ಬಡಿಯುವುದರಿಂದ ಧರ್ಮವು ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳುಹಿತಿದೆ. ಜೀವಿಗಳನ್ನು ವಧಿಸುವುದರಿಂದ ವಿರಶಾಗಿರುವುದು, ಬಂಧುಗಳಿಂದ ಗೌರವವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಮಾಂರಿಗೆ ಪೂಜ್ಯ ಭಾವನೆಯನ್ನು ತೋರುವುದು, ತಾಯಿ ತಂದೆಯರ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದು, ಹಿರಿಯರ ಆಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿರುವುದು ಹೆಚ್ಚಿತ್ತಲಿದೆ. ಈ ಹಿಂದೆ ಜನರಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗದ ರಥವನ್ನೂ, ಸ್ವರ್ಗದ ಆನೆಯನ್ನೂ

ತೋರಿಸುವುದರಿಂದಾಗಲಿ ಕೆಂಡದ ನರಕವನ್ನು ಮತ್ತು ಅನೇಕ ಸ್ವರ್ಗ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೂ ತೋರಿಸುವುದರಿಂದಾಗಲೇ, ಯಾವುದು ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೋ ಅದು ಇಂದು ರಾಜ ಪ್ರಿಯದಶೀ ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯನು ಧರ್ಮವನ್ನು ಒಂದು ಶ್ರೇಣಿಯಲ್ಲಿ ಬೋಧಿಸುವುದರಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಏಲಿನಂತೆ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯು ವೃದ್ಧಿಗೊಳ್ಳಹೆತ್ತಿದೆ. ಮತ್ತು ರಾಜ ಪ್ರಿಯದಶೀ ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯನು ಈ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯನ್ನು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹೊಗುವನು. ಇನ್ನೂಮುಂದೆ ಪ್ರಿಯದಶೀ ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯನು ಮಕ್ಕಳು, ಮೊಮ್ಮೆಕ್ಕಳು ಮತ್ತು ಮರಿಮೊಮ್ಮೆಕ್ಕಳು ಸ್ತುತಿ ಧರ್ಮದಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ನೀತಿವಂತರಾಗಿ ಜನರಿಗೆ ಧರ್ಮವನ್ನು ಕಲಿಸುವರು, ಮತ್ತು ಜಗತ್ತು ಪ್ರಳಯವಾಗುವವರೆಗೂ ಧರ್ಮವನ್ನು ವರ್ಧಿಸುವರು. ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಧರ್ಮಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡುವುದು ಆದ್ಯಕರ್ತವ್ಯ. ಆದರೆ ಯಾವನು ನೀತಿಭ್ರಷ್ಟನೋ, ಆತನಿಗೆ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯು ಸುಲಭ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಾರದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆಗೊಳಿಸಲಾರದೆ ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು ಉತ್ತಮ. ಈ ಶಾಸನವನ್ನು ಮುಂದಿನ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಏನೆಂದರೆ, ಧರ್ಮದ ಉನ್ನತಿಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಧರ್ಮದ ಅವನತಿಯ ಮುಖಿಭಾವ ಅಲ್ಲ. ಈ ಶಾಸನವು ಪ್ರಿಯದಶೀ ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯನಿಂದ ತನ್ನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕದ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಶಿಲಾಶಾಸನ V (ಮಾನಶವರ ಪಾಠ)

“ರಾಜ ಪ್ರಿಯದಶೀ ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯನು ಹೀಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇತರಿಗೆ ಕುಶಲವಾದುದನ್ನು ವಾಡುವುದು ಕಷ್ಟಕರ. ಯಾವನು ಇತರಿಗೆ ಕ್ಷೇಮವಾದುದನ್ನು ಮಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾನೋ ಆತನು ಕೂಡಲೇ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ, ಅನೇಕ ಕುಶಲ ಕರ್ಮಗಳು ನನ್ನಿಂದ ನಿವರ್ಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟವೇ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳು, ಮೊಮ್ಮೆಕ್ಕಳು, ಮರಿಮೊಮ್ಮೆಕ್ಕಳು ಮತ್ತು ಅವರ ಮುಂದಿನ ಸಂತತಿಯು ಜಗತ್ತು ಪ್ರಳಯ ಆಗುವವರೆಗೆ ಇದೇ ತೆರನಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಸುವರು ಮತ್ತು ಅವರು ಸತ್ಯವಾದುದನ್ನು ಮಾಡುವರು. ಆದರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾವನಾದರೂಬ್ಬ ಅಣುಮಾತ್ರ ತೋರೆಯುತ್ತಾನೆಯೋ ಆತನು ಅಪ್ರತಂಸನೀಯವಾದುದನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಪಾಪವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಸರಳ ಸತ್ಯ. ಹಿಂದೆ ಕಳೆದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಮಹಾಮಾತ್ರಾ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಇದ್ದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕದ ಹದಿಮೂರು ವರ್ಷಗಳಾದ ಮೇಲೆ ನಾನು ಈ ಧರ್ಮಮಹಾಮಾತ್ರರ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು

ಧರ್ಮಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿ ಹಾಗೂ ಧರ್ಮದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಾಗಿ ಮತ್ತು ಧರ್ಮನಿಷ್ಠೆ ಯಿಳ್ಳುವರ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ, ಸುಖಿಕ್ಕಾಗಿ ಯವನರ, ಕಾಂಘೋಜರ ಮತ್ತು ಗಾಂಧಾರ ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರರ, ಪ್ರೇತೀನಿತರರ (ಬುಡಕಟ್ಟಿ ಜನರ ವಂಶಜರು) ಮತ್ತು ನನ್ನ ಪೆಟ್ಟಿಮ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಜನರ ಸರ್ವಧರ್ಮ ಪಂಥಗಳ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ದಾಸಕರ್ಮಚಾರಿ ಜನರ ಮತ್ತು ಆಯರ (ವರ್ತಕರ, ಕೃಷಿಕರ) ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮತ್ತು ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ಅದೇರೀತಿ ನಿರಾಶ್ರಿತರ ಹಾಗೂ ವೆಂಪ್ಪಿನವರೆ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೂ ಸುಖಿಕ್ಕಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯವಿರತರಾಗಿರುವರಲ್ಲದೆ, ಧರ್ಮದಂತೆ ವರ್ತಿಸುವ ಶೈದಿಗಳನ್ನು ಸಂಕೋಳಿಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದೇರೀತಿ ಅವರು (ಕಾರಾಗ್ಯಹದಲ್ಲಿದ್ದ) ಶೈದಿಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಕಾರ್ಯ ಜರುಗಿಸುತ್ತಾರೆ : ಏನೆಂದರೆ ಬಹುಸಂತಾನದ ಹೊರೆಹೊತ್ತ ಶೈದಿಗಳಿಗೆ ಹಣ ಹಂಚುವುದನ್ನು ಇತರರ ಪ್ರಜೋದನೆಯಿಂದ ಅಪರಾಧ ಎಸಗಿದ ಶೈದಿಗಳನ್ನು ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಮತ್ತು ಮುಖಿನ ಶೈದಿಗಳನ್ನು ಬಂಧನ ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸುವುದನ್ನು ಅವರು ಅಲ್ಲಿ, ಇಲ್ಲಿ, ಎಲ್ಲಿಡೆ ಎಲ್ಲ ಗ್ರಾಮ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನನ್ನ ಸಹೋದರ ಸಹೋದರಿಯರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯೋನ್ನಲ್ಲಿರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಧರ್ಮಮಹಾಮಾತ್ರರ ನನ್ನ ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲಡೆಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮನಿಷ್ಠೆಯಿಳ್ಳುವರೊಂದಿಗೆ ಇದ್ದು, ಓವನು ಧರ್ಮದ ಕಡೆಗೆ ವಾಲಿರುವನೋ, ಓವನು ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತಗೊಂಡಿರುವನೋ, ಅಥವಾ ಓವನು ಧರ್ಮಕ್ಕಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುವನೋ ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ತೋಡಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಧರ್ಮಸಂಬಂಧಿ ದಾಖಲೆಯನ್ನು ಈ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ (ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ) ಬರೆಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಇದು ಚಿರಕಾಲ ಉಳಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಪೀಠಿಗೆಯು ಇದನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲಿ ಎಂದು.”

ಶಿಲಾಶಾಸನ VI (ಗಿರಿನಾರ ಪಾಠ)

“ರಾಜ ಪ್ರಿಯದಶೀ ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯನು ಹೀಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಹಿಂದೆ ಕಳೆದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಕಾರ್ಯಭಾರದ ವ್ಯವಹಾರಗಳು ನಡೆಯತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಅಥವಾ (ಯಾವುದೇ ಫಟನೆ ರಾಜನಿಗೆ) ಎಂದೂ ವರದಿ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಕಳಗಿನಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ವರದಿಗಾರನು ಯಾವುದೇ ಪ್ರಜಾಕಾರ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ, ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಉಟ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗಲಿ (ಅಥವಾ), ವಾಯು ವಿಹಾರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾಗ ಆಗಲಿ (ಅಥವಾ), ಅಂತೆಪುರದ ಶಯ್ಯಾಗಾರದಲ್ಲಿ

ಇದ್ವಾಗಾಗಲಿ (ಅಥವಾ), ರಥಮ ಮೇಲೆ ಇದ್ವಾಗಾಗಲಿ (ಅಥವಾ), ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗಲೀ ನನಗೆ ವರದಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಈಗ ನಾನು ಪ್ರಜಾಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ನಿರತನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಮತ್ತು ಯಾವಾಗೆ ನಾನು ಅನುದಾನದ ಬಗ್ಗೆ, ಜಾಹಿರನಾಮೆ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ಮಹಾಮಾತ್ರರ ಕಾರ್ಯ ಒತ್ತಡದ ಬಗ್ಗೆ ಮೌಲಿಕ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವೆನೋ, ಯಾವುದು ಸಚಿವ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಜ್ಯಾಸ್ವದವಾಗುವುದೋ ಅಥವಾ ಮಂಡಲ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಚಚೆಂಗೆ ಬರುವುದೋ (ಯಾವುದೋಂದು ಸಂಗತಿಯ ಪರವಾಗಿ) ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೂಡಲೇ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ, ಯಾವುದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ತಿಳಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಹೀಗೆ ನಾನು ಆಜ್ಞಾಪ್ರಸಿದ್ದೇನೆ. ನಾನು ನನ್ನ ಪರಿಶ್ರಮಕ್ಕೆಯಾಗಲಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರಜಾಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಎಂದು ಸಂತೃಪ್ತಗೊಂಡಿಲ್ಲ. ಸಕಲ ಜನಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದೇ ನನ್ನ ಆದ್ಯಕರ್ತವ್ಯ ಎಂದು ನಾನು ಒಗೆಯುತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ ಪರಿಶ್ರಮವು, ಜನಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ತ್ವರಿಸಗೊಳಿಸುವುದು ಅದರ ಮೂಲದಲ್ಲಿದೆ. ನಿಜಕ್ಕೂ ಪ್ರಜಾಕಲ್ಯಾಣ ವರ್ಧನೆ ಬಿಟ್ಟಿರ್ದೆ ನನಗೆ ಬೇರೆ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಾವುವೂ ಇಲ್ಲ. ನಾನು ಯಾವುದೇ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರೂ ಅದು ಸಕಲ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ನನ್ನ ಖಣವನ್ನು ತೀರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಅವರು ಮುಂದಿನ ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವರ್ಗಸುಖವನ್ನು ಹೊಂದಲಿ ಎಂದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಶಾಸನವು ನನ್ನಿಂದ (ಬಂಡಿಗಲ್ಲು ಮೇಲೆ) ಬರೆಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇದು ಬಹುಕಾಲ ಉಳಿಯಲಿ, ಮತ್ತು ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳು, ಮೊಮ್ಮೆಕ್ಕಳು ಜನ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸಲಿ. ನಿಜಕ್ಕೂ ತನ್ನ ಪರಿಶ್ರಮ ಇಲ್ಲದೇ ಇದನ್ನು ನೇರವೇರಿಸುವುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ.”

ಶಿಲಾಶಾಸನ VII (ಶಾಹಬರ್ಹುರಿ ಪಾಠ)

“ರಾಜ್ಯಾಂತ್ರಿಯದರ್ಶಿ ದೇವಾನಂಭಿಯನು ಹೀಗೆ ಆಂತಿಸುತ್ತಾನೆ. ಎಲ್ಲ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪಂಥದವರು ನನ್ನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದೇಶದಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯಮತ್ಯದಿಂದ ಇರಬೇಕು. ನಿಜಕ್ಕೂ ಎಲ್ಲರೂ ಆತ್ಮನಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿದ್ದ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೂ ಜನರು ವಿವಿಧ ಮನೋವೃತ್ತಿಯವರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅಭಿರುಚಿಯಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಪರಿಪೂರ್ಣ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ಕರ್ತವ್ಯನಿರತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಓವನು ನಿಷ್ಕರ್ಷಪಾತವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಆತನು ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿರಿಸದಿದ್ದರೆ ಮನಃಶುದ್ಧಿಕರಿಸದಿದ್ದರೆ ಕೈತಜ್ಜಭಾವದವನಾಗಿದ್ದರೆ (ಮತ್ತು) ಧರ್ಮನಿಷ್ಠೆಯಳ್ಳವನಾಗದಿದ್ದರೆ ಅಂಥವನು ನಿಷ್ಪಯೋಜಕ.”

ಶಿಲಾಶಾಸನ VIII (ಗಿರಿನಾರ ಪಾಠ)

“ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅರಸರು ದೇವಾನಂಭಿಯನೆಂದು ಬಿರುದು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಸಂತೋಷಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರವಾಸಕ್ಕೆ ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಆ ಪ್ರಯಾಣದಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಯಾಡುವದರಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಇತರ ವಿನೋದಾವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವುದರಿಂದ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಗ ಪ್ರಿಯದರ್ಶಿ ದೇವಾನಂಭಿಯನು ತನ್ನ ಪಟ್ಟಾಭಿಪ್ರೇಕದ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಸಂಭೋಧಿಗೆ (ಬುದ್ಧಗಯಾಕ್ಕೆ) ದರ್ಶನವನ್ನಿತ್ತನು. ಈ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳು ಧರ್ಮಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡವು. ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಗತಿಗಳು ಕೇಗೂಡಿದವು, ಏನೆಂದರೆ ಸಮಣರ-ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ದರ್ಶನವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ದಾನವನ್ನು ನೀಡುವುದು ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಹಣವನ್ನೂ ದಗಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನರನ್ನು ಕಾಣುವುದು, ಅವರಿಗೆ ಧರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದು, ಅವರೊಡನೆ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸುವುದು, ಇದೇ ಪ್ರಿಯದರ್ಶಿ ದೇವಾನಂಭಿಯನಿಗೆ ಮಹಾ ಆನಂದವನ್ನೀಯುತ್ತದೆ. ಆತನ ಇತರ ಸಂತೋಷಗಳು ಗೌಣವಾಗಿರುತ್ತವೆ.”

ಶಿಲಾಶಾಸನ IX (ಮನಸೆಹರ ಪಾಠ)

“ರಾಜ ಪ್ರಿಯದರ್ಶಿ ದೇವಾನಂಭಿಯನು ಹೀಗೆ ಆಜ್ಞಾಪ್ರಸಿದ್ದಾನೆ. ಜನರು ರೋಗದಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಮಗನ ಮದುವೆ ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿ, ಮಗಳ ಮದುವೆ ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿ, ಶಿಶುಗಳ ಜನಿಸಿದಾಗ ಮತ್ತು ಪ್ರವಾಸಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವಾಗ ಅನೇಕ ಮಂಗಳ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ತರಹದ ಇತರ ಸಮಾರಂಭಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜನರು ಅನೇಕ ತರಹದ ಮಂಗಳ ಶಿಷ್ಟಾಚಾರಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಈ ತರಹದ ಸಮಾರಂಭಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸ್ತೀಯರು ಅನೇಕ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವು ಕ್ಷಮಾರ್ಥಾ ಅಥವಾ ಹಿಂನಾರ್ಥದವರು ಭಾಗಿಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಮಂಗಳಕರ ಶಿಷ್ಟಾಚಾರಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಆದರೆ ಮೇಲಿನ ಮಂಗಳ ಆಚಾರ ವಿಧಿಗಳು ನಿಜಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಧರ್ಮದಿಂದೊಡಗೊಡಿದ ಶುಭ ಶಿಷ್ಟಾಚಾರವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದರೆ ಅದು ಹೆಚ್ಚಿನ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಈ ಮಂಗಳ ಆಚಾರ ವಿಧಿಗಳಿಂದ ದಾಸಕರ್ಮಜಾರಿಗಳೆಂದನೆ ಸದ್ಗುರುನೆ, ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಗೌರವಾದರ, ಇತರ ಜೀವಿಗಳೊಡನೆ ಸನ್ನಡತೆ, ಸಮಣ-ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಉದಾರತನ ಇವುಗಳೇ ಹಾಗೂ ಇಂಥವುಗಳೇ ಧಾರ್ಮಿಕ ಶುಭ ಆಚರಣೆ ವಿಧಿಗಳು. ಆದ್ದರಿಂದ

ಓವರನು ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ತಂದೆಯಾಗಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ಮಗನಾಗಿರಬಹುದು, ಭ್ರಾತ್ಯ ಆಗಿರಬಹುದು, ಗೆಳೆಯನಾಗಿರಬಹುದು, ಪರಿಚಿತದವನಗಿರಬಹುದು, ನೇರೆಹೊರೆಯವನಾಗಿರಬಹುದು. ಆತನು ಹೀಗೆ ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಬೇಕು. ಈ ತರಹದ ಧರ್ಮದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಪ್ರತಾಚರಣೆಯು ಉತ್ತಮವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು. ಆತನು ತನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳು ಈಡೇರುವವರೆಗೆ ಹೀಗೇ ಆಚರಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಇಚ್ಛೆಗಳು ಈಡೇರಿದ ನಂತರ ಪದೇ ಪದೇ ಹೀಗೆ ಆಚರಿಸುವೆನೆಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಗ್ಯಾಬೇಕು. ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಮಂಗಳ ಪ್ರತಾಚರಣೆಯ ಬೆಲೆಯು ಅನ್ವಯವಾದುದು. ಅಕ್ಸಾತ್ ಒಬ್ಬನು ಅದರಿಂದ ಇಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು. ಒಬ್ಬನು ಯಾವುದೇ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಪಡೆಯಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಕಾರ ವಿಧಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸಿದ್ದಾಗ್ಯೋ ಇಹದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳು ಈಡೇರಿದೇ ಇರಬಹುದು. ಆದರೆ ಓವರನು ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಕಾರ ಆಚರಣೆಗಳಿಂದ ಇದೇ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪಡೆದವನಾದರೆ ಆತನು ಈ ಎರಡೂ ಫಲಗಳನ್ನು ಪಡೆದವನಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇಷ್ಟಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪೃಣಿಪ್ರಾಪ್ತಿ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ.”

ಶಿಲಾಶಾಸನ X (ಗಿರಿನಾರ ಪಾಠ)

“ರಾಜ ಪ್ರಿಯದರ್ಶಿ ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲ ತಾನು ಹೇಳಿದಂತೆ ವರ್ತಮಾನದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ಧರ್ಮದ ತತ್ವದಂತೆ ಅವರು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಆತನಿಗೆ ಬೇರಾವ ಕಾರ್ಯಫಲದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಈ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಖ್ಯಾತಿಯಿಂದಾಗಲೀ, ಮರಣೋತ್ತರದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯೀಕಾರಿಯಿಂದಾಗಲೀ ಬರುವುದಲ್ಲ. ಈ ಒಂದು ವಿಷಯದಿಂದ ರಾಜಪ್ರಿಯದರ್ಶಿ ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯನು ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ. ರಾಜಪ್ರಿಯದರ್ಶಿ ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯನು ಸಾಹಸಪಡುವುದೇನೆಂದರೆ ಅವೆಲ್ಲದರ ಪರಿಣಾಮ ಜನರ ಸುಖ ಸಂತೋಷಗಳಾಗಿ ಮತ್ತು ಅವರು ಕಷ್ಟರಹಿತರಾಗಿರಲಿ ಎಂದು. ಮತ್ತು ಯಾವುದು ಪಾಪವೋ ಅದೇ ಕಲ್ಪ. ಬಡವರು ಮತ್ತು ಸಿರಿವಂತರು ಬೇರೆ ಹೇತುಗಳಿಂದ ತ್ಯಾಗಿಗಳಾಗಲು ಯತ್ನಶೀಲರಾಗದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಲು ನಿಜಕ್ಕೂ ಕಷ್ಟಕರ. ಈ ಎರಡೂ ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಂತರಿಗೆ ಇದನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಇನ್ನೂ ಕಷ್ಟಕರ.”

ಶಿಲಾಶಾಸನ XI (ಕಲ್ಲಿ ಪಾಠ)

“ರಾಜಪ್ರಿಯದರ್ಶಿ ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯನು ಹೀಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸುತ್ತಾನೆ, ಧರ್ಮಕಾಣಿಕೆಯಂತೆ ಬೇರಾವ ಕಾಣಿಕೆ ಇಲ್ಲ. ಧರ್ಮದಿಂದ ಆದ ಪರಿಚಯಕ್ಕಿಂತ ಬೇರಾವ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲ. ಅಧರ್ಮದಿಂದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬೇರೆಗಳಿಸುವ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಬೇರಾವ ಕಾರ್ಯ ಇಲ್ಲ. ಧರ್ಮದಂಥಮದೊಂದು ಬೇರೋಂದಿಲ್ಲ. ಈ ಸಂಗತಿಗಳು ಅವುಗಳನ್ನೂಳಗೊಂಡಿದೆ. ಏನೆಂದರೆ, ದಾಸ-ಆಳುಗಳೊಡನೆ ಸದ್ರೂಪನೆ, ತಾಯಿತಂದೆಗಳ ಆಜ್ಞಾಪಾಲನೆ, ಮಿಶ್ರಪರಿಚಿತರಿಗೆ, ಬಂಧುಭಳಗ ದವರಿಗೆ ಉದಾರತನ, ಹಾಗೆಯೇ ಸಮಾಜ-ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ ಸಹ ಮತ್ತು ಜೀವಿಗಳ ಹತ್ಯೆಯಿಂದ ವಿರತನಾಗಿರುವುದು; ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಓವರನ ವಿಶ್ಲೇಷಣಿಗೆ ಮತ್ತು ಆಗಿರಬಹುದು, ಸುತನಾಗಿರಬಹುದು, ಭ್ರಾತ್ಯವಾಗಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ಪರಿಚಯದವನಾಗಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ನೇರೆಹೊರೆಯವನು ಕೂಡ ಆಗಿರಬಹುದು. ಆತನು ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು - ‘ಇದೇ ಘನವಂತಿಕೆ, ಇದನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕು’ ಎಂದು. ಆತನು ಈ ರೀತಿ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಧರ್ಮಕಾಣಿಕೆಯ ಫಲವಾಗಿ ಇಹದಲ್ಲಿ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಪರದಲ್ಲಿ ಪೃಣಿವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.”

ಶಿಲಾಶಾಸನ XII (ಶಾಹಬರ್ಹೂರ ಪಾಠ)

“ರಾಜ ಪ್ರಿಯದರ್ಶಿ ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯನು ಸಕಲ ಧರ್ಮದವರನ್ನು ಸಮಾಜದವರನ್ನು, ಅವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಆಗಿರಬಹುದು, ಗೃಹಸ್ಥರಾಗಿರಬಹುದು, ಎಲ್ಲರನ್ನು ವಿವಿಧ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನಿತ್ತು ಗೌರವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯನು ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ನೀಡುವುದನಾಗಲಿ ಜನರನ್ನು ಗೌರವಿಸುವುದನಾಗಲಿ ಈ ಮುಂದಿನದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬಹುಮಾಲ್ಯದ್ದಂಡು ಪರಿಗಳಿಸುವುದಲ್ಲ. ಏನೆಂದರೆ ಸಕಲ ಮತದವರಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದ ಮೂಲತತ್ವ ಬೆಳೆಯಬೇಕು. ಆದರೆ ಇದರ ಮೂಲ, ವಾಣಿ ಸಂಯಮದಲ್ಲಿದೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ತನ್ನ ಮತವನ್ನು ಶಾಖಾಸದಿರುವುದು ಮತ್ತು ಅಶುಭ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಇತರ ಮತಗಳನ್ನು ಹೀನವೆಂದು ಹಳೆಯದಿರುವುದು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೋಂದು ಉಚಿತ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅದು ಮಿತವಾಗಿರಬೇಕು. ಇದಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಮತಗಳನ್ನು (ಎಲ್ಲ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ) ತುಂಬ ಗೌರವಿಸಬೇಕು. ಒಬ್ಬನು ಈ ರೀತಿ ವರ್ತಿಸಿದ್ದಾದರೆ ಆತನು ತನ್ನ ಮತವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತಾನ್ನಲ್ಲದೇ ಇತರ ಮತಗಳಿಗೂ ಉಪಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಆತನು ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿದರೆ ಅವನು ತನ್ನ ಮತಕ್ಕೆ ಆಫಾತವನ್ನು ತರುತ್ತಾನೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಇತರ ಮತಗಳಿಗೂ ಕೇಡನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಯಾವನು ತನ್ನ ಮತಕ್ಕೆ

ಸತ್ಯೀತ್ಯ ತರುವನೆಂದು ಅದಕ್ಕೇ ಅಂಟಿಕೊಂಡು, ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ, ಇತರ ಮತಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದರೆ ಆತನು ನಿಜಕ್ಕೂ ತನ್ನ ಮತಕ್ಕೇ ಫೋರ ಆಫಾತವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ವಾನಿ ಸಂಯಮ ಪ್ರಶಂಸನೀಯವಾದದ್ದು. ಕಾರಣ ಜನರು ಬೇರೆ ಧರ್ಮಗಳ ಮೂಲತತ್ವವನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕು ಮತ್ತು ಇತರರನ್ನು ಗೌರವಿಸಬೇಕು. ಇದೇ ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಾಗಿದ್ದ ಜನರು ಸಕಲ ಧರ್ಮಗಳ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಮನಗಂಡು ಪರಿಶುದ್ಧ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು. ಯಾರು ತಮ್ಮ ಮತಕ್ಕೇ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೋ ಅವರಿಗೆ ಇದನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಏನೆಂದರೆ ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯನು ಕಾಳಿಕೆಯನ್ನು ನೀಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮತ್ತು ಜನರನ್ನು ಗೌರವಿಸುತ್ತವುದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಮತದವರಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದ ಸಾರವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸುವುದೇ ಮಿಗಿಲಾದದ್ದು ಎಂದು ಬಗೆಯುತ್ತಾನೆ. ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಈ ಗುರಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲೋಸುಗ ನನ್ನ ಅನೇಕ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಕಾರ್ಯಮಗ್ನ ರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಮಹಾಮಾತ್ರರು ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮಹಾಮಾತ್ರರು ಅಂತಹವರದ ಸೀಯರ ಮೇಲ್ಮೀಚಾರಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ನನ್ನ ದನಕರುಗಳಿಗೆ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಹೆಲ್ಲು ಬೆಳೆಸುವುದರಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ನಾನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದಂತೆ ಇವರಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಕರಣೆಯ ಫಲವು ಪ್ರತಿಯೋವನನ ಪಂಥವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸುವದು ಮತ್ತು ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸತ್ಯೀತ್ಯಯನ್ನು ತರುವುದು ಅಗಿದೆ.”

ಶಿಲಾಶಾಸನ XIII (ಶಾಖಾರ್ಥಿ ಪಾಠ)

“ರಾಜ ಶ್ರೀಯದತ್ತಿ ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕದ ಎಂಟು ವರ್ಷಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಕಳಿಂಗ ದೇಶವು ಜಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಕಳಿಂಗ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಇವತ್ತು ಸಾವಿರ ಮನುಷ್ಯರನ್ನೂ, ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೂ ದೇಶದಿಂದ ಸೆರೆಹಿಡಿದು ಕೊಂಡೊಯಲಾಯಿತು. ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಜನರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಲಾಯಿತು. ಆ ಸಮರದಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅನೇಕಪಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಜನರು ಅಳಿದು ಹೋದರು. ಹೀಗೆ ಆದಮೇಲೆಯೇ ಕಳಿಂಗ ದೇಶ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾಂತಿಕಿತು. ಈಗ ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯನು ಧರ್ಮದ ಹಂಬಲಕ್ಕಾಗಿ ಹಾಗೂ ಜನರಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಧರ್ಮಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಕಾರಣ ಕಳಿಂಗ ದೇಶವನ್ನು ಜಯಿಸಿದಕ್ಕಾಗಿ ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯನು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪಡುವುದಕ್ಕೂಸ್ಥರ.

ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅಚ್ಯಯ ದೇಶವನ್ನು ಜಯಿಸುವಾಗ ಆದ ನರಹತ್ಯೆ, ಸಂಹಾರ, ಸಾವು ಮತ್ತು ದೇಶೋಚಾಷಣನೆ ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯನಿಗೆ ಈಗ ತುಂಬ

ನೋವನ್ನು ದುಃಖವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿವೆ. ಆದರೆ ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯ ನಿಗೆ ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಪಾರವಾದ ದುಃಖವನೆಂದರೆ ಆ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಿಯರಾದ ಸಮಣಿಗಳು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ, ಬೇರೆ ಮತಾವಲಂಬಿ ಗಳಿಗೂ ಗೃಹಸ್ಥರಿಗೂ ಯಾರು ಸದ್ಯಾಂಶಿಗಳಾಗಿದ್ದರೋ, ಯಾರು ಪಾವನ ಪುರುಷರ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರೋ, ತಾಯಿ-ತಂದೆಯರ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರೋ, ಹಿರಿಯರ ವಚನವನ್ನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರೋ, ಯಾರು ಗಳಿಯ-ಮಿತ್ರರಿಗೆ, ಪರಿಚಿತ-ಸಂಗಡಿಗರಿಗೆ ಮತ್ತು ಬಂಧು-ಬಳಗದವರಿಗೆ ಮತ್ತು ದಾಸ ಆಳಗಳಿಗೆ ಗೌರವ, ಶ್ರದ್ಧೆ, ಸನ್ಯಾಸವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೋ ಅವರಿಗೆ ಗಾಯಗೊಳಿಸಿದ್ದರಿಂದ, ಸಂಹರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಹಾಗೂ ದೇಶಭಷ್ಟರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ, ಮತ್ತು ಯಾರಿಗೆ ಅಂದರೆ ಗಳಿಯ-ಮಿತ್ರರಿಗೆ, ಸಂಗಡಿಗರಿಗೆ, ಬಂಧುಗಳಿಗೆ ಈ ದುರ್ದರ್ಶಿ ಸಂಭವಿಸಿತೋ, ಮತ್ತು ಯರು ಅವರಿಗೆ ವಾತ್ಯಲಭರಿತರಾಗಿದ್ದರೋ, ಯಾರ ಬಗ್ಗೆ ಜಾಗ್ರತೆಪಾಲಿಸಿದ್ದರೋ, ಈ ದುರದ್ವಷ್ಟ ಅವರಿಗೂ ಸಂಭವಿಸಿತು. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಈ ದೌಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಎಲ್ಲ ಮಾನವರೂ ಅನುಭವಿಸಿದರು. ಅದನ್ನು ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯನಿಂದ ಅಪಾರ ದುಃಖವನೆಂದು ಬಗೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಯವನ ದೇಶ ಹೊರತಾಗಿ, ಎಲ್ಲಿ ಈ ಎರಡು ವರ್ಣಗಳು ಅಂದರೆ ಸಮಣ-ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಇರದೇ ಇರುವ ಮತ್ತು ಜನರು ಒಂದಿಲ್ಲ ಒಂದು ಮತಕ್ಕೆ ನಿಷ್ಘಾವಂತರಾಗದೆ ಇರುವ ದೇಶವಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕಳಿಂಗ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಆದ ಸಂಹಾರ, ಸಾವು, ಸರೆಹಿಡಿಯುವಿಯಿಂದ ಆ ಎಲ್ಲ ಜನರಿಗೆ ಆದ ಒಂದು ನೂರಾಂಶ, ಒಂದು ಸಾವಿರಾಂಶ ದುಃಖವನ್ನು ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯನಿಂದ ಅಪಾರ ದುಃಖವನೆಂದು ಬಗೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈಗ ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯನು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ, ಏನೆಂದರೆ ಯಾವುದೇ ವ್ಯಕ್ತಿ ತನಗೆ ಆಫಾತಗ್ಯೇದರೆ, ಅಂಥವನಿಗೂ, ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದರೆ ಕ್ಷಮಾದಾನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು.

ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಕಾಡು ಜನರಿಗೂ ಅವರ ಕರ್ತವ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆತನು ವಿನಂತಿಸುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಬೋಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಏನೆಂದರೆ ತಾನು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಗೊಂಡಾಗ್ಯಾ ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯನು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾನೆ (ಅವರ ಅಪರಾಧಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೆ ದಂಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ). ಅಂದರೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ದಾರಿಯನ್ನು ಬದಲಿಸಿದರೆ, ಅವರ ಅಪರಾಧಕ್ಕೂ ಅವರನ್ನು ಹಕ್ಕೆ ಮಾಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಿಜಕ್ಕೂ ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯನು ಆ ಜೀವಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೀಗೆ ಬಯಸುತ್ತಾನೆ. ಏನೆಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ಗಾಯಗೊಳಿಸ

ದಿರುವುದು, ಅವರೊಡನೆ ಆತ್ಮಸಂಯಮ ನಡವಳಿಕೆ, ಅವರು ಅಪರಾಧ ವನ್ನೆಸಿದಾಗ ನಿಷ್ಕರ್ಷವಾದ ನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಅವರೊಡನೆ ಸೌಮ್ಯವಾದ ನಡವಳಿಕೆ.

ಆದ್ದರಿಂದ ಯಾವುದು ಧರ್ಮದಿಂದ ವಿಜಯವಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಆ ವಿಜಯವೇ ಶೈವಾಚಾರ್ಯರು ದೇವಾನಂತಿರನಿಂದ ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ವಿಜಯವನ್ನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾನಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದ ನೇರ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಂದರೆ ಆರುನುರು ಯೋಜನ ದೂರವಿದ್ದ ಯವನ, ರಾಜ ಅಂತ್ಯಯೋಕನು ಆಳತ್ತಿದ್ದ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಮತ್ತು ಅದರಾಚಿಗೆ ಇರುವ ನಾಲ್ಕು ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವುವು ತುಲುಮಯ, ಅಂತಿಕೇನಿ, ಮಾಕಾ ಮತ್ತು ಅಲೀಕಸಂದರ ಎಂಬ ರಾಜರುಗಳಿಂದ ಆಳಲ್ಪಡುವ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಕೋಡರು, ಪಾಂಡ್ಯರು ಇರುವರೋ ಹಾಗೂ ದೂರದ ತಾಮ್ರಪರ್ಣಿಯವರೆಗೂ ಸಾದಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅದೇರೀತಿ ದೇವಾನಂತಿರ ಪ್ರಭುವಿನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಯವನ, ಕಾಂಭೋಜ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನಾಭಕಾಸ ಹಾಗೂ ನಾಭಪಂಕ್ತಿಯರ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಭೋಜ-ಪ್ಯಾತ್ರಾನಿಕರ ದೇಶದಲ್ಲಿ (ವಂಶಸ್ಥರ ಅಥವಾ ಗಿರಿಜನ ಭೋಜರ) ಆಂದ್ರ ಹಾಗೂ ಪುಲಿಂದ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ದೇವಾನಂತಿರನಿಂದ ಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಧರ್ಮವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ದೇವಾನಂತಿರಯನ ಧರ್ಮದೂತರು ಎಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕಿಲ್ಲವೋ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ (ಜನರು) ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ, ರಾಜಾಜ್ಯರುನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದ ಬಗ್ಗೆ, ದೇವಾನಂತಿರನಿಂದ ಧರ್ಮ ಬೋಧನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೇಳಿದ್ದಾರೆ, ಹಾಗೂ ಅವರು ಧರ್ಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮುಂದೆಯೂ ಸಹ ಅವರು ಅನುಸರಿಸುವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಯಾವ ಜಯವನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಸಾಧಿಸಲಾಗಿದೆಯೋ ನಿಜಕ್ಕೂ ಅದು ಎಲ್ಲಿಡೆಯಲ್ಲೂ (ಗೆದ್ದವನಿಗೂ ಮತ್ತು ಸೋತವನಿಗೂ) ಸಮಾಧಾನವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದೆ. ಧರ್ಮದಿಂದ ಪಡೆದ ಗೆಲುವಿನಿಂದ (ಎರಡೂ ಬಣದವರು) ಕೃಪ್ತಿಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಆ ಸಂಕೃತಿಯು ವಿಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಅಲ್ಲ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ. (ಈ ಗೆಲುವಿನಿಂದ) ಲಭಿಸಿದ ಪ್ರಜಾಸಂತೋಷವೇ ಮಿಗಿಲಾದದ್ದಂದು ದೇವಾನಂತಿರನಿಂದ ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಈ ಧರ್ಮಶಾಸನವು (ಶಿಲೆಯ ಮೇಲೆ) ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಬರೆಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಏನೆಂದರೆ ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳು ಹಾಗೂ ನನ್ನ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು (ನನ್ನ ನಂತರ ಯಾರು ಏಳಿಗೆ ಹೊಂದಬಹುದೋ) ಅವರು ಹೊಸ ಗೆಲುವಿನ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದನ್ನೂ (ಖಿಂಡಿಂದ) ಸಾಧಿಸುವುದು ಯೋಗ್ಯವೆಂದು ಯೋಚಿಸಬಾರದು. ಅವರು ಕಷ್ಟ ಸಹಿಪ್ಪಿತೆಯ (ರಾಜನೀತಿಯನ್ನು) ಅನುಸರಿಸಬೇಕು. ತಾವು ಜಯವನ್ನು ಖಿಂಡಿಂದ ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾಗ್ನೂ ಪರಾಜಿತನಿಗೆ ಹಸುರಾಗಿ ದಂಡಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು

ಧರ್ಮಾನುಸಾರ ಪಡೆದ ವಿಜಯವೇ ನಿಜವಾದ ಜಯವೆಂದು ಅವರು ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕು. ಇಂಥ ವಿಜಯವೇ ಇಹದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಪರದಲ್ಲಿ (ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟವರಿಗೆ) ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವುದು. ಯಾವ ಆನಂದವು ಧರ್ಮಸಂಬಂಧಿಯಾಗಿದೆಯೋ ಅದೇ ಅವರ ಸಂತೋಷವಾಗಬೇಕು. ಕಾರಣ ಇದು ಇಹದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪರದಲ್ಲಿ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದವನ್ನು ತರುತ್ತದೆ.”

ಶಿಲಾಶಾಸನ XIV (ಗಿರಿನಾರ ಪಾಠ)

“ಧರ್ಮಶಾಸನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಈ ದಾವಿಲೆಯು ರಾಜ ಶ್ರಿಯದರ್ಶ ದೇವಾನಂತಿರನಿಂದ ಬರೆಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಹೀಗೆ ದಿಟವಾಗಿ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ದಾಖಿಲೆಗಳ ಪ್ಯಾಕೆಟ್‌ಲಾಂಪು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ, ಕೆಲವು ಮಧ್ಯಮವಾಗಿ, ಕೆಲವು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಎಲ್ಲವನ್ನು ಬರೆದ ಎಲ್ಲಕಡೆಗಳಲ್ಲೂ ಕೂಡಿಸಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ನನ್ನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬಹು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದೆ. ಬಹಳಷ್ಟು ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ, ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಬರೆಯಿಸುವೆನು. ಕಾರಣ ಅವು ತುಂಬ ಸಿಹಿಯಾಗಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಜನರು ಅವುಗಳಂತೆ ವರ್ತಿಸಲಿ ಎಂದು. ಹಾಗೆ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳಿರಬಹುದು. ಅವುಗಳನ್ನು ಅಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬರೆಯಿಸಲಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಆ ವಿಷಯವು ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ ಎಂದಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಗೊಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸಕಾರಣಗಳಿರಬಹುದೆಂದು ವಿಚಾರಿಸಿರಬಹುದು. ಇನ್ನೂ ಕೆಲ ತಪ್ಪು-ತಡಿಗಳು ಬರಹಗಾರನಿಂದ ಆಗಿರಬಹುದು.”

ಶಿಲಾಶಾಸನ XV (ಧೌಲಿ ಪಾಠ)

“ತೋಸಲಿ ಮಹಾವಾತ್ರರು ಯಾರು ನಗರದ ನ್ಯಾಯಮೂರ್ತಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆಯೋ ಅವರು ದೇವಾನಂತಿರನಿಂದ ಮುಂದಿನ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ :

ನಾನು ಯಾವುದನ್ನು ಕುಶಲವೆಂದು ಕಾಣತ್ತೇನೆಯೋ ಅದನ್ನು ನಾನು ಕಾಯಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ತರಲು ಬಯಸುತ್ತೇನೆ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಒಳ್ಳಿಯ ಸಾಧನೆಗಳಿಂದ ಅದನ್ನು ಪೂರ್ತಿಗೊಳಿಸುತ್ತೇನೆ. ಮತ್ತು ಈ ಗುರಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಇದು ಉತ್ತಮ ಸಾಧನವೆಂದು ಬಗೆಯುತ್ತೇನೆ. ಏನೆಂದರೆ ನಿಮಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸುವುದರಿಂದ, ಕಾರಣ, ನಾನು ಎಲ್ಲ ಜನರ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸಾವಿರಾರು ಜನರ ಮೇಲೆ ನಿಯುತ್ತಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ಎಲ್ಲ ಪ್ರಜೆಗಳು ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳು. ಹೇಗೆ ಇಹದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪರದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳು ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಸುಖಿವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಎಂದು ನಾನು

ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತೇನೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ನನ್ನ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೂ ಹಾರ್ಡ್‌ಸುತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮನದಿಷ್ಟೆ ಎಷ್ಟು ಎಂದು ನೀವು ಅರಿಯಲಾರಿ. ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಮಾತ್ರ ಅಕ್ಷಯಾತ್ಮಾಗಿ ತಿಳಿದಿರಬಹುದು. ಅಂಥವರೂ ಸಹ ಅದನ್ನು ಅರ್ಥಂಬಧ್ಯ ತಿಳಿದಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೂ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಜಾಗರೂಕರು ಆಗಿರಬೇಕು.

ನ್ಯಾಯಾಡಳಿತದಲ್ಲಿ ತೀವ್ರಗಳನ್ನು ನೀಡುವಾಗ ಹೀಗೂ ಸಂಭವಿಸಬಹುದು. ಜನರು ಕರೋರ ಶಿಕ್ಷೆಗೊಳಗಾಗಬಹುದು. ಅಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಆಕ್ಸಿಕವಾಗಿ ತನಗೆ ನೀಡಿದ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಲು ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು. ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಜನರು ಅದೇ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಗೊಳಗಾಗಬಹುದು ಅಂಥ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರನ್ನು ನಿಷ್ಟಕಪಾತವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸುವ ಮನಸ್ಸಳವರಾಗಬೇಕು.

ಓವ್ರ ಅಧಿಕಾರಿ ನಿಷ್ಟಕಪಾತದಿಂದ ವ್ಯವಹರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅಸೂಯೆ, ಮತ್ತರ, ಕ್ರೈಸ್ತ, ಗಡಿಬಿಡಿ ಹಾಗೂ ಅದ್ಯಧತೆ, ಆಲಸಿಕೆ ಮತ್ತು ದಣಿವು ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಮನೋವ್ಯತ್ತಿಗಳು ನಿಮ್ಮವು ಆಗಿರಬಾರದೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸಬೇಕು. ಓವ್ರ ಅಧಿಕಾರಿಯ ಮೂಲ ಕೋಪರಹಿತ ನಾಗಿರುವುದು ಮತ್ತು ಅತುರದಿಂದ ದುಡುಕದಿರುವುದು ಆಗಿದೆ. ನ್ಯಾಯಾಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸುವಾಗ ಓವ್ರ ಅಧಿಕಾರಿ ದಣಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಆತನು ಕಾರ್ಯೋನ್ನಿಖಿನಾಗಲಾರನು. ಆದರೆ ಅತನು ಕಾರ್ಯಾಪ್ರವೃತ್ತನಾಗಬೇಕು ಮತ್ತು ಮುಂದುವರಿಯಬೇಕು. ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಾರು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆಯೋ ಅವರು ಇತರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಹೀಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕು: ‘ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ನಿಮಗೆ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರಾವುದಕ್ಕೂ ಲಕ್ಷ್ಯ ಹೊಡಬೇಡಿರಿ’ ಎಂದು. ಇದೇ ದೇವಾನಂಬ್ರಿಯನ ರಾಜಾಜ್ಞೆಗಳಿಂದು, ಈ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದರಿಂದ ನಿಮಗೆ ಮಹಾಫಲವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕರ್ತವ್ಯಲೋಪದಿಂದ ನಿಮಗೆ ಮಹಾಕೇದು ಆಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಇದನ್ನು ನೀವು ಪಾಲಿಸದಿದ್ದರೆ ನಿಮಗೆ ಸ್ವಾಗತ್ಯಸುಖವಾಗಲೀ ಅಥವಾ ರಾಜ ಮೆಚ್ಚಿಗೆಯಾಗಲೀ ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ನಿಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯ ಪಾಲನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಮುಖಿರಾದರೆ ಅದು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಮೆಚ್ಚುವ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಸಕ್ತಿ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದುವೇಳೆ ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಿದ್ದಾರೆ ನೀವು ಸ್ವಾಗತ್ಯಸುಖವನ್ನು ಹೊಂದುವಿರಿ ಹಾಗೂ ನಿಮ್ಮ ಒಡೆಯನಾದ ನನಗೆ ನೀವು ಕೊಡಬೇಕಾದ ಶಿಳಂದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುವಿರಿ.

ಈ ದಾವಿಲೆಯು ತಿಷ್ಟೆ ನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಓದಲ್ಪಡುವುದು. ಆಗ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಅದನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು. ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಯಾವುದೇ ಅನುಕೂಲ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಎರಡು ತಿಷ್ಟೆ ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೇಳಬಹುದು. ಒಂದುವೇಳೆ ನೀವು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ನೀವು ಕರ್ತವ್ಯಶೀಲರಾಗುವಿರಿ.

ಈ ದಾವಿಲೆಯನ್ನು ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಬರೆಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಏನೆಂದರೆ ನಗರದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರು ಸದಾ ಕರ್ತವ್ಯನಿರತರಾಗಲೆಂದೂ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಆಡಳಿತಕ್ಕೂಳಿಪಟ್ಟಿ ಜನರು ಅನಾವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸದಿರಲೆ ಮತ್ತು ಅನಾವಶ್ಯಕವಾಗಿ ತೊಂದರೆಗೀಡಾಗದಿರಲಿ ಎಂದು.

ಆದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಮಹಾಮಾತ್ರರು ಯಾರು ಕರೋರ ಮತ್ತು ಉಗ್ರಸ್ವಭಾವದವರಲ್ಲವೇ, ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ದಯಾಶೀಲ ರಾಗಿರುವರೋ, ಅವರನ್ನು ಪ್ರತಿ ಇದು ವರ್ಷಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ತಪಾಸಣೆ ಪರ್ಯಾಟನಕ್ಕಾಗಿ ಕಳಿಸಿಕೊಡುವೆನು. ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ಇದನ್ನು ತಿಳಿದು ಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಏನೆಂದರೆ, ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರು ನನ್ನ ಈ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಮನದಟ್ಟಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವರೋ ಹಾಗೂ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ವರ್ತಿಸುವರೋ ಎಂಬುದನ್ನು.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಉಜ್ಜಳಿಯನಿಯಿಂದ ಉಪರಾಜರು ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಈ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಈ ತರಹದ ಈ ತರಗತಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಕಳಿಸಿಕೊಡಬೇಕು, ಮತ್ತು ಇಂಥ ಅಧಿಕಾರಿ ಮಂಡಳಿಗಳನ್ನು ಪರ್ಯಾಟನದ ಮೇಲೆ ಕಳಿಸಲಾರದೇ ಮೂರು ವರ್ಷ ಮಿಕ್ಕಿರಬಾರದು. ಇದೇರೀತಿ ತಕ್ಕಳಿಲೆಯಿಂದಲೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಿನಿಯೋಗ ಹೊರಡಬೇಕು. ಯಾವಾಗ್ಗೆ ಈ ಮಹಾಮಾತ್ರರು ಪ್ರತಿವರ್ಷ ತಪಾಸಣೆ ಪರ್ಯಾಟನಕ್ಕೆ ಹೊರಡುತ್ತಾರೋ ಅವರು ತಮ್ಮ ದಿನನಿತ್ಯದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಕರ್ತವ್ಯಲೋಪರಾಗದೆ ಅವರು ಇದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಏನೆಂದರೆ, ಸ್ಥಳಿಕ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರು ರಾಜನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಕರ್ತವ್ಯಶೀಲರಾಗಿರುವರೋ ಎಂಬುದನ್ನು.”

ಶಿಲಾಶಾಸನ XVI (ಜೌಗಡ ಪಾಠ)

ದೇವಾನಂಬ್ರಿಯನು ಹೀಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸುತ್ತಾನೆ; ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಹಾ ಮಾತ್ರರಿಗೆ ಈ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕು.

ಯಾವುದನ್ನು ನಾನು ಒಳ್ಳಿಯದೆಂದು ಬಗೆಯುತ್ತೇನೋ ಅದನ್ನು ನಾನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಯೋಗ್ಯ ರೀತಿಯಿಂದ

ನೇರವೇರಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತೇನೆ ಮತ್ತು ನಿಮಗೆ ಹೀಗೆ ಆಚ್ಚಾಳಿಸುವುದು ಉತ್ತಮ ಸಾಧನವೆಂದು ಬಗೆಯುತ್ತೇನೆ.

ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳ ಯಾವ ತರಹ ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇಹದಲ್ಲಿಯೂ ಪರದಲ್ಲಿಯೂ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೂ, ಸುಖಕ್ಕೂ ಸಕಲ ರೀತಿಯಿಂದ ಅನುಕೂಲಕರ ನಾಗಿರಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತೇನೆಯೋ ಹಾಗೇ ನನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೂ ಸಹ ಹಾರ್ಡ್‌ಸುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ರಾಜ್ಯದ ಗಡಿಯ ಆಚೆಗಿರುವ ಅಂತರೆಯ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎಳಬಹುದು ಏನೆಂದರೆ ಅವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ‘ರಾಜನ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ ಏನಿರಬಹುದು?’ ಎಂಬುದು. ಈ ಮುಂದಿನಂತೆಯೇ ನನ್ನ ಅಪೇಕ್ಷೆಗೆ ನನ್ನ ರಾಜ್ಯದ ಮೇರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಜನರು ಅರಿಯಬೇಕು. ಏನೆಂದರೆ, ಅವರು ಆತನ ಬಗ್ಗೆ ಚಿಂತಾರಹಿತರಾಗಿರಬೇಕು. ಅವರು ಆತನಲ್ಲಿ ದೃಢವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕು. ಅವರು ಆತನಿಂದ ಸಂತೋಷವನ್ನೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು, ಕಷ್ಟವನ್ನಲ್ಲ. ಇದನ್ನೂ ಅವರು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಏನೆಂದರೆ ಯಾವುದೇ ಅಪರಾಧವೂ ಸಹ ಕ್ಷಮಾರ್ಥಾಗಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ರಾಜನು ಮನ್ಯಿಸುವನು. ಇದೂ ಸಹ ನನ್ನ ಅಪೇಕ್ಷೆ. ಏನೆಂದರೆ, ಅವರು ನನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕರ್ತವ್ಯಶೀಲ ರಾಗಬೇಕು ಮತ್ತು ಅವರು ಇಹದಲ್ಲಿ, ಪರದಲ್ಲಿ, ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು.

ಈಗ ನಾನು ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ತಿಳಿಯಪಡಿಸುತ್ತೇನೆ. ಏನೆಂದರೆ, ನನ್ನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು, ಗಾಢವಾದ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು, ಹರಕೆಯನ್ನು ನನ್ನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಗಡಿಯಲ್ಲಿರುವ ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಸುವುದರಿಂದ, ಶೃಂತಪಡಿಸುವುದರಿಂದ, ಜನರಿಗೆ ಉಪಕಾರಬದ್ಧನಾಗಿರುವ ನಾನು ಖೂಣುತ್ತಾಗುವೆನು.

ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ನಡವಳಿಕೆಯಿಂದ ನೀವು ಕರ್ತವ್ಯಶೀಲರಾಗಿ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಸೀಮೆಯ ನೆಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಜನರಿಗೆ ಸ್ಮಾರ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡಿರಿ. ಅಂದರೆ ಅವರು ರಾಜನು ತಮ್ಮ ತಂದೆಯಿಂತೆ ಇರುವನು ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ತಮಗೆ ಹೇಗೆ ಹಾಗೇ ಇತರರಿಗೂ ಸಹಾನುಭೂತಿಯಾಗಿ ದ್ವಾರೆಂದು ಮತ್ತು ಅವರು ಸಹ ತಾವು ರಾಜನ ಮಕ್ಕಳಿಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ದೃಢಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು, ಹಾರ್ಡ್‌ಸುತ್ತೇಯನ್ನು ತಿಳಿಯಪಡಿಸುವುದರಿಂದ ಹಾಗೂ ಶೃಂತಪಡಿಸುವುದರಿಂದ, ನಾನು ನಿಮಗೆ ಮಾಡುವ ಮನವಿಯ ಈ ದೇಶದ ಜನರಿಗೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಾಗುವುದು. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸಭರಿತರಾಗಿ ನೀವು ಅವರಿಗೆ ಉತ್ತೇಜನ ನೀಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪರಾಗಿ, ಅವರಿಗೆ ಇಹಪರಗಳಲ್ಲಿ ಸುಖ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಗಳಿಸುವಿರಿ

ಮತ್ತು ನೀವು ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ನೀವೂ ಸ್ವರ್ಗಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುವಿರಿ. ನನಗೆ ತೆತ್ತಬೇಕಾದ ಖೂಣವನ್ನು ತೀರಿಸುವಿರಿ.

ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ದಾಖಿಲೆಯು ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಬರೆಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಏನೆಂದರೆ ಮಹಾಮಾತ್ರರು ನನ್ನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ನನ್ನ ರಾಜ್ಯದ ಗಡಿಯ ಆಚೆಗೆ ಇರುವ ಜನರು ಧರ್ಮ ಸಂಬಂಧಿತ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೇರವೇರಿಸಲು ಅವರಿಗೆ ಸ್ಮಾರ್ತಿಕಾರ್ಯಕರಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಕಾರ್ಯಮಗ್ನರಾಗಿರಬೇಕು.

ಆದ್ದರಿಂದ ನೀವು ಜಾತಮಾಸಿಯ ದಿನ ಹಾಗೂ ತಿಷ್ಣ ನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ದಾಖಿಲೆಯನ್ನು ಓದುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿರಬೇಕು. ನೀವು ಎರಡು ನಕ್ಷತ್ರದಿನಗಳ ಮಧ್ಯ ಓದುವುದನ್ನಾದರು ಕೇಳಬಹುದು. ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಇದನ್ನು ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಓದುವುದನ್ನು ಕೇಳಬಹುದು.”

ಸ್ತಂಭಶಾಸನ

ಸ್ತಂಭಶಾಸನ I (ದೇಹಲಿ-ತೋಪ್ರಾ ಪಾಠ)

“ರಾಜ ಪ್ರಿಯದರ್ಶಿ ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯ ಹೀಗೆ ಆಚ್ಚಾಳಿಸುತ್ತಾನೆ – ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧವಾದ ಈ ದಾಖಿಲೆಯು ನನ್ನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕದ ಇಪ್ಪತ್ತಾರು ವರ್ಣಗಳಾದ ನಂತರ ಬರೆಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಂತ ಒಲುಮೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಕರಿಣ ಆತ್ಮಪರಿಶೋಧನೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಹಿರಿಯರ ಆಜ್ಞೆಯ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿರದಿದ್ದರೆ ಹಾಪಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಹೆದರದಿದ್ದರೆ, ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಆಸಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಇಹದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಪರದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಕಷ್ಟಕರ. ಆದರೆ ನಿಜಕ್ಕೂ ನನ್ನ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ಧರ್ಮಕ್ಕಾಗಿ ಒಲುಮೆ ನನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿದೆ, ಇನ್ನೂ ದಿನದಿಂದ ದಿನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿತ್ತಲೇ ಇದೆ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಶೈವಜ್ಯಜ್ಯಜ್ಯಾಯವರಾಗಲಿ, ಕನಿಷ್ಠ ದಜ್ಞಯವರಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಮಧ್ಯಮದಜ್ಞಯವರಾಗಲಿ, ಅವರು ಧರ್ಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ, ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧವಾದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೇರವೇರಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಅವರು ಇತರರನ್ನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹುರಿದುಂಬಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಶಕ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ನನ್ನ ರಾಜ್ಯದ ಸರಹದಿನ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಮಹಾಮಾತ್ರರೂ ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ತವ್ಯಶೀಲರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅದಕ್ಕೂಸ್ಥರವಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಈ ಸೂತ್ರಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಎನೆಂದರೆ ಧರ್ಮದಂತೆ ಜನರನ್ನು ಆಳುವದು, ಧರ್ಮದಂತೆ ಅವರಿಗೆ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ನೀಡುವುದು, ಧರ್ಮದಂತೆ ಅವರಿಗೆ ಸುಖ-ಸಂತೋಷಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಧರ್ಮದಂತೆ ಅವರಿಗೆ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ನೀಡುವುದು.”

ಕ್ರಿಂಭಾಷನ II (ದೇಹಲಿ-ತೋಪ್ರಾ ಪಾಠ)

“ರಾಜ ಶ್ರೀಯದಶೀ ದೇವಾನಂಬ್ರಿಯನು ಹೀಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸುತ್ತಾನೆ - ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯು ಫನವಾದುದು. ಹಾಗಾದರೆ ಧರ್ಮವು ಏನನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ? ಅದು ಪಾಪರಹಿತದ್ದು ಆಗಿದೆ. ಅದು ಅನೇಕ ಸದಾಚಾರಗಳಿಂದು ಆಗಿದೆ. ಅದು ಕರುಣೆ, ದಯಾ, ಸತ್ಯ ಮತ್ತು ಪಾಪಿತ್ತತೆಯಾಗಿದೆ.

ದಂಡನೆಗೆ ಗುರಿಯಾದ ಅಪರಾಧಿಗಳಿಗೂ ಅನೇಕ ವಿಧದಲ್ಲಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸೂಕ್ತ ಪರಿಜ್ಞಾನವೂ ಕೂಡ ನನ್ನಿಂದ ದಯವಾಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಎರಡು ಕಾಲುಗಳುಳ್ಳ ನಾಲ್ಕು ಕಾಲುಗಳುಳ್ಳ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹಾಗೂ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಇರುವ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಅವುಗಳ ಪ್ರಾಣ ಉಳಿಸುವವರೆಗೂ ಅನೇಕ ವಿಧದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ದಯೆ ತೋರುವೆನು ಮತ್ತು ಇತರ ಪುಣ್ಯ ಕರ್ಮಗಳೂ ನನ್ನಿಂದ ಆಚರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವವು.

ಈ ಧರ್ಮಾಭಾಷನವು ನನ್ನಿಂದ ಕಲ್ಪಿತ ಮೇಲೆ ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಬರೆಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ, ಏನೆಂದರೆ ಜನರು ಅದರಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಲ್ಪಾಠಿ ಹಾಗೂ ಅದು ಬಹುಕಾಲ ಬಾಳಲ್ಪಾಠಿ ಎಂದು. ಯಾವನು ಹಾಗೆ ಆಚರಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ ಆತನು ಸದಾಚಾರವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾನೆಯೇ.”

ಕ್ರಿಂಭಾಷನ III (ದೇಹಲಿ-ತೋಪ್ರಾ ಪಾಠ)

“ರಾಜ ಶ್ರೀಯದಶೀ ದೇವಾನಂಬ್ರಿಯನು ಹೀಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸುತ್ತಾನೆ. ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಒಳ್ಳೆಯ ಕರ್ಮದ ಮೇಲೆ ನಿಗಾ ಇಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ಅಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಏನೆಂದರೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆನು. ತ್ಯಾಗಮಾತ್ರದ ಪಾಪವನ್ನು ಆತನು ಅದರಲ್ಲಿ ಕಾಣಲಾರ. ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನು ಹೀಗೂ ಅಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಏನೆಂದರೆ ಈ ಪಾಪಕೃತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ನಾನು ದೂಷಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಅಥವಾ ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಇದು ಪಾಪವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಪರಿಶೋಧಿಸುವುದು ಕಷ್ಟಕರ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಓವನು ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಪರಿಶೋಧಿಸಬೇಕು: ಈ ಮನೋವಿಕಾರಗಳಾದ ದೋಷನ್ನು, ಕ್ರಿಯ್ಯ, ಸಿಟ್ಟು, ಅಹಂಕಾರ ಹಾಗೂ ಮತ್ತು ಇವು ಪಾಪಕ್ಕೆ ಹೊಂಡೊಯ್ದಿತ್ತವೆ. ಈ ಮನೋವಿಕಾರಗಳಿಂದ ನಾನು ಹಾಳಾಗಬಾರದು. ಓವನು ಹೀಗೆ

ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಚಿಂತನೆಯಿಲನಾಗಿರಬೇಕು. ಹೇಗೆಂದರೆ ಒಂದು ಇಹದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯದು, ಇನ್ನೊಂದು ಪರದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯದು.”

ಕ್ರಿಂಭಾಷನ IV (ದೇಹಲಿ-ತೋಪ್ರಾ ಪಾಠ)

“ರಾಜ ಪ್ರಿಯದಶೀ ದೇವಾನಂಬ್ರಿಯನು ಹೀಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಧರ್ಮಾಭಾಷನವು ನನ್ನ ಪಟ್ಟಾಭೀಪೇಕದ ಇಪ್ಪತ್ತಾರು ವರ್ಣಗಳಾದ ಮೇಲೆ ನನ್ನಿಂದ ಬರೆಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ನನ್ನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅನೇಕ ನೂರು ಸಾವಿರ ಜನರ ಪ್ರಾಣಗಳ ಮೇಲೆ ಉಜ್ಜ್ವಲರು ನನ್ನಿಂದ ನಿಯುಕ್ತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಭಕ್ತಿಸನ್ನು ನೀಡುವ ಅಥವಾ ದಂಡವನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ನನ್ನ ಅಧಿಕಾರ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅವರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಸೇರಿದೆ. ಏಕೆ? ಕಾರಣ ರಜ್ಜುಕರು ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ನಿಖಿಲತರಾಗಿ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಜನರಿಗೆ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಹಾಗೂ ಸುಖವನ್ನು ತರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅವರ ಮೇಲೆ ದಯಾಪರರಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು. ಅವರು ಯಾವುದು ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ನಲಿವು ಅಥವಾ ನೋವನ್ನಂಬು ಮಾಡುತ್ತದೆಯೋ ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಮತ್ತು ಧರ್ಮನಿಷ್ಪರರ ಮುಖಾಂತರ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ರಹವಾಸಿಗಳನ್ನು ವಚ್ಚಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಜನರು ಇಹಪರಗಳಲ್ಲಿ ಸುಖವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

ನಿಜಕ್ಕೂ ರಜ್ಜುಕರು ನನ್ನ ಸೇವೆ ಮಾಡಲು ಆತುರರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ನನ್ನ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಅರಿತು ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುವರು ಮತ್ತು ಯಾವ ರಜ್ಜುಕರು ನನ್ನ ಇಂಗಿತವನ್ನು ತೀಳಿದಿಲ್ಲವೋ ಅವರಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಬೋಧಿಸುವರು. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ನನ್ನನ್ನು ಸಂತುಷ್ಟಿಗೊಳಿಸುವರು. ಯಾವ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಪ್ರಾಣ ಕೂಸನ್ನು ಒಬ್ಬ ಅನುಭವಸ್ತು ದಾದಿಯ ಕ್ಯಾರ್ಯಲ್ಲಿತ್ತು ಭರವಸೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ, ಮತ್ತು ಹೀಗೆ ಅಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ: ‘ಆ ಪ್ರವೀಣ ದಾದಿಯ ನನ್ನ ಕೂಸನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ’. ಹಾಗೆಂದು ನಾನು ದೇಶದ ಜನರ ಹಿತಕ್ಕೂ ಸುಖಕ್ಕೂ ರಜ್ಜುಕರನ್ನು ನಿಯುಕ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತೇನೆ. ರಜ್ಜುಕರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಸನ್ನು ನೀಡುವ ಅಥವಾ ದಂಡವನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನನ್ನಿಂದ ಅವರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಹೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ನಿಖಿಲತರಾಗಿ, ವಿಶ್ವಾಸವುಳ್ಳವರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಸ್ವಸಂತೋಷದಿಂದ ನಿರ್ವಹಿಸಲಿ ಎಂದು.

ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಈ ಮುಂದಿನದು ಅಪೇಕ್ಷಣೀಯ : ಏನೆಂದರೆ ಪಕ್ಷಪಾತ್ರರಹಿತ ನ್ಯಾಯ ನಿರ್ಣಯವಾಗಬೇಕು. ಪಕ್ಷಪಾತ್ರರಹಿತ ದಂಡವನ್ನು ವಿಧಿಸಬೇಕು. ಈ ನನ್ನ ಆಜ್ಞೆ ಇನ್ನೂ ಮುಂದುವರಿಯುವುದೇನೆಂದರೆ ಮರಣದಂಡನೆಗೊಳಗಾದ ಕಾರಾಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿತ ಅಪರಾಧಿಗಳಿಗೆ ಮೂರು ದಿನಗಳವರೆಗೂ ಗಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ತಡೆಹಿಡಿಯಲ್ಪಡುವುದು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಬಂಧುಗಳು ಅವರ ಪ್ರಾಣವನ್ನುಳಿಸಲು ಕೆಲ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿವಾದಿಸಬಹುದು. ಅಥವಾ ಸಾವನ್ನಪ್ಪುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಸಂತೋಷವರು ಮತ್ತು ಪರದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಸುಖವನ್ನು ಬಯಸಿ ದಾನವನ್ನು ಕೊಡುವರು ಮತ್ತು ಅದೇ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಉಪವಾಸವನ್ನಾಚರಿಸುವರು. ನಿಜಕ್ಕೂ ಇದು ನನ್ನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಾಗಿದೆ. ಏನೆಂದರೆ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅವರು ಜೀವಿಸುವ ಸಮಯ ಮುಗಿದು ಹೋಗಿದೆ. ಅವರು ಮುಂದಿನ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯಲಿ ಮತ್ತು ಅನೇಕ ವಿಧದ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಗಳು ಅಂದರೆ, ಆಶ್ರಯಂಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದು, ಕಾರ್ಯಕೆಗಳನ್ನು ಹಂಚುವುದು, ಇವು ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಲ್ಪಡಲಿ.

ಸ್ತಂಭಶಾಸನ V (ರಾಮಪೂರ್ವ ಪಾಠ)

“ರಾಜ ಶ್ರೀಯದಶ್ರೀ ದೇವಾನಾಂತ್ರಿಯನು ಹೀಗೆ ಅಜ್ಞಾಭಿಸುತ್ತಾನೆ. ನನ್ನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕದ ಇಪ್ಪತ್ತಾರು ವರ್ಣಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಈ ವರ್ಗದ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಹತ್ಯೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಲು ಸಾರಿದ್ದೇನೆ. ಅವು ಯಾವುವು? ಗಿಣಿ, ಮೈನಾ, ಕೆಂಚಗೀಜಗ, ಕಾಡುಗೀಜನ, ನಂದಿಮುಖ, ಜಲತಾ, ಕಣ್ಣಕಪ್ಪಡಿ, ರಾಶಿ ಇರುವೆ, ಆಮೆ, ಎಲುಬು ಇಲ್ಲದ ಮೀನು, ವೇದರೆಯ್ಯಕಾ, ಗಂಗಾಪ್ರಪ್ತಕ, ಜಾರುವ ಮೀನು, ಕೂರ್ಮ, ಪೂರ್ಕೋಷಿನ್ನು ಅಲ್ಲಿಲು, ಹನ್ನೆರಡು ಕೊಂಬಿನ ಸಾರಂಗ, ಗೂಳಿ, ಮನೆಯ ಹುಳುಪ್ಪಡಿಗಳು, ಹೇಂಡಾಮೃಗ, ಬಿಳಿಪಾರಿವಾಳ, ಹೆಳ್ಳಿ ಪಾರಿವಾಳ ಮತ್ತು ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಹಾಗೂ ನಿರುಪಯೋಗಿ ನಾಲ್ಕು ಕಾಲಿನ ಪ್ರಾಣಿಗಳು.

ಗಭ್ರವಿದ್ದ ಅಥವಾ ಹಾಲನ್ನು ಹಿಂಡುವ ಆಡು, ಕುರಿ, ಹೆಣ್ಣು ಹಂಡಿ ಮತ್ತು ಆರು ತಿಂಗಳಾಗಳೊಳಗಿದ್ದ ಅವುಗಳ ಮರಿಗಳನ್ನು ವಧಿಸಬಾರದು. ಮಂಜಗಳ ಬೀಜವನ್ನು ತೆಗೆಯಬಾರದು. ಹೊಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಸುಡಬಾರದು. ಅರಣ್ಯಗಳನ್ನು ವಿನಾಕಾರಣವಾಗಲೇ ಅಥವಾ ಅಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಧ್ವಂಸಗೊಳಿಸಲಿಲ್ಲಾಗಲೇ ಸುಡಬಾರದು.

ಮೂರು ಚತುರ್ಧರ್ಶಿ ದಿನಗಳಂದು ವುತ್ತು ತಿಷ್ಯ ತಿಂಗಳಿನ ಪೌರ್ಣಿಂದು, ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಮೂರು ದಿನಗಳಂದರೆ ಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ಧರ್ಶಿ, ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಪದ, ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಪ್ರತಿ ಉಪವಾಸ ದಿನದಂದು ಮೀನಾಗಳು ಹತ್ಯೆಯಿಂದ ವುತ್ತುಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅಂದು ಅವುಗಳ ಮಾರಾಟವಾಗಬಾರದು. ಆ ದಿನಗಳಂದು ಈ ವರ್ಗದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿದೆ ಆನೆಗಳ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಾಗಲಿ ಮತ್ತು ಮೀನುಗಾರರು ಹಿಡಿದಿದುವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಯಾವುದೇ ಬೇರೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ವಧೆ ಆಗಬಾರದು. ಒಂದು ಜೀವಿಯನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ಜೀವಿಯ ವಧೆಯಿಂದ ಉಣಿಸಲ್ಪಡಬಾರದು.

ಪಕ್ಷದ ಅಷ್ಟು ದಿನದಂದು ವುತ್ತು ಚತುರ್ಧರ್ಶಿ, ಪೌರ್ಣಿಂದು, ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಿಂದು ತಿಷ್ಯ ಮತ್ತು ಪುನರ್ವಸು ದಿನಗಳಂದು, ಚತುರ್ಮಾಸಿಯ ಮೂರು ದಿನಗಳಂದು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿ ಶುಭ ದಿನಗಳಂದು ಹೋರಿಗಳನ್ನು ಕಸಿ ಮಾಡಬಾರದು. ಹೋತ, ಟಿಗರು ಹಾಗೂ ಗಂಡು ಹಂಡಿ ಮತ್ತು ಇನ್ನಿತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಕಸಿಯನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಆ ದಿನಗಳಂದು ಕಸಿ ಮಾಡಬಾರದು. ತಿಷ್ಯ ಮತ್ತು ಪುನರ್ವಸು ದಿನಗಳಂದು ಚತುರ್ಮಾಸಿ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಚತುರ್ಮಾಸಿ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಕುದುರೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಎತ್ತುಗಳಿಗೆ ಬರೆ ಹಾಕಬಾರದು.

ನನ್ನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕದ ಇಪ್ಪತ್ತಾರು ವರ್ಣಗಳು ಎಂದಿಗೆ ಮುಗಿಯಿತೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗಿನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸೆರೆಮನೆಯಿಂದ ಬ್ಯಾಂಡಿಗಳನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುವ ಇಪ್ಪತ್ತೆಡು ಬಾರಿ ಆಜ್ಞೆಗಳು ನನ್ನೊಂದ ಹೊರಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.”

ಸ್ತಂಭಶಾಸನ VI (ರಾಮಪೂರ್ವ ಪಾಠ)

“ರಾಜ ಶ್ರೀಯದಶ್ರೀ ದೇವಾನಂತ್ರಿಯನು ಹೀಗೆ ಅಜ್ಞಾಭಿಸುತ್ತಾನೆ. ನನ್ನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕದ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಣಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ಜನರ ಸುಖಕ್ಕೂ, ಹಿತಕ್ಕೂ ಅವುಗಳ ಉಲ್ಲಂಘನೆ ಆಗದೆ, ಅನೇಕ ವಿಧದಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳ್ಳಲೆಂದು ಧರ್ಮಶಾಸನಗಳು ನನ್ನೊಂದ ಬರೆಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಜನರಿಗೆ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು, ಸುಖವನ್ನು ಇದೇರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸಬಹುದೆಂದು, ಜನರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸುಖವನ್ನು ಕೊಡಬಹುದೆಂದು, ನಾನು ಪರಿಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ. ಜಿಂತೆ ಇಲ್ಲ, ಅವರು ನನ್ನ ಸಂಬಂಧಿಗಳಾಗಿರಬಹುದು,

ನನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯ ನೇರೆಹೊರೆಯವರಾಗಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ದೂರಿನ ಕೇರಿಯವರಾಗಿರಬಹುದು. ನಾನು ಹಾಗೆಯೇ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಅದೇರೀತಿ ಎಲ್ಲವರ್ಗದ ಜನರ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಪರಿಶೋಧಿಸುತ್ತೇನೆ. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸರ್ವಥರ್ಮ ಪಂಥಗಳು ಸಕಲ ಮಯಾದೆಗಳಿಂದಿಗೆ ನನ್ನಿಂದ ಗೌರವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಬೇರೆ ಪಂಥದವರಿಗೆ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸಂದರ್ಶನವನ್ನು ಕೊಡುವುದು ನನ್ನ ಆದ್ಯಕರ್ತವ್ಯ ಎಂದು ಬಗೆಯುತ್ತೇನೆ.

ಈ ಧರ್ಮಶಾಸನವು ನನ್ನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕದ ಇಪ್ಪತ್ತಾರು ವರ್ಣಗಳಾದ ಮೇಲೆ ನನ್ನಿಂದ ಬರೆಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.”

ಸ್ತಂಭಶಾಸನ VII (ದೇವಲಿ-ತೋಪ್ರಾ ಪಾಠ)

“ರಾಜ ಪ್ರಿಯದಶೀ ದೇವಾನಂಬ್ರಿಯನು ಹೀಗೆ ಆಜ್ಞಾಪ್ರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಯಾವ ರಾಜರು ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಏಳಿಗೆ ಹೊಂದಿದ್ದರೋ, ಆವರು ಈ ಇಟ್ಟಿಯಳಿವರಾಗಿದ್ದರು. ಏನೆಂದರೆ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವುದರಿಂದ ಜನರು ಹೀಗೆ ಪ್ರಗತಿಪರರಾಗುವರು, ಆದರೆ ಧರ್ಮವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿದರೂ ಜನರು ಪ್ರಗತಿಶೀಲರಾಗಲಿಲ್ಲ.

ರಾಜಭ್ರಿಯದಶೀ ದೇವಾನಂಬ್ರಿಯನು ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ನನಗೆ ಈ ವಿಚಾರವು ಹೊಳೆಯಿತು, ಏನೆಂದರೆ ಧರ್ಮ ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಸಾರಬೇಕು, ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ಅವುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಜನರು ಅವುಗಳಂತೆ ಅನುಸರಿಸುವರು, ಮೇಲೆತ್ತಲ್ಪಡುವರು ಮತ್ತು ಧರ್ಮವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಅವರು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಏಳಿಗೆ ಹೊಂದುವರು.

ಈ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಪಡಿಸುವಂತೆ ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ವಾಡಿದ್ದೇನೆ. ನಾನಾವಿಧದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ನೀಡುವಂತೆ ಆಜ್ಞಾಪ್ರಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅನೇಕ ಜನರ ಮೇಲೆ ನಿಯಮಿಸಿದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಸಹ ಆ ರೀತಿ ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡುವರು, ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಬೋಧಿಸುವರು. ರಜ್ಜುಕರು ಯಾರು ನೂರು ಸಾವಿರ ಜನರ ಮೇಲೆ ನಿಯಕೊಳ್ಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವರೋ ಅವರೂ ಸಹ ಹಿಂಗೆ ಆಜ್ಞಾಪ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಏನೆಂದರೆ, ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿಸ್ತೇಯಳ್ಳಿ ಜನರಿಗೆ ಇಂತಿಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬೋಧಿಸಬೇಕು ಎಂದು.

ರಾಜ ಪ್ರಿಯದಶೀ ದೇವಾನಂಬ್ರಿಯನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ; ಈ ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು

ಹೊಂದಿದ ಸ್ತಂಭಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಮಹಾಮಾತ್ರರನ್ನು ನಿಯಕೊಳ್ಳಿಸಿದ್ದೇನೆ ಮತ್ತು ಧರ್ಮದ ಬಗ್ಗೆ ರಾಜಾಜ್ಞಿಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿದ್ದೇನೆ.

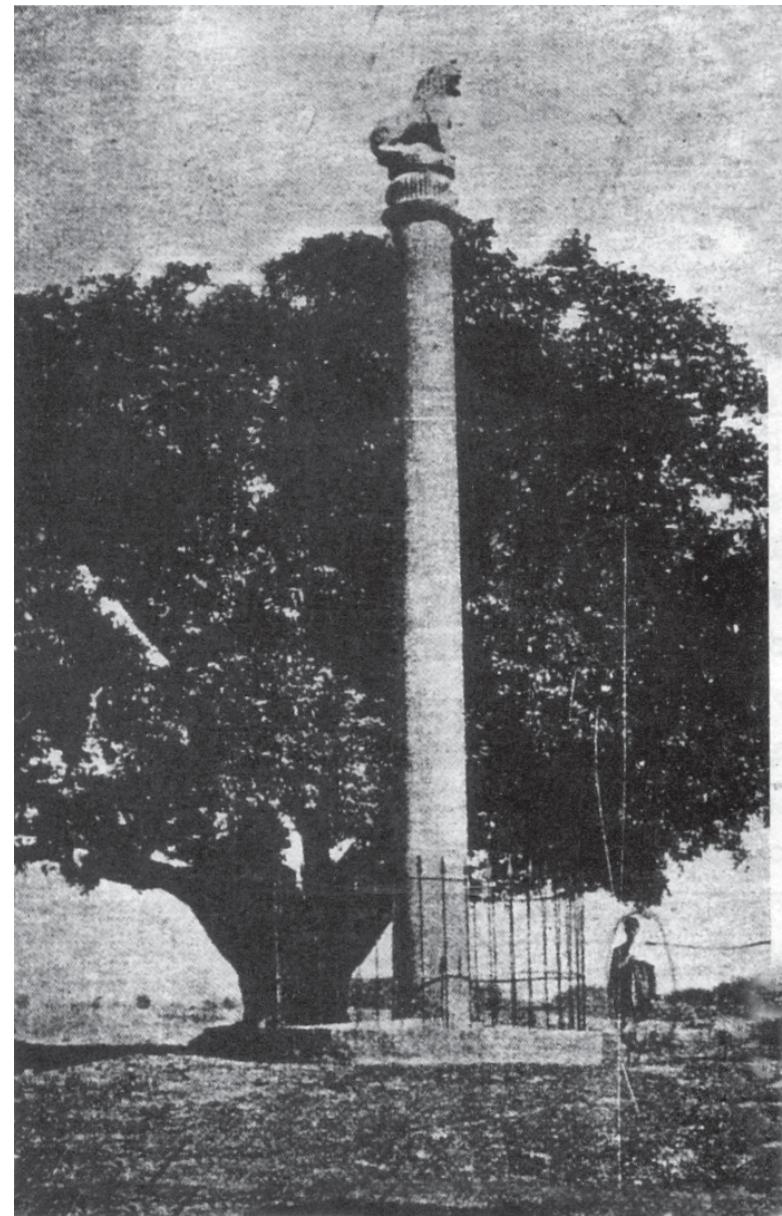
ರಾಜ ಪ್ರಿಯದಶೀ ದೇವಾನಂಬ್ರಿಯನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ರಸ್ತೆ ಪಕ್ಷೇಲಗಳಲ್ಲಿ ಅಶ್ವತ್ಥ ವ್ಯಕ್ತಗಳು ನನ್ನಿಂದ ನೆಡಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವು ಮನುಷ್ಯರಿಗೂ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ನೆರಳನ್ನೀಯುತ್ತವೆ. ಜೊತೆಗೆ ಅದೇ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿನ ತೋಪುಗಳೂ ನನ್ನಿಂದ ನೆಡಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ ಮತ್ತು ಎರಡು ಕ್ರೋಸ್‌ಗ ಅಂತರಕ್ಕೂಂದು ನನ್ನಿಂದ ನೀರಿನ ಭಾವಿಗಳು ತೋಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ ಹಾಗೂ ವಿಶ್ರಾಂತಿಗೃಹಗಳೂ ನನ್ನಿಂದ ಕಬ್ಬಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮನುಷ್ಯರ, ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಉಲ್ಲಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಅನೇಕ ಅರವಟ್ಟಿಗೆಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನಿಂದ ಇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸಂತೃಪ್ತಿ ನಿಜಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಹಿಂದಿನ ರಾಜರಿಂದ ಮತ್ತು ನನ್ನಿಂದ ಈ ಅನುಕೂಲತೆಗಳನ್ನು (ಮನುಷ್ಯ ವರ್ಗವು) ಪಡೆದಿದೆ. ಆದರೆ ನಾನು ಈ ಮುಂದಿನ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ, ಏನೆಂದರೆ ಜನರು ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಲಿ ಎಂದು.

ರಾಜ ಪ್ರಿಯದಶೀ ದೇವಾನಂಬ್ರಿಯನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ: ಆ ನನ್ನ ಧರ್ಮಮಹಾಮಾತ್ರರು ಸಾಧು ಸಂತರ ಹಾಗೂ ಗೃಹಸ್ಥರ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಅನೇಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೂ ಅವರು ಸಕಲ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪಂಥದವರೂಡನ ಕಾರ್ಯೋನ್ನು ಲಿರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಸಂಘದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಶೀಲರಾಗುವಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಅದೇರೀತಿ ಕೆಲವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮತ್ತು ಅಜ್ಞೇವಕರ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಮಗ್ನರಾಗುವಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರನ್ನು ನಿರ್ಗಂಧರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯೋನ್ನು ಲಿರಾಗಲು ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಅದೇರೀತಿ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರನ್ನು ಅನೇಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪಂಥದವರ ವಿಷಯಕ್ಕಾಗಿ ಸಜ್ಜಗೊಳಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮಾಹಾಮಾತ್ರರು ವಿವಿಧ ಮತಪಂಥದವರ ವಿಷಯಕ್ಕೂ ಸ್ನಾನ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಲಿ ಎಂದು ವಿಶೇಷ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಧರ್ಮ ಮಹಾಮಾತ್ರರು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮೇಲೆ ನಮೂದಿಸಿದ ಮತಪಂಥದವರ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ನಮೂದಿಸದ ಮತಪಂಥದವರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಕಾರ್ಯಶೀಲರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ರಾಜ ಪ್ರಿಯದರ್ಶಿ ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ: ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೂ ನನ್ನ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳು ನನ್ನ ಮತ್ತು ನನ್ನ ರಾಣಿಯರ ಕೊಡುಗೆಗಳನ್ನು ಹಂಚುವದರಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವರು. ಅವರು ಇಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಕೆ ಪಡೆಯಲು ಯೋಗ್ಯಾರಾದವರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಸಮಾಜಾರವನ್ನು ನನ್ನ ಎಲ್ಲ ಮನೆಯ ಸದಸ್ಯರುಗಳಿಗೂ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಾಗಿ ತಲುಪಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ನನ್ನ ಪುತ್ರರ ಮತ್ತು ಇತರ ರಾಣಿಯರ ಪುತ್ರರ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಹಂಚುವದರಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯೋನ್ನು ಖಾಗಿರತಕ್ಕದೆಂದು ಏಪಾಂಟು ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಕಾರಣ ಧರ್ಮಶೈಷ್ವ ಕರ್ಮಗಳು ಹಾಗೂ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಲಿ ಎಂದು. ನನ್ನ ಧ್ಯೇಯವೇನೆಂದರೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಉಚ್ಛ್ರಾತ್ಯಾಗಿ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಾಚರಣೆಗಳು ಯಾವುವು ಅಂದರೆ ಕರುಣೆ, ದಯೆ, ಸತ್ಯ, ಪಾವಿತ್ರ್ಯತೆ, ಸಭ್ಯತನ ಮತ್ತು ಒಳ್ಳೆಯತನ ಬೆಳೆಯಲೆ ಎಂದು.

ರಾಜ ಪ್ರಿಯದರ್ಶಿ ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ : ನಾನು ಯಾವ ಒಳ್ಳೆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ವಾಡಿರುವೆನೋ ಜನರು ಅವುಗಳನ್ನು ಅನುಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅವರು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನು ಮುಂದೆಯೂ ತಾಯಿತಂದೆಯರ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದು, ಹಿರಿಯರ ವಚನವನ್ನು ಮನ್ಯಿಸುವುದು, ವಯಸ್ಕರಿಗೆ ಮಯಾದೆಯನ್ನು ಕೊಡುವುದು, ಸಮಣ-ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಗೌರವವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದು, ಬಡವರೊಂದಿಗೆ ಮತ್ತು ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿದ್ದವರೊಂದಿಗೆ ಸಹಾನುಭೂತಿಯಿಂದಿರುವುದು, ದಾಸ-ಆಳುಗಳಿಗೆ ಸೌಜನ್ಯಶೀಲರಾಗಿರುವುದು, ಹೀಗೆ ವರ್ತಿಸುವುದರಿಂದ ಅವರು ಏಳಿಗೆ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ.

ರಾಜ ಪ್ರಿಯದರ್ಶಿ ದೇವಾನಂಪ್ರಿಯನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ: ಜನರಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ನನ್ನಿಂದ ಎರಡು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಧರ್ಮದ ತತ್ವಗಳಂತೆ ಕಟ್ಟಪ್ಪಣಿ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಪ್ರಿಯೋಧಿಸುವುದರಿಂದ. ಆದರೆ ಈ ಎರಡು ವಿಧಗಳಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಟ್ಟಳೆಗಳು ನನ್ನಿಂದ ಹೇರಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಕೆಲವು ಪ್ರಾಣಿಗಳು ವಧೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಮತ್ತು ಧರ್ಮ ಸಂಬಂಧವಾದ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಕಟ್ಟಳೆಗಳನ್ನು ನಾನು ಹೇರಿದ್ದೇನೆ.

ಅಶೋಕನ ಸ್ತಂಭಶಾಸನ : ಲೌರಿಯ ನಂದನಗಡ ಸ್ತಂಭ (ಬಿಹಾರ)

ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಣಿ ಹಿಂಸೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಣಿವಧೆಯಿಂದ ವಿರತನಾಗಿರಬೇಕೆಂದು. ಈ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಭೋದಿಸುವುದರಿಂದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರಗತಿ ಗಣನೀಯವಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಂಡಿದೆ.

ಈ ಮುಂದಿನ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಲಿಖಿತ ಶಿಲಾಶಾಸನವು ತಯಾರಿಸಲಬ್ಬಿದೆ. ಏನೆಂದರೆ ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳು ಹಾಗೂ ಮರಿಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು ಆಳಿಕೆ ಮಾಡುವವರೆಗೂ ಕಾಲಾಂತರ ಉಳಿಯಲೆಂದು ಮತ್ತು ಚಂದ್ರ ಸೂರ್ಯರು ಹೊಳೆಯಬೇಕೆಂದು ಮತ್ತು ಜನರು ಇದನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕೆಂದೂ, ಓವರ್‌ನು ಇದರಂತೆ ಅನುಕರಿಸಿದರೆ ಆತನು ಇಹಪರ ಎರಡರಲ್ಲಿ ಸುಖವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ಈ ಧರ್ಮಶಾಸನವು ನನ್ನ ಪ್ರಭಾಷಿಷ್ಠೇಕದ ಇಪ್ಪತ್ತೇಳು ವರ್ಣಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಬರೆಯಿಸಲಬ್ಬಿದೆ.

ದೇವಾನಂಬಿಯನು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸುತ್ತಾನೆ: ಈ ಧರ್ಮಶಾಸನದ ದಾಖಿಲೆಯನ್ನು ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಾದ ಸ್ತಂಭಗಳ ಮೇಲೆ ಹಾಗೂ ಬಂಡಗಲ್ಲಾಗಳ ಮೇಲೆ ಬಹುಕಾಲ ಬಾಳಲಿ ಎಂದು ಕೆತ್ತಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಬರೆಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು”.

★ ★ ★

ಹೀಗೆ ನಲವತ್ತೇರಡು ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳ ಮೂಲ ಪಾಠ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡಾನುವಾದವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ಈ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ‘ಬುದ್ಧ ಎಂಬ ಪದವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ‘ಧರ್ಮ’ ಮತ್ತು ‘ಸಂಖ್ಯೆ’ ಎಂಬ ಪದಗಳಿವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಬುದ್ಧನು ಮಹಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಣದ ನಂತರ ತಾನು ಧರ್ಮಕಾಯದಲ್ಲಿರುವನೆಂದೂ, ಇದು ಬುದ್ಧನ ವಾರೀಯೇ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಅಶೋಕ ಸಾಮ್ರಾಟನು ಬುದ್ಧನನ್ನು ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನು. ಅನೇಕ ಶರ್ತಮಾನಗಳವರೆಗೆ ಬುದ್ಧ ಧರ್ಮವನ್ನು ಧರ್ಮವೆಂದು ಸಂಝ್ಯಿಪ್ತವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಧರ್ಮದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅಶೋಕನು ಜಾತ್ಯಾತೀತ ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದನು. ಧರ್ಮವೆಂದರೆ ದಯಾ, ಕರುಣೆ, ಸತ್ಯ, ಪಾವಿತ್ರ್ಯ, ಸಭ್ಯರನ ಮತ್ತು ಒಳ್ಳೆತನ ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

ಅಶೋಕನು ಧರ್ಮಶಾಸನಗಳನ್ನು ಆಯಾ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯರು ಆಡುವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಶಿಲೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕೆತ್ತಿಸಿದನು. ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಧರ್ಮಸಂಬಂಧಿ ರಾಜಾಜ್ಞಾಯನ್ನು ಆ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ರಾಜರ ಮುಖಾಂತರ

ಕಾರಿಗೊಳಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಬಗೆದನು. ಅವರು ತನ್ನನ್ನು ತಂದೆಯಂತೆ ತಿಳಿಯಲ್ಲಿ ಎಂದು ಹಾರ್ಯಸಿದನು. ಗಡಿಯಾಚಿಗಿರುವ ರಾಜರಿಗೆ ಅಭಯದಾನವನ್ನು ನೀಡಿದನು. ಧರ್ಮಾಜ್ಞಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದನು. ಆತನ ಪರಿಶ್ರಮದ ಫಲವಾಗಿ ಭಾರತೀಯ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮವು ವಿಶ್ವಧರ್ಮವಾಯಿತು. ದೇವಾನಂಬಿಯ ಅಶೋಕನು ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದನು.

ಬುದ್ಧ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅಶೋಕನಿಗೆ ತುಂಬ ಶ್ರದ್ಧೆ ಇತ್ತು. ಆದರೆ ತನ್ನ ಮನೋನಿಷ್ಟೆಯನ್ನು ಇತರರ ಮೇಲೆ ಒತ್ತಡದಿಂದಾಗಲೀ, ಕುರುಡು ನಂಬಿಕೆಗಳಿಂದಾಗಲೀ, ಅಮಿಷಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವುದರಿಂದಾಗಲೀ ಧರ್ಮವನ್ನು ಹೇರಲಿಲ್ಲ. ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಖಡ್ಗವನ್ನೆಂದೂ ಉಪಯೋಗಿಸಲಿಲ್ಲ. ಶೀಲ, ಸಮಾಧಿ ಪ್ರಜ್ಞಾಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತ ಪ್ರಜೆಗಳು ಸುಖಿಗಳಾಗಿರಲಿ ಎಂದು ಧರ್ಮದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿದನು.

ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮದ ಉಪದೇಶವು ಎಲ್ಲ ಮತ-ಪಂಥದವರಿಗೂ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಆಗುವಂತೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ಅದನ್ನು ಬುನಾದಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ಎಲ್ಲರೂ ಮಾತಾಪಿತರ, ಗುರುಹಿರಿಯರ ಆಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಸಮಾಜ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ, ಬಂಧು-ಮಿತ್ರರಿಗೆ ಗೂರಾದರಗಳಿಂದ, ದಾಸಕರ್ಮಚಾರಿಗಳಿಗೆ ಸಹಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ವರ್ತಿಸುವುದು, ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಆಕರ್ಷಿಸಿತು. ಮನುಷ್ಯ ಮನುಷ್ಯರ ನಡುವೆ ಉತ್ತಮ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಬೇರಾರಿ ಶಾಂತಿ, ಸುವೃದ್ಧಿಸ್ಥಿಯಿಂದ ದಂಡವಿಡ್ವಿಲ್ಲದೆ ಬಹುದೊಡ್ಡ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆತನು ಆಳಿದನು. ಜನರಲ್ಲಿ ನೈತಿಕತೆ ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಹೆಚ್ಚಿತು.

ಅಶೋಕನ ಹೃದಯವು ವಿಶಾಲವಾಗಿತ್ತು. ಆತನು ದಯಾಳವೂ ಹಾಗೂ ದಾನಿಯೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಅಪರಾಧಿಗಳಿಗೂ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಅನುಕಂಪಭರಿತನಾಗಿದ್ದನು. ನಿಷ್ಕರ್ಮಾತ ನ್ಯಾಯ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಇರುವೆಗಳಿಂತಹ ಕ್ಷದ್ರ ಜೀವಿಗಳವರೆಗೂ ಆತನ ಅಹಿಂಸಾ ನೀತಿ ಹರಡಿತು. ಆತನ ಆದರ್ಶ ಜೀವನ, ಪರೋಪಕಾರಿ ಬುದ್ಧಿ, ಪ್ರಜೆಗಳ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿತು. ಜನಗಳು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಎಂದು ಬಗೆದನು. ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಓವರ್ ದಾದಿಯಿಂತೆ ಇರಬೇಕೆಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಆತನ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಈಚೇರಿದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಿಯದರ್ಶಿ ಅಶೋಕನೆಂದಾದನು.

ಒಂದುವೇళೆ ಈ ಧರ್ಮರಾಜನು ಹುಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಭಾರತೀಯ ಸುಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಬುದ್ಧ ಧರ್ಮ ವಿಶ್ವಕ್ಕೆ ತಟ್ಟುತ್ತಿರಲ್ಲಿವೇನೋ! ಧರ್ಮಾಶೋಕನ ಹೆಸರನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡುಡೈ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮ ಜಾಪಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮದ ಹೆಸರನ್ನು

ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ಅಶೋಕನ ನೆನಪು ತಾನಾಗಿಯೇ ಬರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಷಿಯನಾದ ಅಶೋಕನು ದೇವಾನಂಷಿಯನಾದನು. ಆತನು ಸಾಧು ಮತ್ತು ಸಾಮಾಟನಾಗಿದ್ದನು. ಜನತೆಗೆ ಉತ್ತಮ ಗುರು. ಧರ್ಮದಿಂದಾದ ವಿಜಯವೇ ಶೈಷ್ವವೆಂದು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಸಾರಿದನು.

ಅಶೋಕನಿಗೆ ಮುಪ್ಪು ಬಂದಿತು. ಆದರೂ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮದ ಸೇವೆಗೆ ಆತನ ಹಂಬಲ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಒಮ್ಮೆ ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘಕ್ಕೆ ದರ್ಶನವಿತ್ತು ಅಶೋಕನು ಹೀಗೆ ವಿಚಾರಿಸಿದನು - “ಪೂಜ್ಯರೇ! ಈವರೆಗೆ ಈ ಧರ್ಮ ಸಂಘಕ್ಕೆ ಯಾರು ಅತೀ ಹೆಚ್ಚು ದಾನವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ?” “ಅನಾಥಪಿಂಡಿಕ ಮಹಾರಾಜ!” ಎಂದು ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಉತ್ತರಿಸಿದರು. “ಆತನು ಎಷ್ಟನ್ನು ನೀಡಿದನು ಪೂಜ್ಯರೇ?” ಎಂದು ಮರು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು. “ಮಹಾರಾಜ! ಒಂದು ನೂರು ಕೋಟಿ ಚಿನ್ನದ ನಾಣ್ಯಗಳು” ಎಂದು ಪೂಜ್ಯರು ಉತ್ತರಿಸಿದರು.

ಅಶೋಕನು ತನ್ನೊಳಗೆ ಉದ್ದರಿಸಿದನು “ಆ ಗೃಹಸ್ಥ ಅದೆಷ್ಟು ಫನವಂತೆ! ಒಂದು ನೂರು ಕೋಟಿ ಚಿನ್ನದ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ದಾನ ಕೊಟ್ಟನೇ!” ಎಂದು. ಅಶೋಕನು ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ಸಾರಿದನು - “ನಾನೂ ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘಕ್ಕೆ ಒಂದು ನೂರು ಕೋಟಿ ಚಿನ್ನದ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಡುವೆನು” ಎಂದು. ಹೊಡಲೇ ರಾಜನು ಪ್ರಜಾಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ, ಶ್ರೀಕಂಜ್ಳಿಕ್ಕೆ, ಆರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ, ವಿಹಾರ ಸಂಘಾರಾಮ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ, ಭವ್ಯ ಸಾರ್ಥಕ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ, ಪೂಜಾಸ್ಥಳಗಳ, ಧರ್ಮಶಾಲೆಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ರಾಜ್ಯ ಬೋಕ್ಷಸದಿಂದ ಹೊವನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸಹಕ್ತಿದರು. ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘಕ್ಕೆ ಒಂಬ್ಬೆನೂರಾ ತೊಂಬತ್ತಾರು ಕೋಟಿಗಳನ್ನು ದಾನವಿತ್ತನು. ಇನ್ನೂ ಆತನ ದಾನದ ಹಂಬಲ ಹಿಂಗರಲ್ಲಿ. ಆದರೆ ಅನಾರೋಗ್ಯ, ಮುಪ್ಪು, ವ್ಯಾಧಿಗಳಿಂದ ಬಳಲಿದವನಾಗಿ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದನು.

ಆತನಿಗೆ ತನ್ನ ಆರೋಗ್ಯ ಬಲಹಿನವಾದದ್ದು ಕಂಡುಬಂದಿತು. ರಾಜನು ಪ್ರತಿದಿನ ತನ್ನ ಬೋಕ್ಷಸದಿಂದ ಚಿನ್ನ, ಬೆಳ್ಳಿ, ವಪ್ಪ, ವೈಘ್ರಾಯ್, ಮತ್ತು-ರತ್ನಗಳನ್ನು ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೇರಿ, ಪಾಟಲೀಪುತ್ರದ ಕುಕ್ಕಣಾರಾಮ ಸಂಘಾರಾಮಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸತ್ತೊಡಗಿದನು. ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಪಡೆಯಲಿದ್ದ ರಾಜಕುಮಾರನು ಲೋಕಾರೂಢಿಯಂತೆ ದಾನವನ್ನು ತಡೆದನು. ಅಶೋಕನು ಎದೆಗುಂದಿದವನಾಗಿ ತಾನು ಭೋಜನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಚಿನ್ನ ಹಾಗೂ ಬೆಳ್ಳಿಯ ತಟೆ, ತಂಬಿಗೆಗಳನ್ನು ಸಂಘಾರಾಮಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಹಕ್ತಿದನು. ವಾರಸುದಾರರು ಅದನ್ನೂ ತಡೆದರು. ರಾಜನು ಮಣಿನ ಪರಿಯಾಣದಲ್ಲಿ ಉಣಿ ಹತ್ತಿದನು. ಕೊನೆಗೆ ಇತ್ತಿದ್ದ ಅರ್ಥ ಮಾವಿನ ಹಣಿನ್ನೂ ಸಂಘಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಮತ್ತು ಹೀಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು.

“ಇದು ನನ್ನ ಕೊನೆಯ ಕಾಣಿಕೆ” ಎಂದು. ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘವು ಆ ಅರ್ಥ ಮಾವಿನ ಹಣಿನ್ನೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಸಾರಿನಲ್ಲಿ ಬೆರೆಸಿ ಉಟ ಮಾಡಿದರು.

ಬದುಕು ಅಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂತು. ಅಶೋಕನು ತನ್ನ ಅಮಾತ್ಯ ರಾಧಾಗುಪ್ತನನ್ನು ಕರೆದನು. ಆತನನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ “ಈಗ ಪ್ರಪಂಚದ ಸಾಮಾಟನಾರು?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು. ರಾಧಾಗುಪ್ತನು ಕೈ ಮುಗಿದುಕೊಂಡು - “ತಾವೇ, ಪ್ರಭು!” ಎಂದನು. ಅಶೋಕನು ತುಂಬ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕುಳಿತನು. ಸಂಘದ ಕಡೆಗೆ ಕೈ ಮುಗಿಯುತ್ತ ಗದ್ದದ ಕಂಠದಲ್ಲಿ - “ಈ ಮನೋಹರ ಭೂಮಂಡಲ, ಯಾವುದು ರಮೇಶೀಯ ನೀಲಸಾಗರಗಳಿಂದ ಆಚಾರ್ದಿತ ವಾಗಿದೆಯೋ, ಯಾವುದು ಹವಳ, ಮತ್ತು, ರತ್ನಗಳಿಂದ ಶೃಂಗರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆಯೋ, ಓ, ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘವೇ; ಅದನ್ನೂ ನಾನು ನಿಮಗೆ ಅರ್ಖಿಸುವೇ. ಈ ದುಃಖಿಗಳ ಉದ್ದಾರ ಮಾಡುವ ನಿಮಗೆ ಅದು ಸಲ್ಲಲೀ” ಎಂದು ನುಡಿದನು.

ಹೊಡಲೇ ಮಂತ್ರಮಂಡಲವು ಸಾಮಾಟನ ಅನುಜ್ಞಯನ್ನು ದಾವಿಲೇಯಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಸಿತು. ಅಶೋಕನು ತನ್ನ ಇಡೀ ಸಾಮಾಜ್ಯವನ್ನೇ ಪವಿತ್ರ ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘಕ್ಕೆ ದಾನವನ್ನೇರೆದು ಅಂಕಿತ ಹಾಕಿದನು. ಆದರ ಮೇಲೆ ರಾಜಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಹಾಕಿದನು. ಅಶೋಕನು ಕ್ರಿ.ಶ.ಪೂ. 232ರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕೊನೆ ಉಸಿರನ್ನೇಡಿದನು.

ಆ ಸಾಮಾಟನ ಕೀರ್ತಿ ಇತಿಹಾಸದ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಫನವಂತೆ, ಪ್ರಿಯದರ್ಶಿ, ದೇವಾನಂಷಿಯ, ಧರ್ಮಾಶೋಕನೆಂದು ಇಂದಿಗೂ ಕಂಗೊಲಿಸುತ್ತಿದೆ. ಜಗತ್ತಿನ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಶಾಸಕರಲ್ಲಿ ಅಶೋಕನ ಹೆಸರು ಚುಕ್ಕಿಗಳ ಮಧ್ಯ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತದೆ. ಪೋಲಾದಿಂದ ಜಪಾನದವರೆಗೂ ಆತನ ಹೆಸರನ್ನು ಪವಿತ್ರ ಭಾವನೆಯಿಂದಲೇ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅರಸರಲ್ಲಿ ಆತನು ಅದ್ವಿತೀಯ ಧರ್ಮರಾಜನಾದನು.

ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತವಾದರೋ ಇಂದು ಆತನು ಕೆತ್ತಿಸಿದ ಸಿಂಹಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಧರ್ಮಚಕ್ರವನ್ನೂ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವದ ಚಿಹ್ನೆಯನ್ನಾಗಿ ಅಪ್ರಿಕೊಂಡಿದೆ. ಅದೇ ಈಗ ಸರ್ವಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಸಮಾನತೆ, ಭಾತ್ಯತ್ವ ನ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಜ್ಯೋತಿಯಾಗಿ ಬೆಳಗಹಕ್ತಿದೆ.

ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಮಂತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದ ರಾಜ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೇ ಒಬ್ಬು, ಆತನೇ ಅಶೋಕ.

ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಶೋಕರಹಿತ ಅಶೋಕ.

ಅಶೋಕ ಕ್ರಿ.ಪೂ. 273 – 232

ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳು ದೊರೆತ ಮಾಹಿತಿ ಪಟ್ಟಣೆ

ಅ. ನಂ.	ಸ್ಥಳ	ತಪಶೀಲು	ಪರಿವಿಡಿ	ದೊರೆತ ಇಸವಿ
(ಅ) ಭಾರತ				
	(i) ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳು			
1.	ಗಿರಿನಾರ – ಗುಜರಾತ್ ಜುನಾಗಡ ಹತ್ತಿರ		I-XIV	1822
2.	ಧೋಲಿ – ಓರಿಸ್ಸಾ ಭುವನೇಶ್ವರ ಹತ್ತಿರ		I-X, XIV, XV, XVI	1837
3.	ಜೋಗಡ – ಓರಿಸ್ಸಾ ಗಂಜಮ ಜಿಲ್ಲೆ		I-X, XIV, XV, XVI	1850
4.	ಕಲ್ಕಿ – ಹಿಮಾಲಯ ಪ್ರದೇಶ, ಪ್ರೋಂಟಾ		I-XIV	1860
5.	ಸೋಪ್ರಾ – ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ಮುಂಬಯಿ		VIII & IX	1882
6.	ಯರ್ಕಾಗುಡಿ – ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ, ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆ		I-XIV	1929
7.	ಸನ್ನತಿ – ಕನಾರಾಟಕ – ಕಲ್ಲುಗ್ರಿ ಜಿಲ್ಲೆ		XII & XIV	1889
ಒಟ್ಟು 72 ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳು				
(ii) ಲಘು ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳು				
1.	ಸಹಸ್ರಮ - ಬಿಹಾರ, ಶವಭಾದ ಜಿಲ್ಲೆ		I	1839
2.	ಬೈರಾತ - ರಾಜಸ್ಥಾನ, ಜೈಪುರ ಸಮೀಪ		I	1871
3.	ರೂಪನಾಥ - ಮದ್ದಪ್ರದೇಶ, ಜಬಲ್ಪುರ ಜಿಲ್ಲೆ		I	1871
4.	ಬ್ರಹ್ಮಗಿರಿ - ಕನಾರಾಟಕ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ		I & II	1891
5.	ಜಟಂಗರಾಮೇಶ್ವರ - ಕನಾರಾಟಕ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ		I & II	1891
6.	ಸಿದ್ಧಾಪುರ - ಕನಾರಾಟಕ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ		I & II	1891
7.	ಮಹಿಳೆ - ಕನಾರಾಟಕ, ರಾಯಚೌರು ಜಿಲ್ಲೆ		I	1915
8.	ಯರ್ಗುಡಿ - ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ, ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆ		I	1929
9.	ಗವಿಮರ - ಕನಾರಾಟಕ, ಕೊಪ್ಪಳ, ರಾಯಚೌರು ಜಿಲ್ಲೆ		I	1931
10.	ಪಾಲ್ಗುಂಡಿ - ಕನಾರಾಟಕ, ಗವಿಮರ, ಕೊಪ್ಪಳ, ರಾಯಚೌರು ಜಿಲ್ಲೆ		I	1931
11.	ರಾಜುಲಮುಂಡಗ್ರಿ - ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ, ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆ		I	1953

ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳು

- ಸಹಸ್ರಮ - ಬಿಹಾರ, ಶವಭಾದ ಜಿಲ್ಲೆ
- ಬೈರಾತ - ರಾಜಸ್ಥಾನ, ಜೈಪುರ ಸಮೀಪ
- ರೂಪನಾಥ - ಮದ್ದಪ್ರದೇಶ, ಜಬಲ್ಪುರ ಜಿಲ್ಲೆ
- ಬ್ರಹ್ಮಗಿರಿ - ಕನಾರಾಟಕ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ
- ಜಟಂಗರಾಮೇಶ್ವರ - ಕನಾರಾಟಕ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ
- ಸಿದ್ಧಾಪುರ - ಕನಾರಾಟಕ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ
- ಮಹಿಳೆ - ಕನಾರಾಟಕ, ರಾಯಚೌರು ಜಿಲ್ಲೆ
- ಯರ್ಗುಡಿ - ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ, ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆ
- ಗವಿಮರ - ಕನಾರಾಟಕ, ಕೊಪ್ಪಳ, ರಾಯಚೌರು ಜಿಲ್ಲೆ
- ಪಾಲ್ಗುಂಡಿ - ಕನಾರಾಟಕ, ಗವಿಮರ, ಕೊಪ್ಪಳ, ರಾಯಚೌರು ಜಿಲ್ಲೆ
- ರಾಜುಲಮುಂಡಗ್ರಿ - ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ, ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆ

12. ಗುಜರ್ತ - ಮದ್ಯಪ್ರದೇಶ, ದಾಟಯಾ ಜಿಲ್ಲೆ	I	1953
13. ಅಹುಪುರ - ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ, ವಾರಣಾಸಿ ಹತ್ತಿರ	I	1961
14. ಬಹಾಪುರ - ನವದೆಹಲಿ, ಶ್ರೀನಿವಾಸಪುರ ಹತ್ತಿರ	I	1966
15. ಪಂಗೊರಾರಿಯ - ಮದ್ಯಪ್ರದೇಶ, ಶಹೇರೆ ಜಿಲ್ಲೆ	I	1975
16. ನಿಟ್ಟಾರು - ಕನ್ನಡಕ, ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆ	I	1977
17. ಉದೆಗೊಲಮು - ಕನ್ನಡಕ, ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆ	I	1978
18. ಸನ್ಮತಿ - ಕನ್ನಡಕ, ಕಲ್ಪಗಿರಿ ಜಿಲ್ಲೆ	II	1989

ಒಟ್ಟು 23 ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳು

(iii) ಗುಹಾ ಶಾಸನಗಳು

1. ಬರಬರ ಗುಡ್ಡ -ಬಿಹಾರ, ಗಯಾ ಜಿ.		
ಅಜೀವಕಿಗೆ ಅಶೋಕನ ಶಾಣಿಕೆ		1785
1. ನಿಗ್ರೋಧ ಗುಹೆ		
2. ಕಲಾತಿಕ ಗುಡ್ಡದ ಗುಹೆ ನಂ. 1		
3. ಕಲಾತಿಕ ಗುಡ್ಡ ಗುಹೆ ನಂ. 2		

ಒಟ್ಟು 3 ಗುಹಾಶಾಸನಗಳು

(iv) ಬೃಹತ್ ಸ್ತಂಭಶಾಸನಗಳು

1. ಕೌಶಾಂಬಿ - (ಅಲ್ಲಾಬಾದ ಕೋಸಮ)	I-VI	1750
ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ, ಅಲ್ಲಾಬಾದ ಜಿಲ್ಲೆ		
2. ಮೀರತ - (ದೆಹಲಿ ಮೀರತ) ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಮೀರತ ಜಿಲ್ಲೆ	I-VI	1750
3. ಲೋರಿಯ ಅರರಾಜ - ಬಿಹಾರ ಚಂಪನ್‌ ಜಿಲ್ಲೆ ರಾಧಿಯ ಸಮೀಪ	I-VI	1784
4. ತೊಪ್ಪಾ - (ದೆಹಲಿ ತೊಪ್ಪಾ) ಹರಿಯಾಣ ಅಂಬಾಲ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿ ತೊಪ್ಪಾ	I-VII	1785
5. ಲೋರಿಯ ನಂದನಗರ ಬಿಹಾರ - ಚಂಪರನ ಬಿಹಾರ, ಮಥಿಯಾ ಹತ್ತಿರ	I-VI	1834
6. ರಾಮಪೂರ್, ಬಿಹಾರ, ಚಂಪರನ ಜಿಲ್ಲೆ	I-VI	1902

ಒಟ್ಟು 37 ಸ್ತಂಭ ಶಾಸನಗಳು

(v) ಲಘು ಸ್ತಂಭಶಾಸನಗಳು

1. ಕೌಶಾಂಬಿ - (ಅಲ್ಲಾಬಾದ ಕೋಸಮ)	I	1750
ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ, ಅಲ್ಲಾಬಾದ ಜಿಲ್ಲೆ		
2. ಕೌಶಾಂಬಿ - (ಅಲ್ಲಾಬಾದ ಕೋಸಮ)	III	1750
ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ, ಅಲ್ಲಾಬಾದ ಜಿಲ್ಲೆ		
3. ಸಾಂಚಿ, ಮದ್ಯಪ್ರದೇಶ, ಭೋಪಾಳ ಜಿಲ್ಲೆ	I	1863
4. ಸಾರನಾಥ, ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ, ವಾರಣಾಸಿ ಜಿಲ್ಲೆ	I & II	1904

ಒಟ್ಟು 5 ಸ್ತಂಭ ಶಾಸನಗಳು

(ಆ) ನೇಪಾಳದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳು :

1. ಲಂಬಿನಿ ಭಾರತದಿಂದ 6 ಮೈಲಿ ನೇಪಾಳದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧನು ಜನಿಸಿದ ಸ್ಥಳ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದ ಬಸ್ತಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹತ್ತಿರ ಸ್ಥಳ, ಅಶೋಕ ದರ್ಶನ 1896		
2. ನಿಗ್ರೀವ ಲಂಬಿನಿ ವಾಯುವ್ಯಕ್ತಿ 13 ಮೈಲಿ ಕನಕಮನಿ ಬುದ್ಧನ ಸ್ತೂಪಕ್ಕೆ ದೂರದಲ್ಲಿದೆ ಅಶೋಕನ ದರ್ಶನ		1895

ಒಟ್ಟು 2 ಅವಶೇಷಗಳು

(ಇ) ಪಾಕಿಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳು :

1. ಶಹಬರ್ಯುರಿ ಉತ್ತರ ಪಶ್ಚಿಮ ಪಾರಂತ್ರ್ಯ ಪೇಶಾವರ ಜಿಲ್ಲೆ	ಬೃ.ಶಿ.ಶಾ.	I-XIV	1836
2. ಮನಸೆಹ್ರಾ ಉತ್ತರ ಪಶ್ಚಿಮ ಪಾರಂತ್ರ್ಯ	ಬೃ.ಶಿ.ಶಾ.	I-XIV	1889

ಒಟ್ಟು 28 ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳು

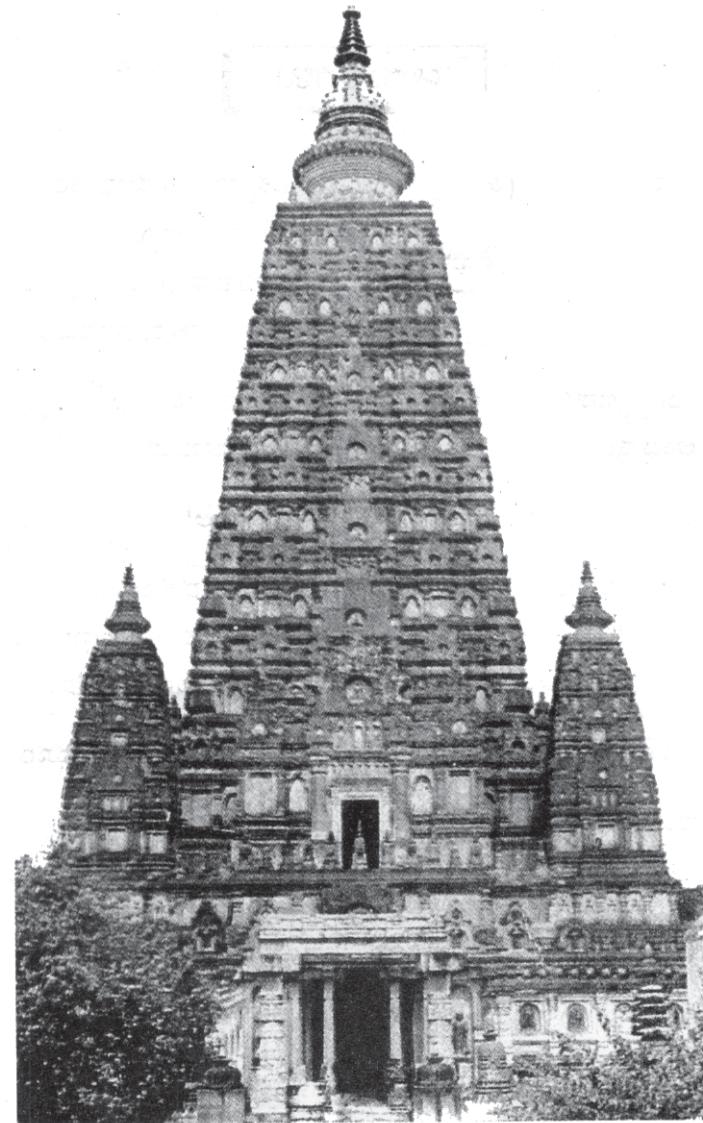
(ಈ) ಅಫ್ಘಾನಿಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳು :

1. ಶಹಬರ್ಯುರಿ ಶಹ್ಲಾ ಮತ್ತು ಮುಗಾ ಹಳ್ಳಿಗಳು ಜಲಾಲಬಾದ್ ಹತ್ತಿರ	ಲ.ಶಿ.ಶಾ.	I	1949
2. ಮನಸೆಹ್ರಾ ಕಂದಹಾರ ಹತ್ತಿರ, ದಢ್ಣ ಅಫ್ಘಾನಿಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ	ಲ.ಶಿ.ಶಾ.	IV	1958

ಒಟ್ಟು 2 ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳು

ಅಧಾರಗಳು

1. ಸಾಮ್ರಾಟ ಅಶೋಕ (ಹಿಂದಿ) ಭಿಕ್ಷು ಸಾವಂಗಿ ಮೇಧಂಕರ,
ಪ್ರಕಾಶನ ವಿಭಾಗ, ಸೂಚನೆ
ಮತ್ತು ಪ್ರಸಾರಣ ಮಂತ್ರಾಲಯ,
ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ, ನವದೆಹಲಿ
2. ಬುದ್ಧಿಸ್ವ ಇನ್‌ಸ್ಕ್ರಿಪ್ತನ್ ಅಥ
ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಆನಂದ ಬುದ್ಧವಿಹಾರ ಟ್ರಿಸ್ವ
ಸಿಕಂದರಾಬಾದ್, ಆ.ಪ್ರ.
3. ಅಶೋಕ ದ ಗ್ರೇಟ್
ಡಿ.ಸಿ. ಅಹಿರ
4. ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧ
ಧರ್ಮಾನಂದ ಕೋಸಂಬಿ,
ಅನುವಾದಕ ಆಧ್ಯರಂಗಾಚಾರ್ಯ
ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮೆ, ನವದೆಹಲಿ
5. ಕನಾರಟಕದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧ ಸಂಸ್ಕೃತಿ
ಡಾ॥ ತಾಳ್ಳೀಜಿ ವಸಂತಕುಮಾರ
6. ಧರ್ಮಪದ
ಆಚಾರ್ಯ ಬುದ್ಧರಕ್ಷಿತ
ಬುದ್ಧವಚನ ಟ್ರಿಸ್ವ, ಬೆಂಗಳೂರು
7. ಶ್ರೀಪಿಟಕ
ಮಜ್ಝಿಮು ನಿಕಾಯ
8. ಶ್ರೀಪಿಟಕ
ಅಂಗುಶ್ತರ ನಿಕಾಯ
9. ಶ್ರೀಪಿಟಕ
ಸುತ್ತನಿಪಾತ
10. ಶ್ರೀಪಿಟಕ
ಸಂಯುಕ್ತ ನಿಕಾಯ
11. ಶ್ರೀಪಿಟಕ
ಕಥಾವಸ್ತು

ಅಶೋಕನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಬುದ್ಧ ವಿಹಾರ ಬುದ್ಧಗಂಯೆ (ಬಿಹಾರ)

ಲೇಖಕರ ಪರಿಚಯ

ಇಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ನಾಗರಬೆಳ್ಳದ ಬಡ ಕುಟುಂಬದ ಭಾರತೀಯ-ದ್ವಾರ್ಮಪ್ರವರ್ತನೆಯ ದಂಪತ್ತಿಗಳಿಗೆ 2-1-1939ರಂದು ಜನಿಸಿದ ಯುವರಾಜ ಏಳಿನೆ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ತಾಯಿಯನ್ನೂ ಮೂವರು ತಂಗಿಯರನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡರು. ಅಜ್ಞಯ ಆನರೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಕೆಂದ ನಂದನ ಇಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಮೆಟ್ರಿಕ್ ಓಫಿಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಕಾಕಾ ಕಾಳಾನಿನೆನರ ಹೃದಯ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆ ಯಂದಾಗಿ. ನಾಗರಬೆಳ್ಳದ ಮೌಲಿಕ್ ಮಹಿಳೆಗೆ ಹಂಬ ಎಂಬ ಹೆಗ್ಡಾಕೆರಿಯಂದ ಬೇಕೆಂದ ನಂದನರ ಆನಂತರದ ಬಾಳನಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿನ ಪರುಮೆಟ್ಟಲುಗಳೇ.

1959ರಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ಸರಕಾರದ ಅಳಕಾಲಿ ಮತ್ತು ಸುಂಕ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಉದ್ಯೋಗದಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಮೇಲೆ 1962ರಲ್ಲಿ ದುರೀನ ಮೈತ್ರಿ ಅವರನ್ನು ಮುದುವೆಯಾದರು. ಆನಂದದ ದಾಂಪತ್ಯ ಜಿವನದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಹುದ್ದೆಯಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡೇ 1967ರಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡದ ಕನಾಡಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ದಿಂದ ಒ.ಎ. ಪದವಿಯನ್ನು, 1981ರಲ್ಲಿ ಬೇಂಗಳೂರಿಯ ನಿಜಲಂಗಪ್ಪ ಕಾಲೇಜಿನಿಂದ ಎಲ್.ಎಲ್.ಎ ಪದವಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಹೆಗೆಲೆಲಿಸಿಕೊಂಡರು. 1981ರಲ್ಲಿ ಮೂಲಿಂಬಂಡೆಂಟ್ ಆಗಿ ದಕ್ಷ ಸೇವೆಯಂದ ಹಿಂದಿಯ ಅಧಿಕಾಲಿಗಳ ಮೇಚ್ಚುಗೆ ಗಳಿಸಿದರು. ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಸೆಂಟೆವಿನ್ಸ್‌ದಲಿಂದ 1987ರಲ್ಲಿ ಸ್ನಾಯಂ ಇಚ್ಛೆಯಂದ ನಿವೃತ್ತಿಗೊಂಡರು.

ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಸೆಂಟೆವಿನ್ಸ್‌ ಒಮ್ಮೆಗೆ ಬಂದಧ್ವಲ್. ಅಜ್ಞ ನಂದಪ್ಪ ವಿರಾಗಿ ಬದುಕನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾ ಬಸವ ತತ್ವಗಳನ್ನು ನುಡಿಯುತ್ತಾ ಸುತ್ತಿರುತ್ತೆ ಉರುಗಳ ಜನರನ್ನು ಅಕಷಿಸುತ್ತಿದ್ದವರು. ಇಂತಹ ಶರಣ ನಂದಪ್ಪ ಅಜ್ಞ, ಮತ್ತೊಳ್ಳಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಜಿವಿ ಜಿಕ್ಕಪ್ಪನವರಾದ ಬಸವ ಶರಣ ಅವರುಗಳ ಸಂಸ್ಥಾರಗೊಂಡ ಬದುಕೇ ಎಂಬೆಯ ಯುವರಾಜ ನಂದನನನ್ನು ಮುಂದೆ ಬುದ್ಧಿ ಧರ್ಮದ ಹಾದಿಗೆ ಎಂಬೆಂತು. ಇಂಟರ್‌ಮಿಡಿಯೋನಲ್‌ಲ್ಯಾಂಡ್‌ಲೇ ಎಡ್‌ನ್‌ಆ ಆನಾಂದ್‌ಲ್ರ್‌ 'ದಿ ಲೈಂ ಆಫ್‌ ಪಿಯಾ' ಓದಿ ಪ್ರಭಾವಿತರಾದರು. 1966ರಲ್ಲಿ ಜಿ.ಎ. ಪ್ರಭಾಕರ್‌ ಅವರು ನಂದನಿಗೆ ಬಾಬಾನಾಹೆಂಬ್‌ ಅಂಬೆಲ್‌ದ್ರ್‌ ಬರೆದ 'ಬುದ್ಧಿ ಅಂತ್‌ ಹಿನ್‌ ಧರ್ಮ' ಕೊಟ್ಟರು. ಈ ಪ್ರಸ್ತುತವೇ ಮುಂದೊಮ್ಮೆ 1971ರ ಅಕ್ಷೇತ್ರಭರ್‌ ತಿಂಗಳ ವಿಜಯದಶಿವಿಯ ವಿನಿದಂದು ಆಜಾಯ್ ಬುದ್ಧರಕ್ಷಿತ ಧರ್ಮಾ ಅವರಿಂದ ಧರ್ಮಾಧಿಕ್ ಪಡೆಯಲು ನಾಂದಿ ಮಾಡಿತು. ಈ ಧರ್ಮ ದಿಕ್ಕಾ ವಿನವನ್ನೇ ಬೆಳೆಕೊಂಡು ತೋರಿಲಿದ ದುರುದಶನದ ಮಾಹಿನಿವೆಂದು ಕೊನೆಯ ವರೆಗೂ ಹೆಚ್‌ಕೊಂಡರು. 1971ರಿಂದ ಮಹಾ ಚೋಧಿ ಸೋಸೈಟಿ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಯಿತು. ಅಂದಿನಿಂದ ಬುದ್ಧಿ ಜಯಂತಿಯ ವಿನಿಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಿದೆ ಕುಟುಂಬದ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಮಹಾ ಚೋಧಿ ಸೋಸೈಟಿಯಲ್ಲಿನ ಚೋಧಿ ವೃದ್ಧಿದಿ ಕುಳಿತು ಧ್ಯಾನರ್ಥದ್ದು, ಇಕ್ಕು ಸಂಘದೊಡನೆ ಬೇರೆತು ತಮ್ಮ ಬದುಕನ್ನು ಹನನಾಗಿಸಿಕೊಂಡುದಲ್ಲಿದೆ ತಮ್ಮ ಪರಿವಾರದವರ ಬದುಕನ್ನೂ ಬೆಳೆಸಿದರು.

1972ರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಳಿಯ ಪೂಜ್ಯ ಪರಮಾಂತ್ರಿ ಭಂತೆಜಯವರ ಭೇಣಯಾದ ನಂತರ, 1974ರಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯರೊಂದಿಗೆ ಬುದ್ಧ ನಡೆದಾಡಿದ ಪುಣ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬಂದು ಅಂದಿನಿಂದ ಧರ್ಮ ದಾನದಲ್ಲಿ ನಿರತ ರಾದರು. ಹೀಗೆಯೇ ತೋಲ್ಪುತ್ತಾದ ಜನರತ್ನ ಭಂತೆಜ, ದಹಳಯ ಅಲಿಯವಂತ ಭಂತೆಜ, ನಾಗಪೂರದ ಕೌಸಲ್ಯಾಯನ ಭಂತೆಜ, ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳದ ಆನಂದ ಸಿತ್ರ ಸಂಘನಾಯಕ ಭಂತೆಜ, ಬುದ್ಧಗಯೆಯ ರಾಷ್ಟ್ರಪಾಲ ಭಂತೆಜ ಮತ್ತು ಜಿಜಿನಿಗರ್ತಾ ಭಂತೆಜ, ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸದ್ಗಾರಕ್ಕಿತ ಭಂತೆಜ, ಸಂಘನೇನ ಭಂತೆಜ, ದಹಳಯ ಧರ್ಮವಿಲಿಯೇ ಭಂತೆಜ, ಇವರೆಲ್ಲರ ನಿರ್ಕಣ ಪರಿಜಯದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ಹರಖಗಟ್ಟಿ ಹೆಚೆಯಹತ್ತಿತು. ಇದೆಲ್ಲ ಕಂಡೆ ಒಮ್ಮೆ ಪೂಜ್ಯ ಆಜಾಯ್ ಬುದ್ಧರಕ್ಷಿತರು ತಮ್ಮ ಮೂರು ದಂಡು ಮತ್ತೊಳ್ಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನನ್ನಾದರೂ ಸಂಘಕ್ಕೆ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಂದನರನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ಧರ್ಮ ದಾನದಲ್ಲಿ ವಿಂದಿನ್ದ ನಂದನಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಮಗನನ್ನು ದಾನ ಮಾಡುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗೆಲ್ಲ.

ತಮ್ಮ ಮೂರನೆ ಮಗ ವಿವೇಕನನ್ನು 1946ರಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧ ನಂಫಕ್ಕೆ ದಾನ ಮಾಡಿ ಧಮ್ಮ ದಾಯಾದಾದರು. ಆ ವಿವೇಕನೇ ಇಂದಿನ ಪೂಜ್ಯ ಅನಂದ ಭಂತೇಜಿ.

ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮಾನುಯಾಯಾದ ಮೇಲೆ ಉಪಾಸಕನಾಡವನು ಧಮ್ಮ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಹೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಷ್ಟೇ.ಜಿ. ನಂದನ ಅವರು ಮಹಾ ಉಪಾಸಕರಾದರು. ಧಮ್ಮ ಪ್ರಚಾರದ ಜವಾಬ್ದಾಲಿಯನ್ನು ಶ್ರೀತಿಯಂದ ನಿವಾಹಿಸಿದರು. ಅದರ ಫಲವಾಗಿಯೇ “ನಾವೇಕ ಬೌದ್ಧರಾಗಬೇಕು” ಮತ್ತು “ಬೌದ್ಧ ನಿತ್ಯಾಚರಣೆಗಳು” ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಹೊರತಂದರು. ತಂದೆಯ ಆನ್ತರಿಕ್ಯನ್ನು ಕಂಡು ಪೂಜ್ಯ ಅನಂದ ಭಂತೇಜಿಯವರು ಬಹುಾದ ಅಗ್ರಹಾಪಂಕ್ತಿ ವಿಚಿತ್ರ ನಾರಾಖಂಸ ಮಹಾಬೇರ ಅವರ ಹತ್ತು ನಂಪುಟಗಳ ದಿ ಕ್ರೋಣಿಕಲ್ಲು ಆಫ್ ದಿ ಬುದ್ಧ್ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ನಿಇತಿದರು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧ ಧಮ್ಮದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಪುಲ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರು.

“ಬುದ್ಧ ಚರಿತೆ ಮತ್ತು ಧಮ್ಮ ನಾರೆ”, “ಬುದ್ಧ ಧಮ್ಮ ದಶನ” ನಂದನರ ಮಹತ್ವ ಕೃತಿಗಳು. ಕನ್ನಡ ಬೌದ್ಧ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಂಚುವ ಅಧಿಕೃತ ಕೃತಿರತ್ನ.

ಧಮ್ಮವೇಂಬ ಪರಸ್ಪರಮಣಿಗೆ ತಾತಿದ ನಂದನ ಎಲ್ಲ ಧಮ್ಮದ ಗುರುಗಳೊಡನೆ ಸೌಹಾದರ ನಿಕಟ ಸಂಬಂಧ ವಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪ್ರಕೃತಿಯ ಶಿಶುವಾಗಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿರುವ ಅನ್ಯಾಯಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಸೆಂಟು ನಿಂತವರು. ಬುದ್ಧ ಹೇಳಿದ ಮೈತ್ರಿ, ಕರಣ, ಸೌಹಾದರತೆಗಳೇ ಶಾಂತಿ ಸಮಾಜದ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇಂಬ ತತ್ವವನ್ನು ನಂದನರು ತಮ್ಮ ಹಲವಾರು ಕೃತಿಗಳ ಮೂಲಕ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ತಂದು ಸಾಧ್ಯವಾದ ನಂದಭಂಗಳಲ್ಲಿ ದಾನ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಿರುತ್ತಿರುವುದು ಹೇಳಿದರು. ಧರ್ಮಾಪೀಠಿಕಾಗಳಿಗೆ ಎದೆಯೊಳಗೆ ಧಮ್ಮವನ್ನು ಒತ್ತಿ ಅನಂದದ ಫಸಲು ಬೆಳೆಯಲು ಅನಂತ ಧಮ್ಮದ ಆಗ್ರಹಿ ಕೊಳ್ಳಿದ್ದಾರೆ.

ಬುದ್ಧ ಧಮ್ಮ ಕೇವಲ ಬುಧಿಮತ್ತೆಗೆ ಲಿಂಗಿತವಾಗಿರ ಬಹುದೆಂದು ಅದನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಲು ತಾವೇ ಧಮ್ಮಾಳಾಯಾಗಿ ಮನೆ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿ ಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಾಬಾ ನಾಹೇಬ್ ಅಂಬೇಂಡ್ರ್ ರೋಪರ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸೆಲೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಬೌದ್ಧ ಸಮಾಜ ನಿರ್ಮಾಣದ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಂದನರು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊಂದವರು.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲದರ ಮಹ್ಯೇ ಒಬ್ಬ ಶೀತ್ತಿನ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ, ಖದೋಽಚ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಆನ್ತರಿಕ್ಯಾಲ್ಯೂಪರಾಗಿ, ಪಂಚಾಂಗವನ್ನೂ ತಿಂಡವರಾಗಿ, ವಾಗ್ಯಕರಣ ಕುಶಲಾಗಿ, ಪಾಠಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ ಅಲಿತವರಾಗಿದ್ದರು.

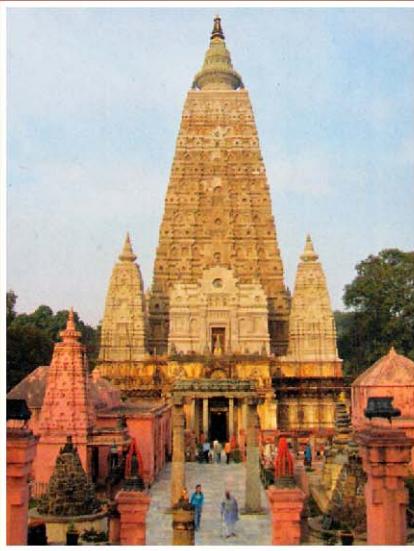
ಧಮ್ಮಾಳಾ ಮತ್ತು ಧಮ್ಮದಾಯಾದ ಯುವರಾಜ ಓಂಮಷ್ಟ ನಂದನ ಅವರು ದಿನಾಂಕ : 12-05-2007ರ ಮುಂಜಾನೆ ಭೋತಿಕ ಶಲೀರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದರು. ಪಂಚಕೀಲಗಳ ನಿತ್ಯಾನುಸರಣೆ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ಕೊನೆಯ ದಿನಗಳನ್ನು ಬುದ್ಧಾನುಸ್ತಾತಿಯಲ್ಲೇ ಕಳೆದ ನಂದನ ಅವರ ಇಲ್ಲಿದಿರುವಿಕೆ ಅಪಾರ ನಷ್ಟವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದೆ. ಜೀವಿತದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಧಮ್ಮದ ಬದುಕನ್ನು ಸಾಳಿಲಿದ ಮತ್ತು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಉಳಿಯು ವಂತಹ ಅರ್ಪ್ಯತಮ ಕನ್ನಡ ಬೌದ್ಧ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಜಿಟ್ಟಿಸೋದ ನಂದನರು ಧಮ್ಮಾಳಾಯದಲ್ಲಿ ಇಂದೂ ನಮೋಷಿದ್ದಾರೆ. ಮಾರು ಅತಿಮುಖ್ಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯೆಲ್ಲ ಜಿಟ್ಟಿಸೋದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಾಗಿ ಅವರಾಗಿ ‘ಬುದ್ಧವಂಸ’, ‘ನಾಲ್ಕು ಶ್ರೀಷ್ಟ ನರ್ತ್ಯಗಳು’ ಮತ್ತು ‘ಬೌದ್ಧತ್ವ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ನಾಯಿ’. ಅವರಾಗಿ ಅದಷ್ಟು ಬೇರೆ ಪ್ರಕಾಶಪಣಿಗಳಾಗುವವು.

‘ನನ್ನನ್ನು ನಾನು ಬುದ್ಧ, ಧಮ್ಮ, ನಂಫಕ್ಕೆ ಅಸಿಸಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಶಾಂತವಾಗಿದ್ದೇ’ ಎಂಬ ಕನಾಂಟಕ ಬೌದ್ಧರತ್ವ ನಂದನರ ಕೊನೆಯ ಮಾತುಗಳು ನಮಗೆಲ್ಲ ದಾಲಿದಿಂದವಾಗಿವೆ.

ಲೇಖಕರ ಇತರ ಪುಸ್ತಕಗಳು

ಬೌದ್ಧಜೀವನ
ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧ
ಬೌದ್ಧ ನಿತ್ಯಾಚರಣೆಗಳು
ಬುದ್ಧ ಶಾಸನ
ಬುದ್ಧ ಚರಿತೆ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಸಾರ
ಸಮಾಂಸಂಬಂಧ
ಬೌದ್ಧ ಆಚರಣೆಗಳು
ಶ್ರೀಪಿಟಕ-ಬೌದ್ಧಧರ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪರಿಚಯ
ಬೌದ್ಧ ಪೂಜಾ ಸಂಸ್ಕಾರ ವಿಧಿ
ನಾವೇಕ ಬೌದ್ಧರಾಗಬೇಕು !!!
ಬುದ್ಧ ಧರ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಚಯ
ಬುದ್ಧ ಧರ್ಮ ದರ್ಶನ
ಬುದ್ಧವಂಸ (ಅಭಿನನ್ದಿ)
ನಾಲ್ಕು ಅರ್ಥ ಸತ್ಯ (ಅಭಿನನ್ದಿ)
ಬೌದ್ಧತ್ವ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ (ಅಭಿನನ್ದಿ)

ಪ್ರಕಾಶನ :
ಬುದ್ಧ ವಚನ ಪ್ರಸ್ತೀ
ಮಹಾ ಬೋಧಿ ಸೌಖ್ಯಾಂಗಿ
14 ಕಾಳಿದಾವ ರಸ್ತೆ, ಗಾಂಥಿನಗರ
ಬೆಂಗಳೂರು - 560 009
E-mail : info@mahabodhi.info

